

ОДБРАНА

www.odbrana.mod.gov.rs

Година XV

334

Април 2020.

цена 100 динара

(1.20 евра)

**ВОЈСКА
СРБИЈЕ**

**ПОУЗДАН
ОСЛОНАЦ
ДРЖАВИ И
ГРАЂАНИМА
СРБИЈЕ**

ISSN 1452-2160

9 771452 216004

СКОК НА СЛАТИНУ
– Руски батаљон
на Косову и Метохији
Приредио М. Тохољ

БРОШИРАНО,
Ф. 16×23,
316 СТР.
ШИФРА 111419,
ЦЕНА: 1.226,50

са попустом: 735,90

Храбар и напоран усиљени марш батаљона Ваздушнодесантне војске Оружаних снага Руске Федерације у оклопним транспортерима, дуг 620 км, од Босне и Херцеговине преко Србије, завршио се у зору 12. јуна 1999. на приштинском аеродрому „Слатина“. Данас се о томе испредају легенде, а истину како је заузет стратешки објект пре снага НАТО-а, и шта је томе у политичком и војном смислу претходило, ексклузивно су за ову књигу испричали неки од учесника догађаја.

**МИРИС БАРУТА
И СМРТИ НА КОСОВУ
И МЕТОХИЈИ
1998. ГОДИНЕ**
Н. Павковић

БРОШИРАНО,
Ф. 16×23,
640 СТР.
ШИФРА 111420,
ЦЕНА: 2.629,00

са попустом: 1.840,30

Забележени догађаји у дневнику генерала Небојше Павковића у периоду 1994–1998. године дати су на увид. Аутор описује примену тероризма албанских екстремиста против Србије, као и отклањање те опасности у време када је био командант Приштинског корпуса Треће армије. Догађаји описани у књизи значајни су за изучавање недавне историје српског народа и ангажовања Војске у том периоду.

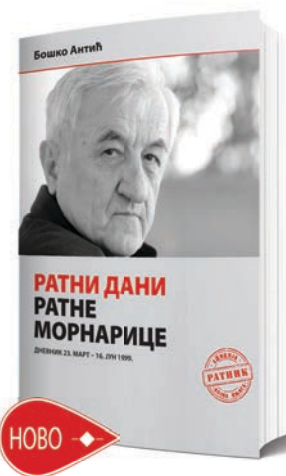

**ГЕНЕРАЛ НЕБОЈША
ПАВКОВИЋ СВЕДОЧЕЊА
ИЗ ФИНСКЕ**
Д. Марковић,
Р. Мутавић

БРОШИРАНО,
Ф. 16×23,
144 СТР.
ШИФРА 111441,
ЦЕНА: 792,00

са попустом: 554,40

Интервју са генералом Небојшом Павковићем поново подстиче размишљања колико смо спремни да доведемо у питање „политичку коректност“ у интерпретацији рата на Балкану деведесетих година. Генерал Павковић расветљава осетљиве српско-српске односе, али и српско-албанске, први пут се говори и о терористичким акцијама у којима већину страдалих чине управо Албанци.

**РАТНИ ДАНИ
РАТНЕ МОРНАРИЦЕ**
Дневник 23. март
– 16. јун 1999.
Б. Антић

БРОШИРАНО Ф. 16×23,
272 СТР.
ШИФРА 111418
ЦЕНА: 770,00

са попустом: 539,00

У ратном дневнику контраадмирала Бошка Антића забележена су дешавања у Црној Гори и Ратној морнарици СРЈ од 28. марта до краја агресије 1999. године. Ово је књига о понашању власти у Црној Гори у време агресије и о појединим медијима. Ратни дневник адмирала Антића говори о часним официрима, и онима који то нису хтели да буду, чекајући неко друго време и неке друге команданте. Књига и о часним и нечасним медијима, о медијима који су преносили истину, као и оним другима.

Први авион којим је у Београд стигла помоћ из Народне Републике Кине дочекао је председник Републике Србије и врховни командант ВС Александар Вучић. Фотографија сусрета са кинеском експертском делегацијом обишла је свет, а у Кини се нашла и на насловним странама новина

Фото: Димитрије Голл

| 4 |

У фокусу

УЗ СВОЈ НАРОД И СВОЈУ ЗЕМЉУ

У условима ванредног стања Војска Србије је још једном доказала да је спремна за извршење свих задатака, како би помогла грађанима и остала непремостива препрека угрожавању државе и друштва.

Насловна страна
ВОЈСКА СРБИЈЕ
ПОУЗДАН
ОСЛОНАЦ
ДРЖАВИ И
ГРАЂАНИМА

Фото:
Јово Мамула

Магазин Министарства одбране и Војске Србије
„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“,
првог војног листа у Србији,
који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Биљана Пашић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

Драгана Марковић

Извршни уредник

Мира Шведић

Уредник

Душан Глишић

Новинар

Владимир Вјештић

Сарадници у броју

Катарина Симонић и Владе Радуловић

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Горан Станковић (уредник), Даримир Банда,
Јово Мамула

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3349-489;
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Графичка припрема 3240-019; 23-583
Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536
Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810
Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs, redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

Анжелика Стојанов
pretplata@odbrana.mod.gov.rs
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 80 динара. За претплатнике преко
Банка Поштанска штедионица
месечно 90 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160, COBISS.SR-ID 125540364

Магазин излази месечно

У фокусу

12 | Активности министра одбране пре
проглашења ванредног стања
У мисији очувања безбедности
Србије

Разговор с поводом

15 | Др Пенг Џићанг, шеф кинеског
експертског тима
Дошли смо да вам помогнемо

Стајна тачка

18 | Поводом годишњице НАТО агресије
– рад војног санитета
Хероји у белом

Систем

26 | Друга бригада Копнене војске
Непоколебљива снага традиције

32 | Хеликоптерска обука војних пилота и
кадета Војне академије
Летачки изазови

36 | Гађање наоружањем рода оклопних
јединица
Садејство покрета и ватре

40 | Технички опитни центар
Синоним за квалитет

Техника

45 | Руски ракетни ПВО систем
Развојни пут „панцира“

Специјални прилог

53 | 170 година Војне академије
Врело снаге и младости Војске

54 | Непрекидно усавршавање

62 | Знаменити наставници Војне академије
– Тодор Павловић
Зачетник српске војне
психологије и педагогије

Глобално

66 | Турска
На ободу стратегијске дубине

70 | Најмистериознији део кинеских
оружаних снага
Снаге за стратешку подршку

76 | Коментар
Свет пред истим непријатељем

Историја

77 | Поводом Дана сећања на жртве
фашизма у Другом светском рату
Српски интернирци у Норвешкој
(1942–1945)
На „крвавом путу“

Огласи

80 | Сервисне информације, конкурси

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

Пишу за
„Одбрану“

Проф.
др Дарко Танасковић

Потпуковник доцент
др Далибор Денда
Институт за
стратејска
истраживања

Др Јован Чавошки
Институт за новију
историју Србије

Потпуковник
др Срђан Старчевић,
Војна академија

Пандемија солидарности

Драгана
Марковић

И док нас убичајена
свакодневица у
општем недостатку
времена најчешће
сабија у неке
личне проблеме
или задовољства,
заједничка претња
удружује наше
људске квалитете
и буди најдубљу
суштину – човечност.
Тако нам се под
пандемијом корона
вируса догодила и
једна друга пандемија
– људскости.

Тешка времена циклично се смењују на овом нашем простору. Доживеле су их скоро све генерације српског народа, па и ова наша, а неке и више пута. Пре 21. годину, 24. марта 1999, почела је агресија НАТО-а на нашу земљу, а марта 2020. боримо се са епидемијом корона вируса. Те 1999. године наш непријатељ био је познат, делом видљив, а делом „невидљив”; непријатељ са којим се данас сучељавамо је невидљив и прилично непознат. Иако различити, непријатељи у овом народу производе исту реакцију – солидарност.

И док смо тог ратног пролећа 1999. делили све што смо имали и сабијали редове, другачија природа садашњег непријатеља натерала нас је на дељење другачијих облика солидарности. На посебан вид блискости – на удаљености од најмање два метара, али зато на безграничном простору свих облика комуникација, којима је данас могуће послати поруку, поделити искуство, „загрлити” и „утешити”.

Прво смо прихватили настојање да аплаузом подржимо наше „људе у белом”. Тај облик изнађене креативности у времену разубљених контаката прихватили смо као опробани облик комуникације пристигао из европских градова, већ захваћених короном. Тачно у 20.00 часова уједињени смо у пружању подршке нашим лекарима и целокупном медицинском особљу, али исто тако свима који својим радом одржавају живот у Србији. Аплауз сустиже аплауз, искрен, надовезујући са прозора и балкона. Дланом о длан шаљемо јасну поруку.

Наша пословична креативност пробудила се и у таксистима који бесплатно превозе лекаре, психотерапеутима који путем интернета дају савете, тренерима и спортистима који нуде читаве сетове за вежбе у кући, чак је и један ауто-механичар одлучио да преко виртуелне мреже подели своје умеће.

На вест о промени режима рада наших пијаца, цвећара на Палилулској пијаци је 22. марта поделила букете цвећа Београђанима – „не би ли им дан био лепши”. Музе-

ји су „отворили своја врата”, филмски фестивал је кренуо онлајн, на посебној платформи. Прави, у коме ћемо чак и прогласити победника. Заштитне маске шију се и у приватним кројачким радионицама, средства из донација се увећавају. Свако помаже онако како може.

Задивљујући је и број волонтера, оних младих људи за које су неки тврдили да се више никада не би одазвали... Одазвали су се. Наши лекари из иностранства – такође.

У складу са захтевима ванредног стања и Војска Србије изашла је на улице. Обезбеђује граничне прелазе, мигрантске кампове, болнице, проверава нашу будност и опрез. Будна је ноћима, како то униформа већ заповеда, опрема просторе, чини сваког тренутка многе видљиве и невидљиве, а преко потребне ствари – све што улива поверење. Све што спасава животе. Зато је на новинарско питање на конференцији за штампу да ли ће бити обезбеђени сви услови за смештај људи код којих се потврди вирус короне др Предраг Кон, епидемиолог који такође улива поверење, одговорио: „То је Војска. Војска ће да створи све услове.” И створила је. Мотивисано и без поговора. А морал одувек дефинише готовост за било које чињење припадника Војске.

У ситуацији када нам је помоћ потребна и изван наших граница, у помоћ је прва прискочила Народна Република Кина. Допремају нам све што је у овој ситуацији најпотребније, а њихов експертски тим несебично дели искуства сопствене борбе са корона вирусом лекарима из Србије. „Ту смо да помогнемо” – кажу. И помажу. Помажу и Уједињени Арапски Емирати...

„Суморни неки дани, сад је добро имати пријатеља – једноставног, ведро, весело, лековито. Да нас научи шта је важно а шта неважно у животу. Да нас лупи шаком по рамену и да од тог ударца оздравимо” – записао је Душко Радовић.

Нека тај додир „шаке по рамену” ових дана буде замењен речима и поступцима подршке. Будимо и даље солидарни – будимо људи. Будимо здрави!

Министарство одбране и Војска Србије током ванредног стања

УЗ СВОЈ НАРОД И СВОЈУ ЗЕМЉУ

У условима ванредног стања Војска Србије је још једном доказала да је спремна за извршење свих задатака, како би помогла грађанима и остала непремостива препрека угрожавању државе и друштва. Одлучним супротстављањем „невидљивом непријатељу” није изгубила ни делић своје борбене готовости нити способности да заштити своју земљу, свој ваздушни простор и Србе где год да живе – више пута је подвукао министар одбране Александар Вулин

Приредио **Владимир ВЈЕШТИЋ**

Након што се 14. марта министар одбране Александар Вулин, на основу одредбе члана 88 став 2 Закона о одбрани, обратио председнику Републике и врховном команданту Војске Србије Александру Вучићу и доставио му процену ризика и претњи након појаве заразне болести коју узрокује *ковид 19*, председник је дан касније прогласио ванредно стање на територији целе Србије, које је уведено у складу са одредбама члана 200 став 5 Устава Републике Србије. У обраћању јавности председник Републике рекао је да је Србија од тог тренутка у рату

против невидљивог противника, опасног и опаког, кога наша земља мора да победи. Нагласио је да је ово борба за оне који су стварали и градили ову земљу, за наше родитеље, за наше старе, али и за будућност Србије.

Војска у акцији

На основу Одлуке о увођењу ванредног стања на целој територији Србије, министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић донели су одлуке и издали наређења из својих надлежности о ангажовању припадника Војске Србије на пружању подршке цивилним властима у

спречавању ширења епидемије.

Тог тренутка, пре затварања граница и околности које су уследиле, као и нових одлука државних органа, припадници Војске Србије ангажовани су на обезбеђењу и контроли јавних објеката на територији Републике Србије, болница где се контролишу потенцијално заражени вирусом корона и лече оболели, али и на граничним прелазима како би пружили помоћ надлежним државним органима. Ангажовани су и на локацијама где се процени да има повећаног кретања људи током обављања редовних

активности, као што су аутобуске и железничке станице, аеродроми, поште и слични објекти.

Приликом извршења свих задатака Војска Србије предузимала је све мере заштите од вирусне инфекције, у складу са препорукама надлежних служби.

Министар одбране Александар Вулин обишао је 16. марта припаднике Војске Србије ангажоване на граничном прелазу Батровци, ради подршке Граничној полицији и Санитарној инспекцији, где је потврдио да Војска Србије доследно спроводи наређење председника Републике и врховног команданта Војске Србије Александра Вучића о ванредном стању.

– Сви наши припадници су припремљени, обучени, обезбеђена је одговарајућа заштита, тако да могу да испуњавају све своје задатке. Кад год видите Војску Србије, ви знате да је држава организована, знате да се спроводи закон, да влада ред. Овде на граничном прелазу Батровци је све у најбољем реду – нагласио је министар Вулин, који је дан касније обишао и припаднике Војске Србије распоређене на Аеродрому „Никола Тесла”.

Војска Србије није изгубила ни делић своје борбене готовости

На основу Одлуке о увођењу ванредног стања на целој територији Србије, Војска Србије је од 18. марта и додатно ангажована. У складу са новим мерама, она ставља под контролу све граничне прелазе, обезбеђује и контролише све прихватне центре и центре за азил и обезбеђује све болнице. Припадници Војске Србије распоређени су у центрима за азил у Сјеници, Тугину, Боговађи, Бањи Ковиљачи и Крњачи, те у прихватним центрима у Прешеву, Бујановцу, Врању, Босилеграду, Пироту, Обреновцу, Адашевцима, Шиду, Принциповцу, Сомбору, Кикинди и Суботици. Контролу над прихватним и центрима за азил преузели су како би припадници Министарства унутрашњих послова своје ресурсе могли да посвете контроли мера Владе Републике Србије о забрани и ограничењу кретања.

Војска Србије са волонтерима у хали Новосадског сајма

Ред и закон – припадници Војске Србије испред Инфективне клинике

– Пред тога што је преузела огромну обавезу, што обезбеђује здравствене центре, 17 мигрантских центара, што је изашла на границу и поставља карантине, што држи војно здравство, Војска Србије није изгубила ни делић своје борбене готовости и борбених способности. Ми смо сада у стању да заштитимо своју земљу, да заштитимо свој ваздушни простор, да заштитимо читав наш простор и Србе где год да живе, да не би случајно неко помислио да је Војска Србије сада заузета неким другим ствари-

ма и да не може да размишља о томе да ли се негде неко обрачунава са Србима или угрожава наш територијални суверенитет – истакао је министар одбране Александар Вулин дан након мера којима је Војска додатно ангажована у условима ванредног стања.

Одбрамбена индустрија се прилагодила околностима

Министар одбране посетио је предузеће „Прва искра наменска а. д.” Барич и том приликом обишао погон за производњу средстава за дезинфекцију на ➤

Министар Вулин у „Јумку”: Значајно сте допринели безбедности и очувању здравља грађана

бази персирхетне киселине, где је потврдио да Одбрамбена индустрија Србије, „осим што производи наоружање, муницију и експлозиве, ако треба – производи и средства за дезинфекцију, која су, уз маске, оно што је нашем народу сада најпотребније”. Такође је истакао да се Одбрамбена индустрија Србије веома брзо прилагодила околностима пандемије и одмах изашла у сусрет потребама тржишта и грађана.

– Када имате своју индустрију и своју памет, своје знање, онда можете овако брзо да реагујете и да, на првом месту, помогнете својим грађанима и својој Србији – рекао је министар одбране Александар Вулин.

Да се Одбрамбена индустрија прилагодила околностима пандемије, министар одбране уверио се и 23. марта, током обиласка производних погона

компаније „Јумко” Врање, у којој се од увођења ванредног стања у Републици Србији израђује заштитна опрема.

– У оваквим временима најбоље се види колико је важно имати своју привреду и своју индустрију и тек сада показује своје праве резултате одлука председника Републике Србије и врховног команданта Војске Србије Александра Вучића да сачува и ојача Одбрамбену индустрију Србије, која и у овим условима ради за потребе државе Србије и свих наших грађана – рекао је министар одбране и потврдио да држава Србија то уме да цени и да Одбрамбена индустрија Србије и у неким будућим мирним и сигурним временима може да рачуна на подршку своје земље.

– „Јумко” Врање се прилагодило потребама ванредног стања и прои-

зводњу су подигли на 20.000 заштитних маски дневно и тиме су већ опремили највећи број јавних установа у Јабланичком и Пчињском округу, чиме су знатно помогли и безбедности и очувању здравља и сигурности свих припадника Војске Србије – рекао је министар Вулин.

Војска у прихватним центрима обезбеђује здравствену негу, смештај и исхрану

У складу са наређењем председника Србије и потребама за време ванредног стања, Војска Србије је 19. марта успоставила прихватни камп за све оне који или немају пријављено боравиште на територији Републике Србије, а наши су држављани, или за оне за које наши лекари на границама оцене да могу да постану здравствени ризик

ХРОНОЛОГИЈА КОВИД 19 У СРБИЈИ

6. март 2020. године: У Србији, у Суботици, забележен први случај обољевања од корона вируса. На конференцији за новинаре др Предраг Кон изјавио да се у већим градовима очекују прва жаришта оболелих, пре свега у Београду. На *ковид 19* тестирано 60 особа. **|| 7. март:** Тестирано нових осам особа, без оболелих. **|| 8. март:** У на-

ционалној референтној лабораторији Института „Торлак” тестирана укупно 91 особа. Без нових оболелих од корона вируса. **|| 9. март:** Тестирана укупно 101 особа која је испуњавала критеријуме дефиниције случаја, потврђен други случај заразе вирусом *ковид 19* код кинеског држављанина. **|| 10. март:** Још две особе оболеле од корона вируса. Тестирано укупно 108 особа. **|| 11. март:** До осам часова регистро-

У прихватним центрима обезбеђен је смештај, исхрана и здравствена нега – Суботица, 24. март

– нагласио је министар Вулин приликом обиласка првог насеља шаторског типа, које је Војска Србије подигла у Моровићу.

– Молим све грађане да се придржавају упутстава, да слушају надлежне органе и да на тај начин заштите и себе, али и све друге грађане – истакао је министар приликом обиласка тог места с начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем. Моровић је одмах био спреман да прими до 500 лица, којима Војска Србије обезбеђује здравствену негу, смештај и исхрану.

Два дана касније министар одбране обишао је Прихватни центар у Суботици, где су у складу са одлуком о ванредном стању ангажовани припадници Војске Србије који врше појачан надзор, контролу уласка и из-

ласка и спољашње обезбеђење ових објеката, у сарадњи са Министарством унутрашњих послова и Комесаријатом за избеглице и миграције.

– Због погоршаних временских услова и наглог пада температуре, Војска Србије је одлучила да отвори још један прихватни центар – рекао је министар одбране Александар Вулин након обиласка Прихватног центра у Суботици. Он је потврдио да ће сви који ће ту бити смештени имати медицинску заштиту 24 часа, храну и све што им је потребно, што ће им обезбедити Војска Србије.

Без обзира одакле опасност прети, Војска Србије се не да поколебати

Министар одбране присуствовао је 20. марта у лесковачкој касарни „Војвода Петар Бојовић” полагању свеча-

не заклетве војника на добровољном служењу војног рока генерације „март 2020”, када им је, уз честитке, поручио да се дан војничке заклетве заувек памти, а да ће они своју памтити и по томе што је нису дали у обичним временима.

Војници су се својој отаџбини, народу и Војсци заклели у тренуцима када је Србији потребна помоћ и када се рачуна на сваког човека, истакао је министар Вулин и додао да је разлог због којег су млади људи дошли у Војску Србије тај да чувају своју земљу, увек, по сваку цену, без обзира на то како се непријатељ зове и каква опасност прети.

– Зато сте остали ту и зато сам вам захвалан као и сва Србија. Данас, када многи јачи, већи и организованији, као и богатији од нас, губе способност

вано 12 потврђених случајева заражених вирусом *ковид 19*. Тестирано укупно 130 особа. || **12. март:** Тестирано укупно 160 особа, оболело још седам особа, односно укупно 19. || **13. март:** До осам часова потврђено је укупно 35 особа позитивних на корона вирус. Тестирано је 239 особа. || **14. март:** До 20 часова у националној референтној лабораторији тестирано 268 особа које су потврђивале критеријуме

дефиниције случаја, потврђено укупно 46 оболелих. || **15. март:** Број заражених повећан је за два. Укупно је 48 потврђених случајева заражених корона вирусом. У Србији је проглашено ванредно стање на подручју целе земље. Затворене су границе за све сем за држављане Србије, дипломате и странце с боравишном дозволом. Један од задатака Војске Србије јесте чување болница и других важних обје- ➤

да бране и чувају своју земљу, наша војска је јака, сигурна, снажнија и богатија за ваша имена, за вашу снагу и жељу – рекао је министар Вулин, упућујући посебну захвалност породицама војника које нису присуствовали том свечаном догађају, а за које зна колико су поносне на сваког од њих и колико верују Војсци којој су поверили своје најмилије.

Без обзира на то одакле опасност прети, Војска Србије се не да поколебати, нагласио је министар Вулин. Војници су положили заклетву и у центрима за обуку у Ваљеву и Сомбору.

Војска Србије успешно обезбеђује 17 мигрантских кампова

Министар Вулин обишао је 21. марта и припаднике Војске Србије који су ангажовани на обезбеђењу Центра за заштиту и помоћ тражиоцима азила у Сјеници, где је потврдио да Војска Србије и у ванредном стању „безусловно спроводи наређења свог врховног команданта и надлежних органа Владе Републике Србије”.

– Преузели смо на себе велику одговорност да свих 17 мигрантских кампова обезбедимо и да омогућимо да мигранти који су у њима нормално живе и функционишу, али исто тако да локално становништво буде апсолутно заштићено од евентуалног ширења вируса, али и када је у питању свакодневни живот – истакао је министар Вулин, подсетивши да Војска Србије тај задатак спроводи у сарадњи са Комесаријатом за избеглице и Министарством унутрашњих послова. Он је додао и да су грађани Србије веома задовољни и срећни када виде представнике своје војске, а Војска Србије, без обзира на то да ли је у Сјеници или у Београду, на потпуно исти начин обавља све своје задатке.

Лесковачка касарна „Војвода Петар Бојовић” – Војничка заклетва у необичним временима

МИНИСТАР ВУЛИН ЗА РТС: НИКО НИЈЕ РЕКАО НЕ

– Веома су разнородни послови које обавља Војска Србије, али сам бескрајно поносан што свако јутро, када ме зове врховни командант Александар Вучић и пита ме какво је стање у Војсци и да ли смо испунили све задатке, сваки пут сам могао да кажем – сви задаци су испуњени, нико није рекао не, сви раде оно што треба и сви то раде са великим мотивом – истакао је министар одбране Александар Вулин 26. марта, гостујући у Јутарњем дневнику Радио телевизије Србије. Том приликом он је позвао грађане на солидарност, да прате упутства која даје Кризни штаб и да слушају савете стручњака.

– Ако нећемо да водимо рачуна о себи, ако нисмо солидарни, кршимо правила и све норме, не размишљајући о свом здрављу и здрављу оних које волимо, онда није довољно ни три милиона војника. Дакле, све зависи од грађана Србије. Ми смо ту да испунимо све задатке које смо добили од врховног команданта – истакао је министар Вулин.

– Ми чувамо свакодневни живот грађана Србије, без обзира на њихову веру, на њихову нацију. Грађани Србије то знају и зато толико воле Војску – нагласио је министар Вулин.

21 година од агресије НАТО-а на СРЈ

На дан када је започела НАТО агресија на нашу земљу, 24. марта, у својству изасланика председника Републике Србије Александра Вучића, министар одбране Александар Вулин положио је венац на спомен-обележје испред КБЦ „Драгиша Мишовић”, у знак сећања на погинулију гардиста и пацијената у том објекту. Венац у име припадника Војске Србије положио је начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић. Министар одбране је том приликом истакао да је НАТО агресија била „последњи велики и, нажалост, некажњени злочин у 20. веку”.

– Убијено је 2.500 војника, полицајаца, цивила и деце. За њих нико никада није одговарао, за њих нико никада није рекао извини, нико никада

ката. Они који улазе у нашу земљу морају у самоизолацију у трајању од 14 дана, а ако долазе из угрожених подручја – 28 дана. Особама старијим од 65 година забрањено је кретање. Вирус короне проширио се у 142 државе. **16. март:** Регистровано је 55 потврђених случајева, а тестирана је укупно 301 особа. Затворене су школе и вртићи. На основу одлуке председника Републике Србије Александра Ву-

чића, министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба ВС генерал Милан Мојсиловић издали су наређења из својих надлежности о ангажовању припадника Војске Србије у пружању подршке цивилним властима у спречавању ширења вируса *ковид 19* за време ванредног стања. Војска се ангажује на обезбеђењу јавних објеката и болница, контроли потенцијално заражених и на граничним пре-

није жалио за наше убијене војнике, полицајце. Понекад су рекли да им је жао цивила, али за убијене војнике и полицајце нико још никада није рекао да им је тешко и да је то велики злочин – нагласио је министар Вулин који је истакао и да нико нема право да убије дете, баш као што нико нема право да убије ни војника, ни полицајца у слободној сувереној земљи.

– Данас, 21 годину касније, суочени са корона вирусом, морамо да будемо једно, јер ћемо само тако преживети да би имао ко да се сећа, да би имао ко да тражи правду, да би имао ко да се бори, морамо преживети. Срби, као и пре 21 годину, будите уз своју земљу, уз своју државу, само тако ћемо претећи и само тако ћемо оставити ову земљу и онима који долазе после нас – поручио је министар Вулин.

Захвалност тиму кинеских експерата

Тог дана, нешто касније, министар Вулин састао се на Војномедицинској академији са шесточланим тимом медицинских експерата из Народне Републике Кине, који у Републици Србији бораве с циљем да својим знањем и искуством помогну у борби против епидемије корона вируса. Након састанка он је рекао да пријатељство које су склопили председници Вучић и Си Ђинпинг обавезује два народа и омогућује им да сарађују и буду отворени и поуздани једни према другима.

– Наше челично пријатељство сада се показује у овим тешким тренуцима. Уз помоћ Народне Републике Кине, знањем њихових лекара, медицинску и техничку помоћи, ми поново имамо наду. Можемо да верујемо да ћемо се изборити са овим страшним вирусом и да ћемо то урадити боље, брже, ефикасније него што би-

смо то могли да урадимо сами – рекао је министар Вулин, нагласивши да иако Србија није највећи, најбројнији и најважнији партнер Кине, та земља се понаша према нама као да то јесте, „а не као да ми од ње тражимо подршку и помоћ”.

Војска припремила Халу 1 на Сајму за прихват лакше оболелих

Министар одбране Александар Вулин истог дана обишао је у Хали 1 Београдског сајма припаднике Министарства одбране и Војске Србије, ангазоване на истовару и постављању три хиљаде кревета за обезбеђење услова за прихват и смештај лица са симптомима вирусне инфекције *covid 19*. Он је потврдио да, у складу са наређењима која су добијена, Војска Србије обавља све своје задатке.

– Припремамо постеље за лакше оболеле, који би се у случају проширења корона вируса лечили баш овде. Војска све ради по наређењу Владе Републике Србије и врховног команданта Војске Србије и, наравно, у складу са наређењима које даје Кризни штаб Владе Републике Србије, стручњаци и стручни тим – истакао је министар Вулин.

Он каже да ће Војска Србије бити спремни да изађе у сусрет свакој потреби и да ће обезбедити све што је потребно да би се ту лечили људи.

– Исто што радимо овде, ми смо спремни да урадимо и у било ком граду у Србији, у складу са потребама и како буде наложио Кризни штаб Владе Републике Србије – истакао је министар одбране и додао да на сајму нису само војници и официри, већ и цивилна лица и службеници Министарства одбране и сви који су у систему Министарства одбране и Војске Србије.

ПИСМО ПОДРШКЕ ПОТПРЕДСЕДНИКА ЦЕНТРАЛНЕ ВОЈНЕ КОМИСИЈЕ НР КИНЕ

„Пријатељи се познају у невољи. Од избијања епидемије Србија истрајно стоји уз Кину, председник Вучић је изразио солидарност и подршку Кини. Ово у потпуности осликава челично пријатељство и традиционалну узајамну подршку између Кине и Србије и ми ћемо то увек памтити”, пише у писму подршке, које је министру Вулину упутио потпредседник Централне војне комисије Народне Републике Кине генерал Џанг Јоусја.

„Писмо Ваше екселенције, испуњено бригом и солидарношћу, дубоко нас је дирнуло” написао је генерал Јоусја, одговарајући на писмо које му је министар Вулин упутио у знак подршке кинеском народу и у коме је нагласио да кинески народ има способност, самопоуздање и сигурност да победи у бици са епидемијом, која нас је, како је потцртао, још једном подсетила да је човечанство суочено са немилосрдним бесом вируса, заједница коју формира судбина и да само путем блиске сарадње и узајамне подршке можемо одговорити овом изазову и остварити заједнички развој.

„Кинеска страна придаје велики значај развоју војних односа између Кине и Србије. У прошлој години остварили смо узајамне посете и постигли споразуме у многим областима. У новој години желим да, раме уз раме са Вашом екселенцијом, унапредимо размену, продубимо сарадњу и постигнемо још боље резултате у војној сарадњи, како бисмо допринели унапређењу односа две земље и одржавању мира у региону и свету”, истиче у писму министру Вулину потпредседник Централне војне комисије НР Кине генерал Џанг Јоусја.

лазима, где пружају подршку надлежним државним органима у контроли преласка границе. || 17. март: Тестирано 335 особа, укупно заражено 65 особа. У Србији уведен полицијски сат од 20 до 5 часова. || 18. март: У Србији је тестирана 421 особа. Заражено укупно 89 особа. Војска Србије ангажује се на обезбеђењу прихватних центара и карантина. || 19. март: До осам сати укупно тестирано 486 особа. Обо-

љење од корона вируса потврђено код 97 особа. Истог дана, до 20 часова, тестирано још 20 особа, број заражених повећан за шест особа. || 20. март: У Србији регистрован први смртни случај повезан с вирусом *covid 19*. До 18 часова регистровано 135 случајева оболелих од корона вируса. Тестирано је укупно 585 особа. || 21. март: Тестиране укупно 672 особе. Код 171 особе потврђен корона вирус. Одлуком

ПОШТУЈТЕ ОНО ШТО ЗА ВАС РАДИ ВОЈСКА СРБИЈЕ

Да је Војска спремна да изађе у сусрет свакој потреби друштва током ванредног стања, потврђено је и неколико дана касније, 27 марта, када је у Новом Саду министар одбране, са градоначелником Новог Сада Милошем Вучевићем и покрајинским секретаром за здравство др Зораном Гојковићем, обишао припаднике Војске Србије и волонтере који су у хали на Новосадском сајму ангажовани на истовару и постављању кревета с циљем обезбеђења услова за прихват и смештај лица са симптомима вирусне инфекције *ковид 19*.

– Држава Србија и сви њени грађани могу да се ослоне на своју војску. Молим грађане да цене и поштују рад војске, свакодневно излагање опасности сваког од ових војника, да им помогну и да покажу колико цене њихов рад, тако што ће остати код куће и бринути о себи и својим породицама – поручио је министар Вулин који је истакао да ће у хали Новосадског сајма бити успостављен центар за прихват лица која су оболела од корона вируса, а не захтевају интензивно лечење.

– Овде ће бити простор за око хиљаду људи, грађана са територије Војводине. Предвиђене су све могућности за њихов несметан живот, исхрану, добиће одговарајућу медицинску пажњу и бригу – нагласио је министар Вулин додајући да ће бити обезбеђен и простор за свакодневне активности, живот ће бити уређен по војничким правилима, а водиће се рачуна о сваком ко се ту нађе.

И „Летенка” спремна за смештај лица

Министар одбране Александар Вулин обишао је, 25. марта, са председником Покрајинске владе Игором Мирковићем и покрајинским секретаром за здравство Зораном Гојковићем, При-

Обука са бојевим гађањем у Никинцима – дејствовала је даљински управљана беспосадна платформа „Милош”

Војска Србије је прилагодила Халу „Чаир” у Нишу за потребе привремене болнице

хватни центар „Летенка” на Фрушкој гори, намењен за смештај наших држављана који долазе из иностранства и где ће моћи да проведу прописани карантински период. Лицима која буду смештена у Прихватном центру „Летенка”, капацитета 224 ме-

ста, Војска Србије обезбеђује контролу уласка и изласка, здравствену негу, смештај и исхрану.

Он је том приликом истакао да је Војска Србије у сарадњи са Покрајинском владом и председником Владе Игором Мирковићем учинила велике

Владе Србије обустављен градски превоз. У затвореним просторима не сме бити заједно више од пет особа. || 22. март: Регистрована и друга жртва корона вируса у Србији. Потврђена 222 случаја заразе, а тестирана је 761 особа. Влада Србије пооштрава мере. Полицијски сат продужен је и важи од 17 до 5 часова. || 23. март: Још једна жртва корона вируса у Србији, трећа од избијања заразе. Регистро-

вано 249 позитивних на корона вирус. Тестиране укупно 822 особе. || 24. март: Регистрован укупно 301 позитиван на *ковид 19*. Тестирано укупно 916 особа. || 25. март: Умрла још једна особа заражена вирусом *ковид 19*, сада су укупно четири жртве те опаке болести. Регистрована су укупно 384 потврђена случаја, тестирана је укупно 1.161 особа. || 26. март: Од корона вируса умрле још три особе. Број жрта-

Потврда челичног пријатељства – Полагање венаца испред зграде некадашње кинеске амбасаде

напоре да у веома кратком року ово одмаралиште прилагоди потребама тренутне кризе и борбе против корона вируса.

– Овде ће сви они који долазе изван граница наше земље моћи да проведу одређен карантински период током којег ћемо водити рачуна о њиховом стању, проверити да ли су заражени и пружити им и прву медицинску помоћ. Обезбеђена је медицинска заштита 24 часа, одговарајући смештајни капацитети, три оброка дневно и све оно што је потребно да би процес дијагностиковања и лечења могао несметано да се одвија – нагласио је министар Вулин.

Без одлагања редовне обуке због ванредног стања

– Војска Србије не сме и не може да изгуби ниједну своју способност без обзира на то што је у току ванредно стање и што има бројне нове задатке којима се до сада није бавила, међу којима су обезбеђење 17 мигрантских центара и скоро свих најзначајнијих медицинских установа, контрола ка-

рантина за смештај заражених корона вирусом и помоћ Министарству унутрашњих послова у успостављању контроле над граничним прелазима – рекао је министар одбране Александар Вулин након обиласка припадника Специјалне бригаде који у Центру за испитивање наоружања и војне опреме „Никинци” реализују обуку са бојевим гађањем из даљински управљане беспосадне платформе „милош”.

– Наш први задатак је да будемо спремни да одбранимо своју земљу и Србе без обзира на то где они живе, зато се ниједна обука у Војсци Србије не одлаже. Сви припадници Војске Србије имају обавезу коју спроводе, да буду спремни и да се припремају за коришћење нових средстава. Беспосадна платформа на даљинско управљање „милош” већ је показала своје квалитете и сада је уводимо у наоружање Војске Србије. Веома брзо контингент малих „милоша” постаће део Специјалне бригаде и значајно ће побољшати наше способности – најавио је министар Вулин.!

ЧЕЛИЧНА ПРИЈАТЕЉСТВА СТВАРАЈУ СЕ У ТЕШКИМ ВРЕМЕНИМА

– У најтежим тренуцима за нашу земљу током НАТО агресије кинески народ био је уз нас – рекао је министар одбране Александар Вулин, након што је заједно са амбасадорком Народне Републике Кине у Београду Чен Бо и тимом кинеских медицинских стручњака, који су у Србију дошли ради пружања помоћи у борби против корона вируса, 27. марта положио венце код спомен-плоче испред некадашње зграде кинеске амбасаде у Београду, бомбардоване 7. маја 1999, када су погинула три кинеска новинара, док је 21 особа повређена. Он је поручио да се пошта одаје свима који су дали животе бранећи право Србије да буде слободна, али бранећи и међународно право. – Грађани Србије знају да у кинеском народу имају великог пријатеља и да се челична пријатељства стварају у тешким временима – нагласио је министар Вулин, захваливши кинеском народу, председнику Си Ђинпингу, потпредседнику Централне војне комисије генералу Џангу Јоусјау, министру одбране Венгу Феију, зато што су били и јесу уз Србију чак и у тренуцима када се и сами суочавају са истим мукама и невољама. Амбасадорка НР Кине Чен Бо поновила је да историја односа две земље показује да су Србија и Кина челични пријатељи и да то значи дељење и добра и зла. Она поручује да у тренуцима када се суочавамо са великим изазовима морамо да будемо заједно и пружимо помоћ једни другима.

Фото: Јово Мамула, Даримир Банда, и Лола Ђорђевић

ва у Србији је сада седам. До 15 часова регистровано је укупно 457 потврђених случајева *ковид 19*. На корона вирус тестирано је укупно 1.456 особа. || 28. март: У Србији од вируса корона преминуло 10 особа. До 15 часова потврђено укупно 659 позитивних на корона вирус, док је тестирано укупно 2.086 особа. || 29. март: У Србији од вируса корона преминуло 13 особа. До 15 часова потврђена укупно 741 зара-

жена особа, а тестиране су укупно 2.462 особе. За дане викенда ванредно стање продужено и важи од 15.00 до 5.00 часова. Обавезна мера кућне самоизолације, за све особе које су у Србију ушле после 14. марта, продужена са 14 на 28 дана.

Приредио Душан Глишић

Активности министра одбране пре проглашења ванредног стања

У МИСИЈИ ОЧУВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ СРБИЈЕ

И пре него што је читавом друштву 15. марта проглашено ванредно стање, тај месец обележиле су динамичне активности у Министарству одбране и Војсци Србије, на унутрашњем и међународном плану

Приредио **Владимир ВЈЕШТИЋ**

Почетак марта обележило је отварање нове операционе сале у Центру за дневну хирургију Поликлинике Војномедицинске академије, где су реновиране и постојеће просторије. Уз подсећање да је ВМА само током деведесетих година прошлог века прегледала, лечила и санирала последице ратова за више од 29.000 људи, министар одбране Александар Вулин потврдио је да војно здравство брине о свима којима је помоћ потребна.

– У војном здравству никада нису питали да ли сте цивил, војник, да ли сте Србин или било ко други. Води се рачуна да се ублаже људска патња и бол, да се излечи и да се залечи. На нама је да високе стандарде које је војно здравство достигло и које је ВМА постигла сачувамо и унапредимо. Циљ нам је да све наше сале буду модерне, реконструисане и да сви капацитети ВМА омогуће да се наши пацијенти лече у складу са највишим светским стандардима – истакао је министар одбране, честитајући дан најеминентније војномедицинске установе у земљи.

Српског ратника увек је пратио и војни лекар

Формалну честитку свим запосленима на Војномедицинској академији министар одбране упутио је и на свечаности поводом 176. годишњице постојања ВМА, у Дому Гарде на Топчидеру, којој су, уз многе еминентне госте, присуствовали изасланик председника Републике Милорад Вељовић и на-

челник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић.

– Срби се за своју слободу боре и од свог настанка чине све да би били слободни. А за слободу, када се бори, губи се живот и здравље, и тада, уз сваког војника, ратника, ту је и један видар, лекар, хирург. То је српска војна медицина и српски војни лекар – казао је министар Вулин.

Говорећи о резултатима највеће установе система војног здравства током године за нама, али и о плановима за наредни период, начелник Војномедицинске академије пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић истакао је

ДОБРИ УСЛОВИ У ВОЈНООБРАЗОВНИМ УСТАНОВАМА

– Војска Србије поклања велику пажњу војном образовању, а сваки кадет Војне академије, војни гимназијалац и ученик Средње стручне војне школе требало би да зна да га у војнообразовним установама очекују најбољи професори, веома добри услови, сигурна и стабилна каријера – изјавио је уочи завршне седмице трајања конкурса за упис ученика у војне школе министар одбране Александар Вулин, који је, у пратњи ректора Универзитета одбране генерал-потпуковника Горана Радовановића и начелника Војне академије генерал-мајора Бојана Зрнића, на Војној академији обишао новоформиране кабинете Географско-информационог система и тактике и присуствовао дану „Отворених врата”.

да је ВМА постала и остала место од поверења свих грађана Србије али и земаља региона, као и симбол пружања најбоље здравствене неге и савремених принципа лечења.

Само два дана касније обележен је и Дан Војнообавештајне агенције, на чијој је свечаности у Великој ратној сали Генералштаба, министар одбране изразио захвалност припадницима те службе „јер чувају свој народ и своју земљу”.

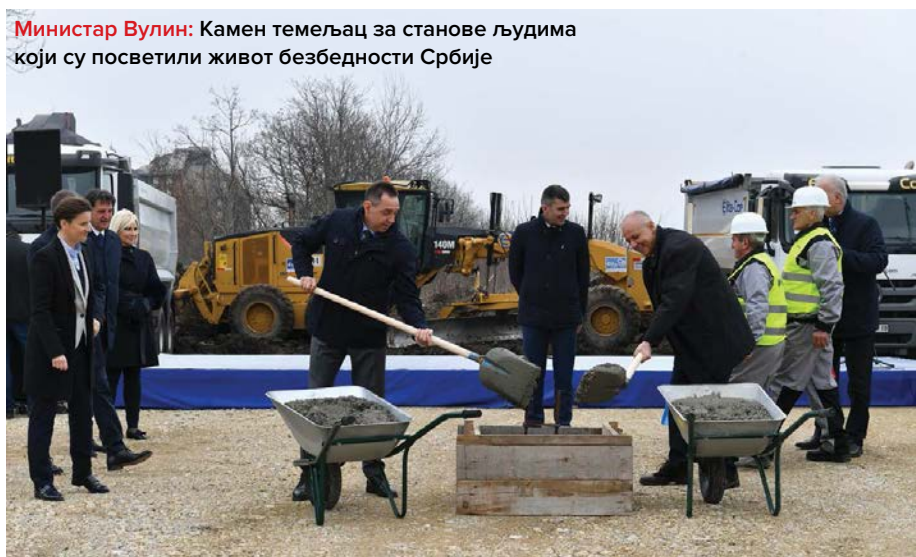
– Врховни командант Војске Србије Александар Вучић зна ваше успехе, зна колико сте допринели да наша војска и наша обавештајна заједница буду сигурни и припремљени за дане који долазе и за дане у којима смо трајали. Он води рачуна о томе да сваки припадник војске, а посебно обавештајне заједнице, зна шта му је основна и најважнија дужност, да чува своју земљу и свој народ и не прави никада ниједан компромис са непријатељима наше земље и нашег народа – рекао је министар одбране, поручивши да је задатак припадника војнообавештајне заједнице да све нас учине сигурним, безбедним и да нам унапред кажу одакле зло долази и шта би требало учинити да би оно било спречено.

Држава ће да уложи много новца у „Крушик”

Председник Србије и врховни командант Војске Србије Александар Вучић посетио је 9. марта ваљевску фабрику одбрамбене индустрије „Крушик” и обећао радницима да неће имати про-

Председник Вучић у ваљевском „Крушику”: Ускоро 10 милиона евра од Војске

Министар Вулин: Камен темељац за станове људима који су посветили живот безбедности Србије

блем с послом, нити с платама. Обиласку су присуствовали министар одбране Александар Вулин, начелник Генералштаба генерал Милан Мојсиловић, директор Безбедносно-информативне агенције Братислав Гашић, министар финансија Синиша Мали, представници Министарства одбране и Војске Србије и Одбрамбене индустрије Србије.

– Држава је спремна да уложи велики новац у „Крушику” како би фабрика опстала, али ће морати да се спроведу темељне и озбиљне реформе у комплетној наменској индустрији, посебно у „Застави” и „Крушику”. Неколико дана и недеља бавили смо се „Крушиком”, али и комплетном Одбрамбе-

ном индустријом Србије. Трудили смо се да анализирамо све, да видимо каква је и колика тражња у свету за производима наше одбрамбене индустрије. Сазвали смо све фабрике у Београду на састанак, рачунајући да негде око 11.500 директно запослених, а индиректно и више од 20.000 људи зависи од наших одлука, али и од тога како ћемо и на који начин управљати нашим ресурсима у будућности – рекао је председник Вучић.

Он је додао да је ту да би сви заједно видели на који начин може да се помогне „Крушику” и апеловао за подршку и помоћ, као и за одговорност и озбиљност, „јер је реч о структурним проблемима, као и о промењеној тра-

жњи у свету, броју запослених и висини примања”. Председник је потврдио да ће Војска Србије куповати велики број производа од „Крушика”.

– Посебно су заинтересовани за пројектиле 128 mm и 155 mm, „маљутке”, за ракете за хеликоптере, посебно што на ракетама зарађујете много више него на минобацачком програму – рекао је председник Вучић и додао да ће Војска Србије уплатити 10 милиона евра „Крушику” за нови уговор.

Ради унапређења производног програма, у ваљевском „Крушику” пуштен је у рад нови погон за ковање кошуљица артиљеријских пројектила 155 mm у ковачком центру и нови погон за производњу доксер каписли за стрељачку муницију.

Започела изградња станова за припаднике снага безбедности

– Председник и врховни командант Војске Србије Александар Вучић рекао је да је бити припадник безбедности, било које безбедносне структуре и организације, више од посла – то је животна мисија. То је ваш избор, ваше опредељење да посветите свој живот слободи ваше Србије. Ово је начин да вам се Србија захвали и да вам каже колико сте посебни, колико сте изузетни и колико Србија може мирније и сигурније да траје зато што сте ви ту – поручио је министар одбране Александар Вулин обраћајући се 10. марта на полагању камена темеља на локацији код Пупиновог моста у Земуну, чиме је започела изградња станова за припаднике снага безбедности у Београду.

– Када решите овај највећи животни проблем, кров над главом, можете да бринете само и једино о ономе чему сте посветили свој живот – а то је безбедност и сигурност Србије – истакао је министар Вулин.

Камен темељац заједно са председником Владе Републике Србије Аном Брнабић и министром Вулином, положили су и потпредседник Владе и министар унутрашњих послова Небојша Стефановић, потпредседница Владе и министарка грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Зорана Михајловић, министар за рад, запошља-

Министар одбране у Сребреници: Волимо нашу Републику Српску и поштујемо Босну и Херцеговину

вање, борачка и социјална питања Зоран Ђорђевић, директор Безбедносно-информативне агенције Братислав Гашић и градоначелник Београда Зоран Радојичић.

Председница Владе Ана Брнабић истакла је да и овде у Београду још једном жели да захвали припадницима снага безбедности због свега што раде, на свој њиховој жртви и на свему што су спремни да ураде за Републику Србију и све њене грађане.

Србија је чувар и гарант Дејтонског споразума

Само дан касније, 11. марта, министар одбране Александар Вулин присуствовао је обележавању Дана општине Сребреница. Честитајући њеним грађанима, пожелео им је да слободу више никада не морају да освајају, да је живе, да у њој уживају и да трају у миру.

– Поносан сам на председника Александра Вучића и на његову одлуку да се општини Сребреница додели помоћ од пет милиона евра и да се не пита коме та помоћ иде, ни Србима ни Бошњацима, већ само грађанима Сребренице. Поносан сам на све што је урађено и што смо показали каква је политика Србије и колико Србија води рачуна о свима којима је помоћ потребна, не питајући ни за веру ни за нацију.

Он је потврдио да је Србија чувар и гарант Дејтонског споразума и учиниће све да се он спроводи баш онако

како је договорено и потписано – да се сачува мир и стабилност на овим просторима.

– Србија воли своју Републику Српску, поштује Босну и Херцеговину и учиниће све да се мир на овим просторима сачува – поручио је министар Вулин, који је отворио нови погон предузећа „Фабрика за поцинчавање“ а.д. Сребреница, а затим је присуствовао отварању новог погона предузећа „АС Дрво“ д.о.о., који су купљени средствима Владе Републике Србије.

– Када отворите једно радно место у Сребреници, као да сте отворили 100 радних места у Бањалуци или Београду. Ово се не ради да би се отишло, него да би се остало – нагласио је министар Вулин.

Држава брине о припадницима снага безбедности

– После деценија чекања дочекали смо да се о припадницима снага безбедности води рачуна на посебан начин, да се каже колико су изузетни, да се каже колико су важни и да се каже колико ова држава мисли и брине о њима – истакао је министар одбране Александар Вулин, 14. марта, када је у Врању уручио кључеве новоизграђених станова припадницима снага безбедности, купљених по повољнијим условима у првој згради у том граду.

Честитајући им, он је истакао да је „од времена Тита, Александар Вучић

ОПТИМАЛНИ ОКВИР САРАДЊЕ С НАТО-ом

Министар одбране Александар Вулин састао се 10. марта с новопостављеним шефом НАТО Војне канцеларије за везу у Београду бригадним генералом Томазом Виталеом, када је нагласио да је Србија војно неутрална и да сарадња са НАТО-ом под окриљем Програма „Партнерство за мир“ представља оптимални оквир.

– За Србију је апсолутно неприхватљиво формирање тзв. војске Косова, као и најављено увођење обавезног војног рока на Косову и Метохији. Резолуција 1244 јасно одређује да је КФОР једина оружана сила на Косову и Метохији и ту не може бити изузетака. С тим у вези КФОР представља једини гарант безбедности на простору Косова и Метохије и Србија се снажно противи смањењу броја припадника КФОР-а – поручио је министар Вулин.

Министар Вулин посебно је захвалио италијанском КФОР-у на улози у чувању манастира Дечани током мартовског погрома 2004. године. Генерал Витале истакао је да НАТО поштује војну неутралност Србије и поручио да неће бити смањења броја војника распоређених у оквиру КФОР-а на Косову и Метохији.

први председник Србије који је покренуо планско и систематски организовано збрињавање свих припадника служби безбедности”.

– Ви сте везали своју судбину за своју државу, са занимањем које чува сваког од нас. Хоћу да вам се захвалим због тога, да вам пожелим пуно среће и здравља. Чувајте себе и своје породице, баш као што чувате и све нас и баш као што чувате Србију – поручио је министар Вулин.

Кључеве 22 новоизграђена стана за припаднике снага безбедности, купљених по повољним условима, уручили су и потпредседник Владе и министар унутрашњих послова Небојша Стефановић и градоначелник Врања Слободан Миленковић. |

Фото: Даримир Банда

Др Пенг Џићанг,
шеф кинеског експертског тима

ДОШЛИ СМО ДА ВАМ ПОМОГНЕМО

Разговарали смо са шефом кинеског експертског тима др Џићангом о природи *ковида 19*, раду на вакцини, о искуствима Кине, мерама које су код нас предузете и улози Војске у условима ванредног стања при епидемији, али и о сврси њиховог боравка у Републици Србији.

Пишу Мира ШВЕДИЋ и Драгана МАРКОВИЋ

Шесточлани тим медицинских експерата из Народне Републике Кине, који је Влада те земље упутила како би Србији својим знањем и искуством помогли у борби против епидемије корона вируса, чине епидемиолози, пулмолози, специјалиста ургентне медицине и клинички психолог. Председник Србије Александар Вучић сачекао их је на аеродрому. Током протеклих дана имали су бројне састанке, обишли више установа у земљи, а на Војномедицинској академији одржали су три предавања на тему дијагностике, терапије и епидемиологије *ковида 19*. Разговарали смо са шефом кинеске делегације др Пенгом Џићангом, из Центра за контролу заразних болести из провинције Гуангдонг, 25. марта, четвртог дана по њиховом доласку.

По доласку у Србију упознати сте са епидемиолошком ситуацијом у нашој земљи. Шта мислите о мерама које је Влада Републике Србије предузела до сада у борби против *ковида 19* и који би, према Вашем мишљењу, требало да буду следећи потези? Очегледно да самоизолацију заражених не сматрате довољном методом...

– У Србији смо већ четврти дан. Обишли смо неколико институција. Било смо у Институту за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“, у Институту за вирусологију, вакцине и серуме „Торлак“, били смо на ВМА, обишли смо још неке болнице. Наравно, нисмо још довољно добро упознати са комплетном ситуацијом, али смо видели, судећи према извештајима које смо раније имали, да број званично заражених корона вирусом није у потпуности једнак оном који је у реланости. Јер, рецимо, приметили смо да се овде тестирају пацијенти који имају јасно изражене симптоме, а они који имају лакше симптоме нису обухваћени тестирањем. То се исто односи и на директне контакте које су имале особе које су заражене и људе који долазе из иностранства. Стога сматрамо да је број стварно оболелих од корона вируса већи од броја позитивно потврђених.

Које би по Вашем мишљењу мере требало предузети?

– Већ су предузете мере. Уведено је ванредно стање, полицијски час, затворене су границе, и све су то добре и ефикасне мере за контролисање епидемије.

Ваше искуство у борби против *ковида 19* је непроцењиво. Који поступци, која терапија у лечењу је била најделотворнија? Да ли сте и у којој мери користили методе традиционалне кинеске медицине?

– У Кини смо користили основни принцип, а то је откривање што већег броја оболелих, односно откривање људи који потенцијално могу бити оболели и тестирали их. Кинеску традиционалну медицину користили смо само као помоћно лековито средство. Није имало главну улогу у лечењу. Постоје неки клинички експерименти који говоре у прилог томе да је традиционална кинеска медицина у одређеној мери доста ефикасна, али смо тај метод лечења користили више као допунски метод лечења.

ТО ЈЕ ВОЈСКА

Изузетно је велика улога војске у сузбијању епидемије. Војска је у Кини радила на стварању мобилних болница, дала је велики број људи за спасавање и пружање помоћи људима. Од изузетног су значаја њихова дисциплина и искуство у спровођењу одређених мера. И код вас, на Сајму видели смо мобилну болницу коју је направила Војска. Могли сте да видите њихову брзину и ефикасност у раду. То је војска.

Преко друштвених мрежа до нас долазе различите поруке о опасности и отпорности *ковид* 19. Неки пишу да се на асфалту задржава неколико сати, други да нас маске не штите, трећи да теже опстаје на високој температури... Чињеница је да се суочавамо са вирусом који има изражену способност прилагођавања на различите услове и средине. Како бисте га Ви описали?

– То је нови тип корона вируса и према досадашњим са знањима сличан је SARS-у и MERS-у. Отприлике његова отпорност слична је њиховој. Значи, „воли“ хладноћу и дуже се задржава на хладноћи. Било је неких говора да „не воли“ врућину, али је се према последњим искуствима баш „и не плаши“. Може да се уништи након сат времена излагања температури од +56 степени Целзијуса. Значи, може опстати и у Африци. И тамо има оболелих. Међутим, најлакше се појављује на хладноћи.

У којој фази је најопаснији?

– Најлакше се може пренети прва два дана од појаве болести и пет дана након појаве. Тада је најопаснији.

Шта је то конкретно на шта сваки човек у Србији мора да обрати пажњу? Које мере треба да предузме приликом одласка у продавницу?

– Носите маске. Само маске. Кад носите маску, то је један од најефикаснијих метода заштите.

Кад Вам је било најтеже током борбе са *ковид* 19?

– У периоду око кинеске нове године, значи од друге половине јануара до друге половине фебруара. Тад је било најтеже.

Како су људи у Кини психолошких подносили дуг боравак у изолацији?

– Сматрамо да је изолација најбоља мера за решавање проблема ширења ове епидемије. Иако се неки људи који су били подвргнути изолацији нису добро осећали, јер није лако бити изолован 14 дана, та изолација је прихваћена. Знали су да се само на тај начин може победити ова болест, уз поштовање мера која је донела кинеска влада. Међутим, ти људи нису били изоловани код кућа, него у другим просторима, на пример хотелима или за то одређеним местима, где су били сами у једној просторији, одво-

Шесточлани тим медицинских експерата из Кине стигао је 21. марта у нашу земљу

јени. Тако да јесте било тешко, али су сви схватили да треба да сарађују са Владом, да поштују мере које је она донела и да је то добро за друштвену заједницу, тако да су се у складу са тим и понашали.

Каква је вероватноћа да се неко ко је био заражен и оздравио зарази поново?

– Није велика вероватноћа.

Да ли је победа над короном победа доброг здравственог система?

– Наш здравствени систем јесте добар и изнео је велики терет. Међутим, у тој борби учествовала је цела друштвена заједница, многе институције, а не само здравствени систем. И само заједничком друштвеном акцијом успели смо да победимо овај вирус.

Огромну забринутост и солидарност делили смо са народом Кине, али и дивљење за све што сте у борби са епидемијом урадили. Данас је Италија најугроженија. Који су по Вама најдиректнији разлози за ситуацију у Италији, а сада и у Шпанији, САД?

– Пре свега, сматрамо да је садашња ситуација у Италији и Шпанији последица тога што се у раној фази појаве вируса нису предузеле адекватне мере за сузбијања развоја епидемије.

Иако је постојало искуство Кине?

– Да, али њихова влада није могла да предузме мере које су предузете у Кини. Механизам управљања у нашој земљи другачији је од оног у Италији, па је можда то разлог зашто нису предузели мере које смо ми предузели.

Најделотворнији лек против епидемије је вакцина. Међутим, процес стварања делотворне вакцине је дуг и неизвестан. Докле се у овом тренутку стигло?

– Сада и Кина и Америка припремају своје вакцине. Американци имају свој тип, а ми свој. У Кини су већ урађена испитивања вакцине на животињама, а сада се почиње клиничко испитивање на људима добровољцима.

Да ли је могуће да буде примењена почетком лета?

– То све зависи од клиничких испитивања. Сада је већ март и кад буду завршена клиничка испитивања требало би да прођу још три месеца да вакцина може и званично да се користи. Дакле, отприлике крајем јуна.

Каква је била улога кинеске војске у сузбијању епидемије? Да ли је и у овим тешким временима потврђена значајна улога коју војска има у миру, посебно изражена у ванредним ситуацијама?

– Када сам рекао да је цело друштво учествовало, под тим сам мислио да је учествовала и кинеска војска. Изузетно је велика улога војске у сузбијању епидемије. Војска је радила на стварању мобилних болница, дала је велики број људи за спасавање и пружање помоћи људима. Од изузетног су значаја њихова дисциплина и искуство у спровођењу одређених мера. И код вас, на Сајму видели смо мобилну болницу коју је направила Војска. Могли сте да видите њихову брзину и ефикасност у раду. То је војска.

У чему ће се састојати ваш рад у Србији?

– Дошли смо да вам погнемо. И пре доласка у Србију знали смо да наше две земље повезује традиционално пријатељство – да смо челични пријатељи.!

Фото: Димитрије Голл

Поводом годишњице НАТО агресије
– рад војног санитета

ХЕРОЈИ У БЕЛОМ

Сваке вечери у 20.00
часова громогласним
аплаузом са наших
балкона и прозора
исказујемо подршку и
захвалност медицинском
особљу за све што ради
у епидемији корона
вируса. Текстом који је
пред вама враћамо вас
21 годину уназад – у
време које су исписивали
неки други хероји у
белом, захваљујући
којима је санитетска
служба успешно
збринула повређене и
оболеле током НАТО
агресије, сачувала
многобројне људске
животе и тиме дала пуну
подршку одбрани земље.
Времену ратне 1999.
године и овом садашњем
заједничко је што цела
здравствена служба
Републике Србије, војна
и цивилна, функционише
јединствено.

Пише **Мира ШВЕДИЋ**

У време епидемије, а потом и пандемије вируса корона, која је здравствене системе у свету ставила на озбиљну пробу, присећамо се НАТО агресије на СРЈ која се догодила пре тачно 21 годину. Тада је војни санитет био на великој муци – земља је била у економској изолацији, спољни зид санкција отежавао је увоз сировина и био је евидентан недостатак лекова и санитетских материјалних средстава. У ратним условима, када је било много повређених на малом простору, требало је организовати санитетско збрињавање. Евакуација теже повређених

била је отежана због немогућности ваздушног транспорта (услед учесталог НАТО бомбардовања), па је права вештина била да се допреме до виших санитетских етапа – болница.

О ратним искуствима санитета 1999. у протеклом периоду објављени су бројни радови, а највише их је презентовано две године после бомбардовања на Трећем конгресу ратне медицине у Бањој Луци. Група аутора – пуковник др Душан Павлица, генерал-мајор проф. др Момчило Крговић, пуковник мр фарм. Гојко Кеча, генерал-потпуковник Миодраг Јевтић и генерал-мајор у пензији прим. др Бранислав Поповић, од којих се већина налазила на руководећим дужности-

ма у санитету Војске – сачинила је детаљну анализу рада војног санитета у време НАТО бомбардовања и њихова сазнања у овом тексту користимо.

ПРИОРИТЕТ У СНАБДЕВАЊУ ИМАЛА ЈЕ ТРЕЋА АРМИЈА

Пред бомбардовање санитетску службу оптерећивали су многобројни проблеми у области санитетског снабдевања. Међу њима су се истицали: недовољна попуњеност резерви, застарелост ратне санитетске технике, смањене мирнодопске залихе, недовољна попуњеност кадровима, посебно фармацеутске струке... Такво стање резерви и ратне санитетске опреме били су последица вишегодишњег недовољног улагања у та средства.

– Тада је Војска Југославија могла да обезбеди пружање само суженог обима медицинске помоћи за око 100.000 повређених и оболелих и опремање око 15 јединица ранга санитетске чете. Због извођених борбених дејстава против шиптарских терориста и очекиваног тока рата у наредном периоду, у снабдевању је дат приоритет Трећој армији. Зато су санитетске јединице и установе на територији те армије биле попуњене санитетским материјалним средствима по формацији, а у Приштинском корпусу и преко формације. Постојеће ратне санитетске материјалне резерве у Трећој армији омогућавале су збрињавање око 15.000 људи и опремање три јединице ранга санитетске чете. На располагању су им стајале и залихе лекова и потрошног санитетског материјала из санитетског складишта. Те залихе биле су добре, нарочито у лековима, за око три-четири месеца, а обнављане су редовном шемом снабдевања и занављања преко Института за фармацију ВМА. Трећа армија располагала је и са неколико тона средстава заплених на територији Косова и Метохије, која су била предвиђена за коришћење у условима крајње оскудице. Процењивало се да у случају делимичног и повремениог прекида дотура, и са тадашњим интензитетом борбених дејстава, санитетске једини-

це и установе располажу довољним количинама лекова и другог санитетског материјала за два до три месеца рада – каже бригадни генерал у пензији др Вељко Тодоровић, некадашњи начелник Управе за војно здравство, који годинама изучава историју српског војног санитета.

Да би се стање побољшало, набављена су средства за најнужнију потпуну ратних санитетских материјалних резерви, уговорена је производња завојног материјала, како би се подмириле најосновније потребе, као и производња средстава за „поправку” воде и таблета за прављење напитака за оне који буду задобили опекотине. Организована је интензивна набавка свих средстава која су се могла наћи на домаћем тржишту и наређене су мере строге штедње санитетског материјала. На ВМА је обучено пет екипа за рад на производњи инфузионих раствора.

Тодоровић објашњава да су захваљујући пре свега добром планирању, правилној процени ситуације, стеченом искуству из претходног периода и темељно урађеним припремама превазиђени проблеми када је проглашено ратно стање и када је систем санитетског обезбеђења успостављен на територији целе СРЈ.

ПРИНЦИПИ „ИНТЕГРИСАНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ СЛУЖБЕ”

– Санитетска служба ВЈ је за потребе рата формирала скоро два пута више хируршких екипа у односу на стање у миру, ангажовањем лекара из резервног састава. Ратне војноздравствене установе имале су око 2.500 постеља. Од тог броја 1.450 постеља било је предвиђено за потребе хируршких грана медицине, 600 за интерну медицину, 200 за неуропсихијатрију, 50 за потребе рехабилитације и 200 постеља за збрињавање лако повређених и оболелих. Цивилне здравствене установе у СРЈ тада су располагале са 48.000 болесничких постеља. Постељни капацитети за болничко лечење у установама ВЈ и здравствене службе у СРЈ задовољавали су потребе у условима процењеног прилива повре-

Из дневника
др Небојше Ћенића,
ратног хирурга

Рањени на Кошарама

Деветнаестог априла 1999. године у току је била битка за Кошаре. Гранате минобачача испалене из Албаније школски су поклапале положаје српских војника!? Заклона није било. Државну границу бранили су млади војници граничари уз помоћ припадника 63. падобранске бригаде. Једна граната пала је близу мајора Видоја Ковачевића, начелника Штаба бригаде, а гелери су га погодили у главу и леву пазушну регију. Због бласт повреде мајор је био у несвести. Снајперски метак погодио је у десно раме и болничара Предрага Дегента док је прилазио да помогне рањеном мајору. Војници су их извукли пузећи до заклона. Болничар је био свестан и давао инструкције војницима како да зауставе крварење користећи газе и завоје.

Из батаљонске санитетске станице лекар падобранске бригаде резервни официр анестезиолог др Драгиша Љубеновић Гиле и старији водник медицински техничар Дејан Рачић Раче одвели су рањенике до санитетске станице карауле „Кошаре”. Кроз венску канилу убацили су им инфузионе растворе у крвно корито. Ране су додатно тампонирали газом, привремено зауставили крварење и евакуисали повређене до Ђаковице, где се налазио хируршки тим Треће армије. Рањени мајор и болничар су после додатне реанимације и хируршке интервенције исте вечери даље евакуисани ка Приштини, а сутрадан према нишкој војној болници. Анестезиолог Гиле и медицински техничар Раче вратили су се на Кошаре.

Епилог. Мајор је због губитка левог ока пензионисан, а болничар данас има аутомеханичарску радњу у Лазаревцу. Доктор Драгиша Љубеновић је помоћник директора Клиничког центра у Нишу, а медицински техничар Раче је као пензионер био тренер борилачких вештина. Хероји су преживели пакао Кошара, а живот иде даље. ➤

ђених и оболелих. У случају потребе било је могуће проширити капацитете здравствене службе за 20–30%, а у тежој ситуацији активирати и потребан број маневарских болница – каже др Тодоровић.

Искуства у раду пре почетка агресије НАТО-а на СРЈ, пре свега у борбама против шиптарских терориста, искоришћена су и ратне 1999. године. И тада су најинтензивнија борбена дејства вођена на територији КиМ, где су, поред НАТО авијације, дејствовале и шиптарске терористичке снаге. Највећи број повређених и оболелих био је управо са те територије. Њихово збрињавање током борбених дејстава вршено је комбиновано, санитетским јединицама и установама ВЈ, са једне стране, уз ослонац на капацитете цивилне здравствене службе. У таквим околностима установе здравствене службе војног и цивилног санитета радиле су по принципима „интегрисане здравствене службе”. Дакле, руковођење и командовање оваквом службом било је јединствено на стратегијском нивоу како би се најбоље искористили државни ресурси и лакше решавали бројни проблеми у раду санитета.

– Захваљујући томе свака, па и најмања јединица – издвојени састави, караула, борбена група, снабдевачка колона – била је оспособљена за пружање општемедицинске помоћи, јер је у свом саставу имала лекара, медицинског техничара, болничаре и возача са одговарајућом опремом и моторним возилом. Таква организација захтевала је велики број санитетских радника и моторних возила, али се показала ефикасна и корисна. На територији Космета имали смо респективне снаге санитетске службе, груписане у одређен број санитетских чета, један санитетски батаљон, уз сав мирнодопски санитетски кадар територије и око 100 лица санитетске специјалности из целе Војске – истиче генерал у пензији др Тодоровић.

Успешном функционисању санитетског обезбеђења знатно су допринели и питомци две класе Школе резервних официра санитетске службе,

Пуковник
др **Небојша Ћенић**

Базични концепти организације хируршког збрињавања током НАТО агресије заснивао се на издвајању хируршких екипа ближе месту повређивања, са главним задацима: стручна пружања, брза реанимација, неодложна хируршка помоћ, њиховремена и ефикасна евакуација – каже начелник сектора хируршких јрана Војне болнице Ниш пуковник доц. др сц. мед. Небојша Ћенић, ошћини хирурзи и тирауматолози, који је пре 21 годину био ангажован у хируршким тимовима.

Бригадни генерал у пензији
др **Вељко Тодоровић**

Свака, па и најмања јединица – издвојени састави, караула, борбена група, снабдевачка колона – била је оспособљена за пружање општемедицинске помоћи, јер је у свом саставу имала лекара, медицинског техничара, болничаре и возача са одговарајућом опремом и моторним возилом – истиче бригадни генерал у пензији др Вељко Тодоровић, некадашњи начелник Управе за војно здравство, који годинама изучава историју српској војној санијетса.

који су се због агресије истовремено нашли на другој фази обуке. Класи питомаца који су се затекли у Центру за организацију и тактику санитетске службе на ВМА почетком НАТО бомбардовања скраћено је школовање на три месеца, после чега су одмах упућени на рад у ратне јединице и установе санитетске службе Војске Југославије.

Током агресије обуку је прошао и одређени број војника за допунску војноевиденциону специјалност болничара у Санитетском наставном центру Прве армије, који је наставио са радом на ратној локацији.

Посебну улогу у специјалистичком збрињавању имали су Клинички болнички центар (КБЦ) Приштина и Војна болница (ВБ) Ниш. Приштински КБЦ био је одређен за потребе ВЈ као једина здравствена установа за територију КиМ за болничко збрињавање војних осигураника. За те намене издвојено је 1.500 постеља, а комплетно особље имало је задатак да збрињава повређене. Кроз ту установу је током бомбардовања прошло око 45% свих повређених припадника из зоне одговорности Треће армије.

Посебно место у збрињавању повређених имала је ратна Војна болница Ниш јер су сви прво евакуисани у ту војноздравствену установу, а одатле је један број, после тријаже, а према медицинским индикацијама, евакуисан у Клинички центар Ниш или на ВМА. Према Плану санитетског обезбеђења, ВМА је била стратегијска резерва предвиђена за очекивану неповољнију варијанту напада на СРЈ (копнену агресију). Ратна Војна болница Ниш је мобилисана чим је проглашена непосредна ратна опасност, а одзив здравствених радника био је више него одличан – 111%. У мају и јуну 1999. у тој болници радиле су и екипе познатих стручњака, углавном хируршких специјалности са ВМА.

ХИРУРШКО ЗБРИЊАВАЊЕ ПОВРЕЂЕНИХ

Рат који је против СРЈ вођен свим расположивим средствима, на сваком месту, имао је обележја тоталног

Део хируршког тима испред гранатиране амбуланте у Ђаковици, мај 1999. године

Анестезиолог потпуковник
др Велимир Чукавац и хирург
капетан др Небојша Ђенић на
улазу у амбуланту у Ђаковици
после њеног бомбардовања

Трауматска ампутација после дејства
персоналне мине (тзв. „паштете”)
амбуланте у Ђаковици, мај 1999. године

Картон повређеног

**Из дневника
др Небојше Ћенића,
ратног хирурга**

Од Чамурлије до Војне болнице

Бомбе су падале на Одр углавном после поноћи. Почетком рата гађане су нишке касарне, аеродром и противавионски положаји на брдима око града. Седели смо на уролошком кабинету хирушког одељења Војне болнице када су бачене бомбе у правцу села Чамурлија. Уследило је 15–20 минута сабласне тишине, а потом су сирене санитета испуниле пусте градске улице. Довезле су готово искрвареног војника са обостраним експлозивним ранама у препонама. На нас виче резервиста са аутоматском пушком у руци: „Доктори, спасавајте га!“. Рукама притискамо повређене велике крвне судове и директно из лифта улазимо у операциону салу. Анестезиолошка екипа успева да постави венску канилу, узимају крв како би одредили крвну групу и успављују рањеника. Инструментарке секу униформу са њега.

Оштром инцизијом отварамо ране и *кле-
мујемо* обострано повређене феморалне
вене. Пошто сада контролишемо крварење,
анестезиолошка екипа са др Зораном Грозда-
новићем започиње хемодинамску стабилиза-
цију уз надокнаду изгубљеног крвног волуме-
на преко централног венског катетера, а ми
се без журбе припремамо за оперативни за-
хват. Доносимо одлуку да обострани дефект
феморалних вена реконструишемо интерпо-
нирањем вене сафене магне. Операција дуго
траје, пролазе сати, а кесе крви једна за дру-
гом пуне празно крвно корито. Борба за жи-
вот траје готово пет сати. Хируршка екипа по-
везала је обе вене, а анестезиолошки тим је
те ноћи и јутра дао више од десет доза крви.
Са задњим шавом осетио сам умор, отишао
у кревет и потонуо у сан.

Послеподне журим у одсек интензивне неге и тражим плавоког и бледог рањеника на респиратору, али њега нема... Гледа ме један насмејани војник и пита: „Докторе, да ли сте ме и ви ноћас оперисали?“ Био сам пресећан јер је један млади човек отргнут од смрти.

После рата плавокоси рањеник постао је професионални војник. Преживео је без ука-
зане прве помоћи само због тога што је био
у близини болнице.

ЛЕЧЕЊЕ У НИШКОЈ ВОЈНОЈ БОЛНИЦИ

Током НАТО агресије на СРЈ 1999. године на хируршком одељењу Војне болнице Ниш лечена су 1.252 повређена и оболела. Њих 1.029 (82%) дефинитивно је збринута у тој установи, на ВМА је збринута 16,7%, а у другим здравственим установама (вишим санитетским етапама) свега 1,2% повређених особа.

рата без икаквог ограничења, јер су у нападима на војнике и полицију коришћене и касетне бомбе, које су бацане чак и на најужа градска језгра и болнице (примери напада на Ниш). Пред санитетску службу наметнуо се тежак изазов хирушког збрињавања великог броја повређених у кратком периоду на широком простору.

Санитетска служба наше војске била је конципирана тако да свака мирнодопска и ратна јединица има своју санитетску јединицу, која је формацијски и материјално оспособљена да развије санитетску етапу на којој ће се указивати одређени облик медицинске помоћи. То је омогућило мобилност и брзо ступање у дејство санитетских јединица. Збрињавање повређених започињало је тријажом, указивањем прве помоћи и опште медицинске помоћи на месту повређивања, а завршавало се специјализованом и ускоспецијализованом помоћи.

Ратна Војна болница Ниш је из свог састава формирала три комплетне хирушке екипе и упутила их на прву линију борбених дејстава. Екипе су радиле у гарнизонима Ђаковица, Призрен и Косовска Митровица, док је у гарнизону Пећ радила хирушка екипа из бригаде у чијој зони одговорности се налазила Пећ. Истурањем тих екипа комплетно је била покривена прва линија борбених дејстава, а борцима је најкасније за један сат пружана неодложна хирушка помоћ.

– Базични концепт организације хирушког збрињавања током НАТО агресије заснивао се на истурању хирушких екипа ближе месту повређивања, са главним задацима: струч-

на тријажа, брза реанимација, неодложна хирушка помоћ, правовремена и ефикасна евакуација – каже начелник сектора хирушких грана Војне болнице Ниш пуковник доц. др сц. мед. Небојша Ђенић, општи хирург и трауматолог, који је пре 21 годину био ангажован у хирушким тимовима.

Пацијенте су делили у три категорије: ургентне (неодложне), неургентне хирушке (одложне) и морибундне (неизлечиве).

– Тријажа је била непрекидни процес са еластичним критеријумима на свим санитетским етапама услед измењене ситуације и ресурса који су захтевали промену категорије у било ком тренутку и у било ком окружењу. Једна хирушка екипа радила је на два–три хирушка стола сукцесивно. На једном столу припреман је повређени за операцију, на другом је текла операција, а на трећем столу се стављао завој или гипсана имобилизација – објашњава пуковник доц. др Ђенић.

БИТКА НА КОШАРАМА

Рад на терену илуструје пружањем помоћи повређенима у бици на Кошарама.

– Прва помоћ повређенима пружана је у виду самопомоћи и узајамне помоћи, а општемедицинску помоћ обезбеђивали су лекар и медицински техничар из батаљонске санитетске

БЛАСТ ПОВРЕДЕ

Ретроспективном анализом свих политрауматизованих који су збрињавани на ВМА током НАТО агресије, утврђен је је велики број бласт повреда – новина у ратној трауми. Оне су настојале ударом експлозивног таласа на човечје тело. Те повреде су регистроване најчешће на плућима, танком и дебелом цреву, а нешто ређе на желуцу. Захваљујући експерименталном раду, као и дотадашњим сазнањима, установљено је да се бласт повреда може јавити са закашњењем до пет дана и да се манифестује перфорацијом шупљих органа у трбуху.

МЕДИЦИНСКЕ УСТАНОВЕ НА МЕТИ

О карактеру агресије снага НАТО-а на нашу земљу говори однос агресора према санитетским и здравственим установама. Током агресије уништени су и онеспособљени објекти за обављање наменских делатности две установе основне здравствене заштите, Војномедицински центар у Нишу, Регрутни центар у Нишу, Хитна медицинска помоћ у Нишу, Војна болница у Новом Саду и Ваздухопловно-медицински институт у Батајници. Најдрастичнији пример крајње нехуманости било је дејство по Клиници за гинекологију и акушерство Медицинског факултета у Београду, КБЦ „Др Драгиша Мишовић” и на ВМА. Дејство по објектима у непосредној околини ВМА било је са веома озбиљном „коллатералном штетом” по њено функционисање.

станице. Повређени су после стабилизације углавном транспортовани у хирушку етапу у Ђаковици и Пећи. На хирушкој етапи Ђаковица повређене су збрињавала два хирушка тима на четири хирушка стола. Највећи број повређених чинили су војници на одслужењу војног рока – 45,5% и војници резервисти – 19%. После пружене неодложне хирушке помоћи, повређени борци евакуисани су у КБЦ Приштина или директно у Војну болницу Ниш, углавном санитетским аутобусима. У Војној болници у Нишу лечени су повређени са рејона карауле Кошаре, од којих је 85% рањено минско-експлозивним средствима (МЕС), од чега је 29% узроковано касетним бомбама, 12% је рањено стрељачким наоружањем, а 17,3% повређених имало је повреду неке од виталних структура – каже др Ђенић.

Према његовим речима, у етиолошком смислу доминирале су минско-експлозивне повреде политрауматског карактера. Повреде коштаноглобних, неуроваскуларних и мишићних структура екстремитета доминантно су биле заступљене у више од 60% случајева. У великом броју случајева реч је о вишеструко тешким повредама, праћеним великом деструк-

Из дневника
др Небојше Ћениша,
ратног хирурга

Рупица на блузи

Не тако далеко од нас зачули смо бројне детонације и по звуку смо знали да су бацили касетне бомбе. Полицијској јединици дошла је замена па су неопрезно изашли на отворени простор и постали лаке мете. Довозе нам двадесетак рањеника. Крупан полицајац, још увек еуфоричан што ће после дужег времена видети породицу, показује ми рупицу на блузи и кошуљи кроз које је прошао гелер и направио ситну рану на стомаку. „Хајде, докторе, испери то па да идем кући!“ Анестетичар му поставља канилу, а он негодује и каже: „Шта ће ми то, није ми ништа, пожурите да ме не чекају!“

Анестезиолог др Велимир Цукавац и ја комуницирамо погледом и он га убрзо уводи у општу анестезију. Хирушком експлорацијом пратим ток устрелног канала и схватам да је гелер пробио трбушни зид. Одлучујемо се за рез дуж средње линије и отварамо трбушну дупљу како бисмо прегледали органе. Налазимо повређена црева из којих истиче течни садржај. Брзо смо ушили пет таквих рана, а парче метала касетне бомбе пронашли смо у цревном зиду. Трбух смо обимно испрали топлим физиолошким раствором и раствором повидон-јодида, ставили дрен и затворили трбушни зид. Операција је кратко трајала, а повреде нису биле тешке за збрињавање.

Када су све операције завршене, организована је хитна евакуација рањеника на вишу етапу. Недељу дана касније обишао нас је командир полицијске јединице и добили смо повратне информације да су сви оперисани безбедно стигли кући својим породицама.

Поред стручног знања, у оваквим ситуацијама важна је интуиција и мотивација санитетског особља.

Хирушки тим на ратном задатку у призренској болници, мај–јуни 1999. године

Хирушко одељење Војне болнице у Нишу, 9. јун 1999. године

цијом ткива због повећане разорне моћи оружја. Лечење тих повреда било је знатно теже и компликованије и захтевало је мултидисциплинарни приступ.

За веома добре резултате у збрињавању повређених током НАТО агресије, како кажу наши саговорници, заслужна је примена реанимационих

мера које су спровођене одмах по повређивању, али и адекватна припрема и правовремена евакуација у специјализоване здравствене установе. Осим тога, поред обавезне примарне хируршке обраде, сваки повређени примио је антитетанусну и антибиотску заштиту, јер је свака ратна рана примарно контаминирана.

НАЈЧЕШЋЕ ПОВРЕДЕ

Анализама је утврђено да је и тада, као и у претходним ратовима на територији СФРЈ, забележен изразити пораст повреда главе, затим врата и грудног коша (више од 11% ратних повреда). Један од најтежих проблема у ратној хирургији, због сложености збрињавања и високе смртности, биле су повреде трбуха, а најчешће ратне повреде биле су повреде екстремитета. Доследном применом усвојених антибиотских протокола, уз правовремену и правилну хируршку обраду ратних рана, инфекција као компликација смањена је на најмању могућу меру од 3%. Морибундних пацијената (неизлечивих) било је 1,6%, а у ратним болницама прве линије Косовска Митровица – Таковица, хоспитални леталитет био је 0,7 одсто.

ВОЈНА БОЛНИЦА НИШ – ПРАВА РАТНА БОЛНИЦА

Током НАТО агресије на СРЈ 1999. године на хируршком одељењу Војне болнице Ниш лечена су 1.252 повређена и оболела. У њој су збрињавани војници повређени услед дејства авијације на војне јединице распоређене у Нишу и околини, али и пацијенти примарно збринуте на хируршким етапама унутар зоне одговорности Треће армије. Већина лечених повређених и оболелих, њих 72%, било је из Треће армије.

– Надмоћни непријатељ није дозвољавао ваздушну евакуацију на вишу санитетску етапу, а друмска евакуација била је отежана због порушених мостова и оштећених путева. Из тих разлога у нишку војну болницу радно су ангажовани општи хирурзи, ортопеди, анестезиолози, хирурзи пластичари, неурохирурзи и друго медицинско особље са ВМА, Универзитетског клиничког центра Ниш и других здравствених установа. По данашњим савременим критеријумима, болница је подигнута на „ниво 3“. Друге војне јединице у свом саставу имале су хируршке станице, у којима је постојала стандардна војна хируршка опрема из санитетских компле-

та. Са том опремом радно је ангажовано мобилисано хируршко особље из локалних болница са територије одговорности Треће армије – каже др Ђенић.

Он истиче да је од почетка агресије до 10. јуна у тој болници највише лечено војника резервиста – 52%, затим војника на одслужењу војног рока – 26% и професионалних војних лица – 11%. Од укупног броја лечених, 69% имало је ране од ватреног оружја и то од минско-експлозивних средстава – 42%, а од стрељачког наоружања – 27%. Највише, 88% повређених, било је старости 20–39 година.

НИЈЕ БИЛО ВЕЋИХ ЕПИДЕМИЈА

Све мере санитетске службе имале су за циљ да смање смртност и инвалидитет повређених. Иако је најсложенија ситуација по броју повређених и условима за збрињавање била на Космету, повређивања је било и на целој територији СРЈ. Доктор Вељко Тодоровић каже да се до података дошло анализом и статистичком обрадом „Упитника за лица са повредама изазваном ратним дејством или као последице ратних дејстава“. Упитник је урађен почетком ратних дејстава за време НАТО агресије на СРЈ и дистрибуиран војним и цивилним здравственим установама. Њиме је било обухваћено 1.870 повређених. Из упитника се јасно уочава да су повређени били, осим са простора КиМ и југа Србије, и из Београда и делова Војводине. По губицима се називу стратегијски разлози, а не „колатералне штете“.

ЗБРИЊАВАЊЕ НА ВМА

Пријем повређених на Војномедицинску академију обављан је преко Центра за хитну помоћ. Службом пријема руководио је најискуснији дежурни хирург, који је одређивао редослед дијагностичких процедура и координирао рад свих хируршких екипа. Најискуснији анестезиолог био је организатор реанимације и непосредног збрињавања политрауме пре, за време и после операције.

– Систем санитетског обезбеђења какав је био у Војсци омогућавао је високу аутономност санитетским јединицама и установама, што му је дало високу флексибилност, жилавост и способност санитетске службе за санитетско обезбеђење војске у било ком облику рата. Дотадашња организација, кадровска попуњеност, стручна оспособљеност, просторни распоред војноздравствених установа, као и повезаност са цивилним здравственим установама показала је способност целокупне здравствене службе да збрине све повећане и оболеле, како у Војсци Југославије, тако и код цивилног становништва. Истурање хируршких екипа што ближе линији дејства показало се ефикасним и увећало је проценат преживљавања – истиче др Тодоровић.

Податак да су здравствени капацитети у примарној здравственој заштити у Београду коришћени испод 50%, наводи на помисао да се у рату мање оболеало.

– Познато је, међутим, да је оболеало више људи, посебно ако се укључе стресна стања. У томе и јесте парадокс смањеног обима коришћења капацитета здравствене заштите. Али је сигурно да у овом рату није било епидемија заразних болести – наглашава др Тодоровић.

Иако је хигијенско-епидемиолошка ситуација и пре и током агресије оцењивана као несигурна, максималним ангажовањем команди јединица и установа, као и органа, јединица и установа санитетске службе, правовременим и адекватним општим и превентивно-медицинским мерама, примереним конкретној ситуацији, смањен је реално велики ризик за избијање епидемија заразних болести. Посебно се инсистирало на поштовању личне и колективне хигијене, избору места на терену за развој јединица, правилном одлагању отпадних материја, а поштоване су и све хигијенско-безбедносне мере у исхрани и водоснабдевању.

Захваљујући таквом раду и организацији у Трећој армији била је само једна мања епидемија. Епидемије није

Анестетичар др Влада Ђурић и хирург капетан др Небојша Ђенић – мост на путу преко Дуља према Ђаковици

Две хируршке екипе ангазоване у Ђаковици

било у Другој армији и Ратној морнарици, а забележено је само неколико мањих алиментарних тоksiинфекција у Првој армији.

Присећајући се тешких услова у којима су радили на терену доктор тадашње Војске Југославије пуковник др Небојша Ђенић каже да су пацијенти о којима се старала санитарска служба били најадекватније збринуте у односу на све медицинске службе које су биле ангазоване током агресије, што се приписује врхунској обучености, професионалности и искуству војномедицинских радника.

– Ратна медицина је универзално добро које треба да умањи патње војницима и обичним људима у ратом захваћеним подручјима. Теоријски принципи брзо се науче у ратним условима, али се у миру још брже забораве – истиче ратни хирург др Ђенић.

Међутим, не може се заборавити ни ратна примена недозвољене радиоактивне муниције и опасних хемијских средстава. Еколошка сфера постала је обавезан део ратне медицине, а њихови ефекти на здравље становништва дуго ће се осећати.!

Из дневника др Небојше Ђенића, ратног хирурга

Фантомски болови

Срђана Стевановића из села Тогочевце код Лесковца довели су камионом са карауле „Ћафа Прушит“. На караулу је стигао 10. маја и док је копао заклон уследио је напад авијације. На саборцу који је пао поред њега приметио је велику рану на ноzi па је скинуо свој каиш како би зауставио обимно крварење. Када је покушао да му приђе, схватио је да не може. Граната је и њега погодила у леву ногу. Има је велику рупу уместо мишића бутине, а кост је у средини пукла на два дела. Други војници пришли су им и подвезали ноге изнад рана које су крвариле. Срђану је сметао изломљени део кости па га је руком уклонио од остатака мишића и бацрио. Како више није имао кост у бутини савио је кожу и мишиће па је сопствену потколеницу понео под левом мишком. Затим су га извукли у заклон, ставили на ћебе и однели до камиона којим је транспортован до Ђаковице. На улазу у болницу болничари су га гледали збуњено и помало уплашено. Унели су га у хируршку салу и убрзо смо хируршки довршили насталу трауматску ампутацију.

Много година касније лечен је у Војној болници у Нишу због камена у бубрегу. После вечерње визите присећали смо се тих ратних дана. Питао ме је за његову вишегодишњу дилему – да ли бих му сачувао ногу да тог дана није одломио део кости?

Тада сам први пут чуо целу причу. Рекао сам да бисмо је вероватно сачували, мада би са њом тешко ходао. Он ми је замишљено одговорио да после толико година не жали више за ногом, само када би било лека за ове „фантомске болове...”.

Фото: Фото-документација пуковника др Небојше Ђенића

Друга бригада Копнене војске

НЕПОКОЛЕБЉИВА СНАГА ТРАДИЦИЈЕ

Пише Душан ГЛИШИЋ

Херојство јединица од којих је настала и чијом се традицијом с правом поноси, обавезује и снажи све припаднике Друге бригаде. С обзиром на достигнут ниво обучености и ефикасност њених састава у извршавању свих постављених задатака, биће тако, несумњиво, и у наредним генерацијама.

У Монографији Друге бригаде Копнене војске, бога тој не само многобројним чињеницама и фотографијама о њеној прошлости и садашњости већ и непроцењивим сведочанствима о ратним данима и херојству њених припадника, посебну пажњу привлаче наслови петнаестак поглавља те драгоцене књиге. У њима се поручује да је „непобедивост у нама, а слабост у противнику”, да „побеђују они који знају, могу и смеју”, да је, поред оружја и знања, за победу и опстанак, потребно и срце, да је „отаџбина светиња” и да увек може „више, јаче, брже и боље”. А да

је то заиста тако и да за припаднике Друге бригаде ништа од тога није фраза, већ истина на којој заснивају своју снагу, уверили смо се недавно, приликом посете команди и неким од њених батаљона и дивизиона, само дан по проглашењу ванредног стања у земљи.

СВЕ ТРИ МИСИЈЕ ВОЈСКЕ

Упркос небројеним обавезама и задацима јединице, чија територијална надлежност обухвата подручје југозападне Србије, до границе с Црном Гором, Босном и Херцеговином и административне линије с Косовом и Ме-

тохијом, међу којима су и они проузроковани пандемијом короне, командант бригадни генерал Жељко Кузмановић одвојио је времена и за причу о јединици којом командује већ четврту годину. У трци с временом сваки дан му је кратак, каже, али, захваљујући квалитетном планирању и ефикасној организацији, у извршавању нагомиланих задатака и обавеза бригаде нема застоја ни проблема.

– У нашој зони одговорности налазе се два гарнизона, Краљево и Рашка, са два гарнизона места и више од 1.000 насеља југозападне Србије. Једна наша јединица, дивизион самоходних вишцевних лансера ракета, размештена је и ван тог подручја, у Ваљеву. Друга бригада, коју чине осам батаљона и три дивизиона, намењена је за извршавање задатака у све три мисије Војске Србије, што значи да смо опремљени и оспособљени за одбрану земље и извођење борбених задатака у зони операција, учешће у мировним мисијама и пружање помоћи локалној самоуправи у случају елементарних непогода или катастрофа. Наравно, најважнији задатак у миру је обука припадника јединице, која својим квалитетом, непрекидном реализацијом и интензитетом, обезбеђује достизање потребног нивоа спретности, знања, вештина, одлучности и воље, довољног за ефикасну одбрану земље и цивилизацијских тековина нашег друштва – каже бригадни генерал Кузмановић.

Кад је реч о обуци у Другој бригади, тежиште је на оспособљавању професионалног састава за обављање функционалних дужности, подизању индивидуалне тактичке, ватрене и физичке оспособљености, планирању, организацији и реализацији интензивног обучавања, обуци резервног састава и унапређењу захтеваног нивоа исправности средстава и технике. Развијена међународна војна сарадња остварује се учешћем на бројним вежбама и такмичењима, посебно на Међународним војним играма у Руској Федерацији.

У оквиру реализације задатака из Друге мисије Војске Србије, припад-

ници Друге бригаде учествовали су у неколико ротација у мировним операцијама на Кипру и у Либану, где су, по речима команданта бригаде, високо професионално извршили све постављене задатке, достојно репрезентујући своју бригаду, Копнену војску, Војску Србије и своју земљу и народ.

– Чак 85 одсто састава наших јединица у мировним операцијама чинили су подофицири и професионални војници, што веома похвалну оцену о њиховом раду и односу према обавезама чини још значајнијом – каже генерал Кузмановић.

Другу бригаду КоВ, поред Команде и командног батаљона, чине по два пешадијска и механизована батаљона и по један тенковски, инжењеријски и логистички батаљон. Осим њих, ту су поменути СВЛР у Ваљеву, самоходни хаубичко-артиљеријски и артиљеријско-ракетни дивизион за ПВД. Фомирана 2007. године углавном од људства и технике прослављених бригада 252. оклопне, 37. моторизоване, 305. инжењеријске 20. моторизоване и 401. артиљеријско-ракетне, ова бригада је, осим разноврсним пешадијским наоружањем, опремљена и тенковима М-84, борбеним возилима пешадије БВП М-80, самоходним хаубицама 122 милиметра, СВЛР 128 милиметара „огањ“, противавионским топовима 40 милиметара „бофорс“, оклопним транспортерима, окло-

пљеним извиђачким аутомобилима... Ускоро, можда већ за који дан, у јединице Друге бригаде стиже и мултифункционално оклопно возило „лазар“ који ће сасвим сигурно модернизовати обуку и знатно оснажити оперативне способности јединице.

Моћно и модерно наоружање омогућава извршавање и најсложенијих борбених задатака, који се, с обзиром на зону одговорности јединице, могу не само наслућивати већ и с пуно аргументата и претпостављати. Обезбеђење административне линије према Косову и Метохији је тек један од задатака које припадници Друге бригаде с пуно одговорности извршавају у неколико база у Копненој зони безбедности. Истичући да је сарадња с припадницима КФОР-а веома добра, генерал Кузмановић напомиње да је ризик свакодневни пратилац дејства њихових заједничких патрола, посебно због честих сукоба с нелегалним дрвосечама, које по правилу прате наоружани косовски Албанци.

НА ПОСЕБНО ОСЕТЉИВИМ ПОДРУЧЈИМА

Специфичну тежину задатака које извршавају припадници јединица Друге бригаде свакако повећава близина границе с Црном Гором и Босном и Херцеговином, напомиње генерал Кузмановић и додаје да је, поред велике зоне одговорности, која се протеже од Ваљева до Новог Пазара, и мешовити национални састав једна од околности о којима командант јединице мора да води рачуна.

– Колики је значај војске на посебно осетљивим подручјима, какво је ово у нашој зони одговорности, види се у реализацији задатака треће мисије, када наше јединице несеквично помажу грађанима у отклањању последица елементарних непогода, техничко-технолошких и других несрећа. Последњих неколико година, па могу рећи и од формирања бригаде 2007. године, сплетом неповољних околности, наш крај задесиле су различите природне непогоде, међу којима су земљотрес, поплаве, пожари. ➤

СА ТРАДИЦИЈОМ И ИСКУСТВОМ 252. ОКЛОПНЕ БРИГАДЕ

„Наша јединица је својеврстан spoj искуства и младости, тако да нам ратни пут 252. оклопне бригаде није тек легенда, већ реалност коју нам готово свакодневно предочавају наши старији командири тенкова. Њихово ратно искуство, стечено у одбрани од НАТО агресије, али и у ратовима почетком деведесетих година, и жеља млађих тенкиста да се непоколебљиво доказују у мирнодопским условима, ову јединицу чине снажном и веома мотивисаном за извршавање свих задатака” – каже мајор Предраг Драгутиновић, командант 26. тенковског батаљона.

На све те изазове припадници Друге бригаде одговорили су спремно, пожртвовано и посвећено, дајући и више од максимума. Због тога су врло брзо постајали веома поштовани, готово миљеници свих мештана, независно од националне припадности. То се види и сада, кад смо, по проглашењу ванредног стања у земљи, поново на улицама наших градова, у извршавању задатака из треће мисије. Овдашњи народ је врло брзо схватио неопходност присуства војске изван касарни, како у самом Краљеву, тако и у Рашкој, Пожеги, Новом Пазару... Свакако, и у таквим условима, већи део јединица је на извршавању редовних задатака у Копненој зони безбедности и у касарнама на обуци. Јер то су наши првенствени задаци – истиче генерал Кузмановић.

Да је то заиста тако, уверили смо се у касарни „Јован Курсула”, у Јарчуку, у којој је, поред других, стациониран и 26. тенковски батаљон, којим командује мајор Предраг Драгутиновић. Настављајући традицију чувене 252. оклопне бригаде, припадници тог батаљона имају чиме да се поносе – резултатима које су сами постигли. Познаваоци тенковских јединица Војске Србије знају да су управо и припадници 26. тенковског батаљона у саставу екипе Војске Србије на тенковском биатлону у Руској Федерацији 2015. године освојили треће место. Они се и данас веома прилежно припремају за овогодишње такмичење, надајући се да неће бити одложено.

– Ових дана наши тежишни задаци су одржање и унапређење оперативних способности снага које се ангажују на мерама приправности, део људства нам је ангажован у Копненој зони безбедности, а неколико посада припремамо и за такмичење у Русији. Наша јединица је својеврстан спој искуства и младости, тако да нам ратни пут 252. оклопне бригаде није тек легенда, већ реалност коју нам готово свакодневно предочавају наши старији командири тенкова. Њихово ратно искуство, стечено у одбрани од НАТО агресије, али и у ратовима почетком деведесетих година, и жеља млађих

У ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА

„Током последњих неколико година, па могу рећи и од формирања бригаде 2007. године, сплетом неповољних околности, наш крај задесиле су различите природне непогоде, међу којима су земљотрес, поплаве, пожари. На све те изазове припадници Друге бригаде одговорили су спремно, пожртвовано и посвећено, дајући и више од максимума. Због тога су врло брзо постајали веома поштовани, готово миљеници свих мештана, независно од националне припадности. То се види и сада, кад смо, по проглашењу ванредног стања у земљи, поново на улицама наших градова, у извршавању задатака из треће мисије. Овдашњи народ је врло брзо схватио неопходност присуства војске изван касарни, како у самом Краљеву, тако и у Рашкој, Пожеги, Новом Пазару...” – каже бригадни генерал Жељко Кузмановић, командант Друге бригаде КоВ.

тенкиста да се непоколебљиво доказују у мирнодопским условима, ову јединицу чине снажном и веома мотивисаном за извршавање свих задатака – каже мајор Драгутиновић.

После веома богатог такмичарског искуства, стеченог на шест тенковских биатлона, поручник Владица Тасић је ове године у саставу руководства за припрему учешћа наших тенкиста на такмичењу у Русији. Истичући да су наши тенкисти у Руској Федерацији увек примани с много поштовања и симпатија, поручник Тасић каже да је успех постигнут 2015. године, када су тенкисти Војске Србије, у беспопштеној конкуренцији вишеструко бројнијих, богатијих, снажнијих и опремљенијих армија, предвођени садашњим командантом бригаде, тада пуковником Кузмановићем, освојили треће место, готово непоновљив. Тада се у улози возача тенка посебно истакао и десетар Александар Радовановић.

– Многе армије су од тада изградиле тенковске полигоне идентичне или веома сличне оном у Руској Федерацији, тако да имају знатно боље услове за увежбавање. Ми такве услове немамо, али се сналазимо, упорно вежбамо и срчано се боримо. Припремамо се у нади да ће се такмичење одржати упркос пандемији короне – рекао је поручник Тасић.

Мајор Милан Ерић командант 25. артиљеријско-ракетног дивизиона за ПВД истиче да је задатак његове јединице, опремљене „бофорсима“, заштита команде и јединица бригаде од дејства из ваздушног простора с малих висина. Редовни задатак им је, као и другим јединицама бригаде, интензивна обука припадника јединице за ефикасно извршавање свих наменских задатака, међу којима је и обезбеђење Копнене зоне безбедности у делу базе *Источни Мојсиир*. Оно чиме се садашњи припадници јединице с правом поносе свакако је

Мајор
Бојан Маринковић

Најмање једном годишње реализујемо бојно гађање из артиљеријског наоружања, а поред активног састава, наших официра, подофицира и професионалних војника, обучавамо и резервне припаднике јединице, који се, посебно ако су војни рок одслужили у артиљеријским јединицама, врло брзо, већ после два до три дана, снађу и уклопе у наш састав.

успех на Међународним војним играма у Русији 2016. године, када су, с мајором Ерићем на челу, први пут после 11 година лансирали ракету „шило“.

– Добри резултати тада постигнути сведоче о квалитетној обуци и успешним тренажним и контролно-тренажним гађањима реализованим на симулатору за увежбавање нишанције и оператора на „стрели“ и „шилу“. Сваке друге године на полигону „Пасуљанске ливаде“, у сарадњи са пилотима РВ и ПВО који авионима вуку мете „рукавац“, реализује се и бојево гађање циљева на земљи и у ваздушном простору из топова „бофорс“, тако да су услови за реализацију обуке и кондиционирање нишанција и оператора у нашој јединици на релативно високом нивоу – каже мајор Ерић.

СВЕ ХАУБИЦЕ ИСПРАВНЕ

Командант самоходног хаубичко-артиљеријског дивизиона мајор Бојан Маринковић истиче да је основни задатак јединице реализација обуке и унапређење нивоа оперативних способности. Део јединице ангажује се у Копненој зони безбедности, на задацима обезбеђења административне линије, док је преостали састав анга-

ОГРОМНА РАЗЛИКА

Артиљеријске јединице Копнене војске, па тако и Друге бригаде изводиле су до 2017. године батеријска и дивизиона артиљеријска гађања са свега 12, односно 36 пројектила. То су предвиђала упутства за извршење артиљеријских гађања, којима је био дозвољен утршак (свега) два! пројектила по оруђу.

Наређењем команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симовића од 4. новембра 2017. регулисано је да на здруженој тактичкој вежби Прве бригаде КоВ на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, где је, поред пешадијских, тенковских и механизованих, учествовала и артиљеријска ракетна батерија 13. дивизиона Прве бригаде КоВ СВЛР с три пуна ласера, од 32 ракете, буде испалено 96 пројектила. На вежби „Век победника“ у новембру 2018. године ракетне батерије изводиле су тактичке борбене радње и извршиле бојева гађања на две локације. На Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ ракетна батерија мешовитог ракетног артиљеријског дивизиона мешовите артиљеријске бригаде ЛРСВ 128 милиметара „пламен-С“, са четири оруђа, на дан вежбе дејствовала је са 256 ракета, а на генералној проби дан раније, са 128 ракета. Носилац извођења вежбе на Привременом полигону „Пештер“ била је Друга бригада Копнене војске и дејствовала је ракетна батерија 24. дивизиона СВЛР 128 милиметара „огањ“ из шест оруђа, са 192 ракете, а на генералној проби са 96 ракета. Било је то непроцењиво искуство за сваког артиљерца Војске Србије.

жован на одржању захтеваног нивоа исправности технике и одржању високе физичке способности. Спортски дан је за припаднике дивизиона сваки дан, ако успеју да од многобројних обавеза уграде мало слободног времена.

– Могу да се похвалим да су све хаубице исправне, што није занемарљиво ако се зна да су то средства с краја осамдесетих година прошлог века. Наша јединица извршава и касарнске

Заставник прве класе
Предраг Чеперковић

Знање, вештине и навике које су стекли у процесу обучавања за подофицире, успешно примењују у пракси у јединицама у којима су распоређени, чиме су свакако повећали ниво њихових оперативних способности, баш као и десетак њихових савремених колега, подофицира који су се у међувремену усавршавали на подофицирским курсевима различитог нивоа.

обавезе, односно носилац је обезбеђења касарне „Јован Курсула“, што нам је додатно оптерећење – истиче мајор Маринковић и додаје да су све досадашње оцене обучености и оперативне способности јединице биле веома добре. Сва предвиђена гађања из пешадијског и артиљеријског наоружања реализована на полигонима „Пасуљанске ливаде“ и „Орешац“, као и све друге планиране активности из обуке, реализовани су у предвиђеном року, с добрим и врло добрим резултатом. То није неочекивано ако узмемо у обзир да све радње, осим гађања, увежбавамо на оближњем полигону „Карапанџа“ и у касарни. Ту вежбамо тактику артиљерије, односно припрему оруђа, нишањење, посредно гађање, поступке по командовању... Најмање једном годишње реализујемо бојно гађање из артиљеријског наоружања, а поред активног састава, наших официра, подофицира и професионалних војника, обучавамо и резервне припаднике јединице, који се, посебно ако су војни рок одслужили у артиљеријским јединицама, врло брзо, већ после два до три дана, снађу и уклопе у наш састав – истиче мајор Маринковић.

Слично је и у јединици којом командује мајор Бојан Петровић, од-

Бригадни генерал Жељко Кузмановић

носно у 27. механизованом батаљону, чији су припадници недавно успешно реализовали припремна и школска гађања из наоружања рода оклопних јединица. Део људства ангажован је у Копненој зони безбедности, а део се интензивно оспособљава за извршавање наменских задатака.

РАД И ОБУКА ПОДОФИЦИРА

О статусу и обуци подофицира и професионалних војника посебно брине и главни подофицир Друге бригаде заставник прве класе Предраг Чеперковић, који истиче да је после квалитетне селекције 125 професионалних војника завршило Лидерски курс. Од њих је, после завршеног Основног курса за подофицире, у прве подофицирске чинове унапређено 76 војника, који су постављени на одговарајућа формацијска места.

– Знање, вештине и навике које су стекли у процесу обучавања за подофицире, успешно примењују у пракси у јединицама у којима су распоређени, чиме су свакако повећали ниво њихових оперативних способности, баш као и педесетак њихових старијих колега, подофицира који су се у међувремену, од 2008. године до данас, усавршавали на подофицирским курсевима различитог нивоа – рекао је заставник Чеперковић и додао да

Друга бригада, коју чине осам батаљона и четири дивизиона, намењена је за извршавање задатака у све четири мисије Војске Србије, што значи да смо ојеремљени и оспособљени за одбрану земље и извођење борбених задатака у зони операција, учешће у мировним мисијама и пружање помоћи локалној самоуправи у случају елементарних непогода или катастрофа.

главни и први подофицири у команди бригаде и потчињеним јединицама, у складу с надлежностима, пружају ефикасну подршку командовању у погледу организације и реализације обуке, усавршавања и развоја подофицира, у чему им свесрдно помаже и главни подофицир Копнене војске заставник прве класе Ненад Стевић.

„ЛАЗАРИ” СТИЖУ У 21. ПЕШАДИЈСКИ БАТАЉОН

Реализацијом организацијско-формацијских промена Војске Србије, крајем марта 2007. године формиран је 21. пешадијски батаљон, стациониран у Рашкој, у касарни „Стефан Немања”. Командант потпуковник Живан Икраш истиче да непрекидно одржавање и унапређење оперативних способности јединице за-

хтева континуирани процес обучавања, па је обука активног и резервног састава један од тежишних задатака батаљона. Почетком априла обука ће бити знатно богатија и квалитетнија, с обзиром на то да у јединицу стиже шест оклопних борбених возила точкаша „лазар”, што ће у одређеној мери повећати и ниво њене оперативне способности. И ова јединица се ангажује на обезбеђењу административне линије у Копненој зони безбедности, а с обзиром на средства и оружје којим располаже, јасно је колику сигурност пружа – не само мештанима тог краја већ и свима другима. Јединице батаљона опремљене су противоклопним наоружањем, минобацачима 60, 82 и 120 милиметара, бацачем граната, снајперским пушкама и другим, класичним пешадијским наоружањем. Припадници 21. пешадијског батаљона учествовали су у мировним операцијама на Кипру и у Либану, а истакли су се и на мултинационалним вежбама у Немачкој, Бугарској, Украјини и Македонији.

РАТНИ ПУТ

Посебан део приче о Другој бригади Копнене војске односи се на ратни пут њених састава, односно јединица чију традицију од формирања 2007. године поносно настављају. У спомен-соби бригаде, коју током „Отворених дана” масовно посећују не само ученици основних и средњих школа већ и старији Краљевчани и њихови гости из околних места, могуће је сазнати како су и где све отаџбину браниле најпре 252. оклопна и 37. моторизована бригада, али и све друге јединице од којих је настала данашња Друга бригада. Виде се ту бројна одликовања којима су одликоване претходне и данашње јединице Друге бригаде, па и Орден народног хероја, којим је 37. моторизована бригада одликована 16. јуна 1999. за испољену храброст и патриотизам у одбрани земље од НАТО агресије, када је изгубила 60 бораца, док је 190 било рањено.¹

Фото: Фото: Горан Станковић и фото-документација Друге бригаде КоВ

Хеликоптерска обука војних пилота и кадета Војне академије

ЛЕТАЧКИ ИЗАЗОВИ

Након завршетка борбене обуке српских пилота на хеликоптеру Ми-35, те летелице биће сврстане у борбени строј 98. ваздухопловне бригаде са пуним капацитетом, док ће њихове младе колеге, кадети 140. класе Војне академије, завршетком тренажног процеса на хеликоптерима ХН-42/45, крајем актуелне школске године, бити спремни за највеће пилотске изазове

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Ноћ. Стајанку осветљава само блесак батеријских лампи, чије светлосне снопове прекидају вешти покрети ужурбаних техничара који припремају хеликоптере Ми-35М за ноћно дејство на полигону „Пасуљанске ливаде”. То је само увод за својеврсни „лајт шоу” који се дешава кад се те моћне летелице, које ће ускоро и формално бити у саставу 98. ваздухопловне бригаде, подигну над, мраком прикривеним, зеленим крајоликом „Пасуљана”.

То је слика која је обележила последњу трећину марта, током борбене обуке пилота 714. противоклопне хеликоптерске ескадриле у ноћним условима. Дневна је завршена раније, такође под будним оком наставника, колега, припадника Оружаних снага Руске Федерације, у чијој је земљи обучавање и започето, да би било настављено на Војном аеродрому „Морава” код Крањева, где су, заједно са њима, и кадети 140. класе Војне академије, који су такође пролазили тренажни процес, али на хеликоптерима ХН-42/45, популарним „газелама”.

Летаче је почетком марта обишао министар одбране Александар Вулин, који је изразио задовољство што се „после 20 година, наши кадети, будући пилоти, обучавају у складу са правилима струке”.

– Две деценије смо чекали да имамо довољно ваздухоплова, наставника, да имамо довољно опреме, дакле свих ресурса, да би један кадет заиста постао пилот, постао летач и био у потпуности изједначен са својим колегама – казао је министар Вулин и потврдио да Војска Србије води рачуна да њени припадници буду обучени и да имају све потребне услове како би њихова обука била добра и квалитетна. Управо зато, додао је, интензивно се обучавају на новим хеликоптерима Ми-35 и Х-145, али и да је у току модернизација „орла” те да се ради „све оно што је потребно да би наша војска била у стању да чува наше небо и наш начин живота”.

Пред наставак другог дела обуке пилота хеликоптера Ми-35, командант 98. ваздухопловне бригаде пуковник Зоран Продановић презентовао је дотадашње резултате и потврдио да се све одвија према плану.

– Надамо се да ћемо у предстојећем периоду реализовати комплетну борбену обуку пилота, чиме ће хеликоптери Ми-35 бити сврстани у борбени строј 98. ваздухопловне бригаде са пуним капацитетом – истакао је пуковник Продановић уз додатак да се обука 140. класе Војне академије на хеликоптерима ХН-42/45 одви-

ја према плановима те војнообразовне установе, након чега ће кадети, завршетком ове школске године, такође бити оспособљени у пуном обиму.

Кадет Страхинја Петковић, на смеру Војно ваздухопловство 140. класе Војне академије, који је са својом генерацијом на борбеној обуци, подсећа да су на четвртој години већ прошли основну обуку на општем типу хеликоптера „газела”, а да актуелну, пету годину, завршавају у септембру.

– Иза нас је основни раздео, а сада почињемо са навигацијским летењем на средњим и малим висинама – истиче кадет Петковић, који се нада да ће једном имати прилику да се обучава и на хеликоптерима Ми-35.

Поручник Даријан Милитар, пилот на хеликоптеру Ми-35М, један је од оних који се обучавају на Ми-35. Уз сведочење о веома корисном искуству које носи из Русије, где је с колегама прошао први део обуке, он потврђује да је реч о једном од најбољих хеликоптера на свету у својој класи и да је велики изазов савладати све његове техничке елементе, али не оставља ни зрно сумње да ће га нешто у томе спречити.!

Фото: Даримир Банда

НОЋНА БОРБЕНА ОБУКА НА „ПАСУЉАНАМА”

На полигону се дејствује из свих типова наоружања којим моћни Ми-35М располаже. Адреналин лебди у ваздуху. Резултати су одлични, а и руске колеге инструктори су веома задовољни, па с усхићењем српским пилотима преносе искуства из акција у којима је та моћна летелица имала прилику да покаже колико и шта може. Ускоро ће, сви се надају у мирнодопским условима, та могућност бити на располагању и легендарној 98. ваздухопловној бригади Војске Србије.

Гађање наоружањем рода оклопних јединица

САДЕЈСТВО ПОКРЕТА И ВАТРЕ

Продоран звук сирене у Војном комплексу „Орешац” означио је почетак гађања наоружањем рода оклопних јединица за припаднике 27. и 28. механизованог батаљона Друге бригаде Копнене војске

Пише Катарина СИМОНЧИЋ

Под плаштом кише која је данима непрекидно падала чланови посада борбених возила пешадије БВП М-80А похитали су да заузму своја места.

У БВП прво су ушли стални чланови посаде – командир, нишанџија, возач, којима су се потом придружили чланови искрцног тима – седморо стрелаца, чији је задатак заштита борбеног возила од предњег и бочних напада непријатеља.

Према речима команданта 28. механизованог батаљона мајора Бобана Илића, у „Орешцу” се реализује једно од кондиционих гађања.

– Борбено возило пешадије БВП М-80А омогућује посади борбу по различитим теренским и временским условима, па тако у току године припадници механизованих батаљона изводе припремна и школска гађања на полигонима у Орешцу, на Пасуљанским ливадама и Пешићеру. Кондициона гађања служе нам као део припрема за предстојећа бојна гађања и тактичке вежбе.

Поред топа калибра 20 mm и спрегнутог митраљеза 7,62 mm, БВП М-80А поседује и споредно наоружање – противоклопне ракете „маљутка” 9К11, које служе за уништавање тенкова и оклопних возила

Оцене гађања

Одличан – уколико се погоде сви циљеви
Врлодобар – погођена три циља
Добар – погођена два циља
Довољан – погођен један циљ

Мајор
Бобан Илић

Десетар
Горан Лукић

Десетар
Владимир Панић

Мајор Илић објашњава да је БВП М-80А наоружан топом калибра 20 mm за дејство на циљеве у ваздуху и на земљи, као и спрегнутим митраљезом 7,62 mm.

– Из топа гађамо циљеве на раздаљини до 1.200 метара, из спрегнутог митраљеза до 800 метара. Напомињем да важан сегмент у обуци представљају и ноћна гађања, која су прилика да проверимо тачност и прецизност нишанских справа.

Сваки члан посаде борбеног возила једнако је важан, а да би гађање било успешно, сви морају да делују синхронизовано, истиче мајор Влади-

мир Пешић командир механизоване чете у 28. механизованом батаљону, објашњавајући разлике између припремног и школског гађања.

– Школска гађања су компликованија од припремних. Припремна подразумевају могућност да се гађање понови уколико неки нишанција не испуни услове гађања, док на школском гађању нема понављања, са одређеним бројем метака гађају се мете, за шта се добијају оцене у распону од довољан до одличан.

Оцене се уписују у дневник гађања, а евиденције о погоцима један су од критеријума при рангирање ни-

шанција. Осим „мирне руке и оштрог ока” вреднују се и резултати постигнути на стручно-специјалистичким обукама и способност да се при гађању отклоне застоји.

– На полигону „Орешац” увежбавамо гађање са места из топа и митраљеза непокретних, тренутних и покретних циљева, као и гађање са застанка и гађање са кратких застанка. Улога возача посебно долази до изражаја када се комбинују покрет и ватрена дејства. Возач БВП-а мора да води рачуна како ће да заочи да не би заљуљао, већ смирио возило и омогућио нишанцији да у десетак секунди оствари ватру по циљу са једног застанка док је возило у покрету. Командир у возилу мора да надгледа читаву ситуацију и правац кретања и нишанцију, те да све елементе обједини како би се добио добар спој покрета и ватре – објашњава мајор Пешић.

Да је дужност нишанције-оператора на борбеном возилу пешадије БВП М-80А занимљив посао, тврди десетар Владимир Панић из 27. механизованог батаљона.

– Због своје конфигурације „Орешац” је један од лепших терена за увежбавање гађања из наоружања рода оклопних јединица. Најтежи терен су „Пасуљанске ливаде”, где у једном дана могу да се промене четири годишња доба – истиче десетар Панић и додаје да је за 20 година, колико је у војсци, искусио бројне изазове терена и времена, али и да се у најтежим околностима највише научи.

Његове речи потврђује и десетар Горан Лукић, такође нишанција-оператор на БВП М-80А из 28. механизованог батаљона.

– Временски услови не иду нам на руку, али ми смо војска и морамо да одговоримо на све задатке.

Десетара Лукића питали смо и шта помаже да се превазиђу тешкоће са којима се он и колеге сусрећу у послу.

– Када је колектив здрав и када се све ради заједно, нема тешкоћа које се не могу превазићи – рекао је десетар Лукић.

Фото: Јово Мамула

Технички опитни центар

СИНОНИМ ЗА КВАЛИТЕТ

Пише Мира ШВЕДИЋ

Прошле године Технички опитни центар често је помињан у јавности. Посебно су били медијски испраћени многобројни прикази средстава НВО у њиховом Центру за испитивања НВО у Никинцима, којима је присуствовао државни и војни врх. То је само један од сегмената њиховог рада, а задатака завршних, верификационих, хомологационих и испитивања средстава из донације било је безмало стотину. О томе како су радили, говоримо поводом дана те установе.

Технички опитни центар (ТОЦ) обележио је 22. марта свој дан. Основан је 1973. године и од тада је синоним за ту научноистраживачку установу једна реч – квалитет. У њему се испитује квалитет средстава наоружања и војне опреме (НВО), од 2006. године за сва три вида војске, у свим фазама њиховог развоја – од пројектовања до серијске производње, а касније и у условима експлоатације, односно продужења века употребе. На основу анализа, оцена и предлога стручњака из ТОЦ-а доноси се решење о усвајању у наоружање испитиваног средства. То решење добија само она војна техника која је током испитивања квалитета у ТОЦ-у добила позитивну оцену.

Прошле године ТОЦ је током често помињан у јавности. Посебно су били медијски испраћени многобројни прикази средстава НВО у њиховом Центру за испитивања НВО у Никин-

цима, којима је присуствовао државни и војни врх. Најчешће су то били функционални модели, средства у најранијој фази развоја, а то се од испитивача и опитних посада (послуга) тражило много више него уобичајено.

– Прикази на полигону захтевају додатна напрезања, рад мимо планских активности Центра за испитивање НВО и Сектора за наоружање ТОЦ-а, као и повећане мере безбедности приликом извођења приказних гађања. Тада су послуге уз оруђе, а лица која то посматрају на осматрачницама удаљена толико да виде, а да се не угрозе мере безбедности. Код наших стандардних испитивања сва лансирања, окидања, врше се даљинским путем, иза заклона, и кад се десе неочекиване експлозије, а имали смо их и у блиској прошлости, онда се штета манифестује само на средству, а људи су у заклону. Зато су код приказних гађања неопходни додатни прегледи наоружања и бољи прегледи

муниције, ракета – истиче директор Техничког опитног центра пуковник проф. др Слободан Илић и најављује да се у овој години очекује повећање броја приказних гађања јер ће бити више функционалних модела Војно-техничког института.

ИНТЕНЗИВНА ИСПИТИВАЊА

Прошле године у лабораторијама ТОЦ-а, а посебно у оној најважнијој „ватреној” у Никинцима, испитиване су прототипске партије стрелачког наоружања – пушка модулarna, аутомат, снајперска пушка, митраљез, ракете 128 mm М-18, разни упаљачи, мине, прототипови усавершене самоходне хаубице 122 mm „гвоздика”, даљински контролисана беспосадна платформа „милош Н2”, ОБВТ 4×4 „милош”, СВЛР „огањ” М-17, ЛРСВ „морава”, прототипови модернизованог тенка М-84 и БВП М-80А, теренски аутомобили ЗАСТАВА ТЕРВО, 4×4 и ФАП 2228 БС/АВ. Опитована је заштитна и летачка опрема за пилоте, прототип модернизованог авиона „орао”, вођена ракета ваздух–земља ВРВЗ 200 лансирана са „орла”, беспилотна летелица кратког долета „врабац” и беспилотна летелица средњег долета „пегаз”. Тестирани су рефлексни и оптички нишан са увећањем, одевни предмети борбене опреме из виђачких, диверзантских и падобранских јединица Војске Србије...

Исказано бројкама, то је 98 задатка испитивања средстава НВО (81 из домена завршних, верификационих и хомологационих испитивања, а 17 испитивања средстава из донације). Завршена су 74 задатка (76%), што је за девет одсто више него у 2018. години. Ове године посла ће бити још више јер су, према речима пуковника Илића, тактички носиоци најавили испитивање 106 средстава НВО.

Сва та средства морају да прођу завршна или верификациона испитивања у ТОЦ-у. И док је код завршних испитивања реч о испитивању средстава из домаћег развоја, верификационим подлежу готови производи (са домаћег или иностраног тр-

Пуковник проф. др **Слободан Илић**

Многе ствари моју се побољшати и убрзати око испитивања и опремања ако би „Правилник о опремању” још јачио знајно друштвој концепти и садржао једносавније процедуре пријављивање за испитивање и враћања средстава на још нову дораду, као и прилагодити документацију, само у фази још јачије или још јачије серије.

жишта) и донирана средства. Пуковника проф. др Илића питали смо шта се код донација испитује.

– Код донираног средства провешамо функционалност и безбедност, а не испитују се његове декларисане карактеристике, као што то радимо када је реч о готовом производу са домаћег и иностраног тржишта, код којих се проверавају чак и неки тактичко-технички захтеви који нису у декларисаним карактеристикама, ако то тражи тактички носилац. Међутим, понекад се накнадно и код донираних средстава, поред функционалности и безбедности, проверавају и неке декларисане карактеристике, ако то тражи тактички носилац. Коначно, за то средство морају се израдити доктринарна документа и крајњи корисник мора да зна техничке могућности средства које добија. Важно је, истаћи да између донација и верификационог испитивања производа са тржишта нема једнакости.

Не испитује се све чиме се опрема војска – такозвана помоћна средства, путничка возила, инжињеријска средства и друго. Испитивањима под-

лежу првенствено наоружање и убојна средства.

ГОДИНА ОПРЕМАЊА

Поред основних задатака испитивања, прошла година је за ТОЦ била и година опремања. Захваљујући финансијској подршци Управе за развој ГШ ВС (Ј-5), додељена су им значајна финансијска средства за те намене. Набављена су два секундарна војна еталона који су јединствени у Републици Србији. Они су из области акустике и једносмерних електричних величина. Захваљујући њима проширени су опсези мерења и смањена несигурности и време потребно за еталонирање мерила.

Осим тога, финансијска средства која им је доделио Ј-5 помогла су им да ремонтују покретну клима-комору и да је опреме новом надградњом. Сада је то, према речима директора, возило веће проходности и носивости, топло-хладна комора, у којој може да се мери и –30 и +60 степени, која има четири мерна места за мерење температуре, дигитални запис и могућност преноса података на рачунар.

Прошле године ремонтована је и стационарна клима-комора на Б пласману. У уређењу унутрашњости те коморе примењени су савремени материјали, термоизолационе облоге, уграђени савремени компресори за хлађење који су сада ваздушно хлађени, штеде енергију, а имају и већи коефицијент корисног дејства.

– Веома нам је важно што смо добили и подршку за инфраструктурно одржавање објеката у Кумодражу и Никинцима. Значајно је што смо оградиле целу источну страну полигона у Никинцима, јер су се ту често дешавали упади цивила који су прикупљали секундарне сировине. Завршено је и разграничење између „Југоимпорта СДПР” и ТОЦ-а и очекујемо закључак Владе да та подела постане и правоснажна. Захваљујући додатним средствима за инфраструктуру, која смо добили из Управе за логистику (Ј-4), успели смо да између нас и СДПР-а поставимо функционалну и естет-

Испитивање заштитне балистичке опреме

Снимање испитивања стрелачког оружја термовизијском камером

Испитивање нишана COBA на пушци SCAR-L

Покретна термоизолациона комора

Покретна клима-комора на моторном возилу TAM 190

ски лепу 3Д панелну ограду. СДПР ће имати засебан улаз у свој део, а између њих и нас остављена је капија, јер је неопходно да наставимо тесну сарадњу – истиче директор ТОЦ-а.

Захваљујући средствима из прихода обновили су и возни парк, а ове године ће, уз три додатна возила на локацијама Кумодраж и Батајница, старост моторних возила подићи на просек од пет година, што је раније било незамисливо.

МЕРЕ ПРОТИВ ОДЛИВА КАДРА

И Технички опитни центар се сусреће са проблемом недостатка кадра, посебно од прошле године, када су многи људи отишли у пензију.

– Одласком у пензију одређеног броја припадника Центра за летна испитивања у ТОЦ-у је остао само један опитни пилот на Ј22 „орлу”. Захваљујући разумевању Команде Ратног ваздухопловства и наставника у 98. ваздухопловној бригади, оспособљен је још један пилот за летење на том авиону. То нам је изузетно важно због задатка испитивања модернизације авиона, јер постојећи правилници налажу да се испитивање наоружања и ваздухоплова могу спровести само уз присуство минимум једног опитног пилота. У овом случају пилот Центра за летна испитивања који је добио оспособљење за летење на Ј22 успешно је извршио летове приликом испитивања ракете ВРВЗ 200 и гађање крајем прошле године – истиче пуковник Илић.

Прошле године добили су сагласност да приме 14 лица у Центар за испитивање НВО у Никинцима, јер је то најзначајније место за испитивања. Конкурс је завршен и марта ове године извршиће одабир лица. Предложили су и да се промени формација у ТОЦ-у како би у Никинцима формирали још једну опитну посаду, јер су све учесталији захтеви за испитивањем. Предвидели су да се у оквиру истог бројног стања у установи смање нека друга радна места. Након измене формације уследиће и конкурс за пријем тих лица.

Недостатак кадра покушавају да реше попуном потпоручницима. Последња попуна била је 2017. године, али очекују да у септембру ове године добију још три потпоручника техничке службе Копнене војске.

ЕТАЛОНИРАЊЕ „ФАЗНОГ ШУМА”

Одлазак стручњака, углавном због пензионисања, одразио се на научноистраживачки рад. Због недостатка кадра не могу да се ухвате у коштац са већим пројектима које би могло да финансира Министарство за науку и просвету, па су се научноистраживачки задаци углавном свели на њихова интерна испитивања ради унапређења неких метода мерења и опреме коју користе. Значајно је да су прошле године у Сектору за метрологију ТОЦ-а успешно привели крају два НИД пројекта који су имали за циљ развој примарног војног еталона за време и фреквенцију и унапређење примарног еталона за микроталасну снагу. Завршетак ових пројеката омогућио је да Сектор за метрологију, као акредитована лабораторија за еталонирање, прошири своје мерне могућности код Акредитационог тела Србије, тако да своје слободне капацитете стави на располагање при-

БРОЈКЕ

У Центру за испитивања средстава НВО прошле године испалено је око 7.000 артиљеријских пројектила, калибра 60 mm и више, око 150.000 муниције калибра до 20 mm, лансирано је око 650 различитих ракета, извађено или уништено након гађања око 200 пројектила. У Центру за летна испитивања извршено је више од 300 сати налета за потребе разних задатака испитивања и обуке. У метролошким лабораторијама ТОЦ-а прегледано је 1.112 еталона и мерила корисника из система одбране, као и 373 мерила корисника из цивилних структура Републике Србије и из иностранства. Возила ТОЦ-а прешла су 334.545 km без саобраћајног удеса и кvara на путу.

вредним субјектима из земље и иностранства. Тако је први пут у Србији званично уведено еталонирање нове физичке величине „фазни шум”, чиме је омогућен преглед најсавременије опреме из те области.

Директор и запослени у ТОЦ-у надају се да ће им ове године бити много лакше у раду захваљујући пријему нових људи, доласку најмање три потпоручника, уз измену формације установе.

– Оволики број средстава НВО колико имамо изузетно је тешко пратити са постојећим бројем људи. А осим тога, ми смо укључени и у интерна испитивања ВТИ-а. То нас оптерећује јер су нам људи често на путу, одлазе у фабрике одбрамбене индустрије, где се врше нека лабораторијска испитивања. И при том, сва та испитивања морамо да бележимо, без обзира на то што резултате испитивања добијамо од ВТИ-а посредством документације, јер их укључујемо у своја завршна испитивања – истиче пуковник Илић.

ВРЕМЕ ИСПИТИВАЊА

– Постоји неко уврежено мишљење да су испитивања у ТОЦ-у нормирана. А шта је заправо нормирано? Нормирано је наше време у коме дајемо оцену спремности средства за испитивање. Тада се инжењери упознају са средством које су добили на основу документације, резултата других испитивања и свега остало што то средство прати. И кад кажемо да је средство испунило захтеве који су прописани *Правилником за његово пријављивање*, онда тактички носилац издаје задатак да се отпочне са испитивањем тог средства. Затим приступамо изради плана и програма испитивања и то време нам је такође орочено. Тада се врши обавезно усаглашавање ставова са носиоцем развоја и тактичким носиоцима о обиму и начину испитивања. Углавном се очекује да ТОЦ пресуди шта би требало да се на неком средству испитује, што је по мом мишљењу погрешно, јер тактички носилац може да тражи да се испитају и неке карактеристи-

*Оптимована је заштитна и
летачка опрема за пилоте,
применом модернизованог
авиона „орла“, вођена ракета
ваздух–земља ВРВЗ 200
лансирана са „орла“, десимонирана
летелица крајкој долећа
„врабац“ и десимонирана летелица
средњеј долећа „йепаз“.*

ке средстава за које ТОЦ нема функционалну оспособљеност. У том случају се укључује и неко трећи у испитивање и та се услуга наплаћује. Радил смо таква испитивања, али то нам обавезно продужава време рада на средству, јер се онда спроводи поступак јавних набавки услуга у складу са *Правилником о јавним набавкама*. Процедуре додатно компликују безбедносне мере, јер средство одлази у руке трећем лицу. На крају процеса испитивања орочено је и време које је ТОЦ-у дато за израду елабората, који сви чекају, без обзира на то дали је реч о завршним или верификационим испитивањима – објашњава пуковник проф. др Илић.

Према његовим речима, у читавом процесу постоји нешто што нико не види, а што ТОЦ-у ствара проблем, а то је стварно време које је потрошено за испитивање средства НВО.

– Када је све добро, када нема никаквих проблема приликом испитивања, онда све прође како је по плану и програму предвиђено. Међутим, дешава се да наступе откази, да су приметне неке грешке које се могу отклонити. Онда се средство пошаше носиоцу развоја на поправку, па се накнадно враћа у ТОЦ. При том време цури. Десет дана на оправци у фабрици нико не види јер се сматра да је средство у ТОЦ-у на испитивању. И на крају, кад се сагледа време у ком је средство пријављено у ТОЦ, и кад је завршен елаборат, изгледа да је испитивање растегнуто, да је непотребно изгубљено време, а суштински није тако.

Директор ТОЦ-а сматра да се многе ствари могу побољшати и убрзати око испитивања и опремања ако

би *Правилник о опремању* попримио знатно другачији концепт и садржао једноставније процедуре пријављивања за испитивање и враћања средства на поновну дораду, као и пратећу документацију, само у фази прототипа или прототипске серије.

– Мислим да не треба ништа мењати у постојећем правилнику око испитивања нулте серије. Треба да се промени концепт приступа и испитивања средстава у прототипској фази. Потребно је да се за функционални модел дају основни тактичко-технички захтеви који се могу кориговати у прототипском развоју, јер то омогућава разне измене. Према постојећем правилнику носиоцу развоја и тактичком носиоцу везане су руке, јер настале измене – одступања, нису предвиђена програмским документима. Тако се губи додатно време да би се на законски начин изменила програмска документа.

ИСТОРИЈАТ

Технички опитни центар обележава 22. март, јер је тог дана 1973. године основана установа са тим називом. Данашњи ТОЦ настао је 1. августа 2006. спајањем три опитна центра – Техничког опитног центар КоВ, Ваздухопловног опитног центар (ВОЦ) и Морнаричког опитног центар (МОЦ). Најстарији је ВОЦ, који наставља традицију Ваздухопловне опитне групе формиране 1933. године (званично основан 1949), док је МОЦ најмлађи, установљен 1980. у Сплиту. У његовом саставу је Центар за испитивање НВО у Никинцима, као најважнија лабораторија, основан 1951. као Централни полигон Генералне дирекције индустрије муниције.

Према речима пуковника проф. др Илића, за оцењивање средства важни су и утисци официра родова за које су средства намењена. Опитни пилоти ЦЛИ ТОЦ-а после лета имају обавезу да опишу и субјективни доживљај лета на средству које испитују. Такав запис не постоји код испитивања средстава Копнене војске.

– Каткад угао видног поља не испуњава тактичко-технички захтев, али једно је кад гледате и гађате кроз оптоелектронски уређај и доживите тај угао, а друго је када га посматрате преко бројки. У том смислу сматрам да би официри родова требало да буду укључени у испитивања средстава НВО у ТОЦ-у. Уградњом свог искуства са испитивања у извештај ТОЦ-а они би помогли тактичком носиоцу да донесе одлуку, посебно када се ради о делимично испуњеним тактичко-техничким захтевима.

Током разговора сазнали смо и шта ове године очекује ТОЦ.

– То су пре свега испитивања муниције и средстава која смо купили на иностраном тржишту. Иако границе полигона *Никинци* омогућавају да се гађа на 22 километра, постоје објективне могућности да се гађања, уз одговарајуће мере безбедности, спроведу и на 30 километара. Сигуран сам да то можемо да урадимо, потребна нам је подршка, али ће то свима нама у ТОЦ-у бити велики изазов.

Изазов постоји и у ваздухопловном делу – да се створе услови и омогући Центру за летна испитивања да формира школу за стицање цивилних овлаштења за управљање ваздухопловима, коју је некад имао.!

Фото: Фото-документација
Техничког опитног центар

Руски ракетни ПВО систем

Панцир на шасији Урал-5323-20,
на изложби МАКС-1995.

РАЗВОЈНИ ПУТ „ПАНЦИРА”

Пише **Владе РАДУЛОВИЋ**

Слетањем тешког транспортног авиона Ан 124-100 „руслан” на батајнички аеродром, почетком марта ове године, Република Србија је и званично комплетирала набавку батерије артиљеријско-ракетног система ПВО „панцир С1Е” из Руске Федерације. Тиме је настављен даљи процес модернизације наших оружаних снага, уз вишеструко унапређене способности припадника АРЈ за ПВД Војске Србије.

Крај осамдесетих и почетак деведесетих година прошлог века, поред свих (гео)политичких околности које су га обележиле, карактеристичан је и по томе што је представљао изузетно динамичан период у развоју светске одбрамбене индустрије. Многи системи, које и данас користе армије широм света, управо тада имали су свој зачетак. Истина, било је и разних других идејних концепата, конструкторских решења, па чак и прототипова, који нису угледали светлост дана, али се њихова документација сасвим сигурно и даље чува.

Идеја за настанак једног ПВО система као што је „панцир” јавила се крајем осамдесетих година, а први кораци ка његовом конструисању садржани су у закључку комисије која је разматрала понуде и техничке предлоге пристигле на конкурс за израду новог противавионског ракетног

система кратког домета, коју је 15. децембра 1989. потписао командант снага ваздухопловне одбране СССР-а армијски генерал Иван Мојсијевич Третјак. На основу тог закључка, посао на новом систему, у складу са задатим тактичко-техничким захтевима, припао је тулском конструкторском бироу за израду инструмената „Шипунов” (данас део руског холдинга „Високопрецизни комплекси”), а почетак израде компонената озваничен је Протоколом Државне комисије Савета министара СССР за војноиндустријска питања 4. марта 1990, заведеним под бројем 56/07.

У ОСНОВИ МОРА БИТИ ТОЧКАШ

Потреба за развојем оваквог оруђа јавила се упоредо са настанком ракетних система великог домета из породице С-300, али и нових оружја и ➤

платформи за ваздушне нападе који лете на малим висинама, имају високу прецизност дејства по задатом циљу (као што је био случај са крстарећим ракетама), као и беспилотних летелицама које имају изузетно мали радарски одраз. Брзина лета нових ракета и платформи достизала је и до 1.000 метара у секунди, што је значило да се, поређења ради, због тактичко-техничких карактеристика новог наоружања за напад из ваздуха, ракетно наоружање система „тунгуска” показало застарелим и неефикасним.

Поменуте околности и савремене претње из ваздуха захтевале су адекватан одговор. Због тога је пред конструкторе стављен врло конкретан задатак који је гласио – „развијти комплекс противваздушне одбране, способан да омогући адекватну заштиту покретних делова и јединица, стратешки важних војних, индустријских и економских објеката (аеродрома, војних база, чворишта веза и комуникацијских центара), као и површинских пловних објеката, односно бродова”. Иако се чини да је систем у почетку могао наћи широку примену у разли-

читим видовима оружаних снага (што ће се каснијом експлоатацијом и потврдити), приоритетни задатак развоја новог комплекса био је да средство мора пружити ефикасну ПВО заштиту на малим даљинама, системима дугог домета из породице С-300, уз поседовање способности уништавања непријатељске живе силе и лакооклопљених циљева противника на земљи.

Уз све то, тадашња руска армија условила је конструкторе и једним специјалним задатком, који је подразумевао да „систем у основи мора бити точкаш”, како би могао да успешно прати јединице система С-300П. Разлог таквог захтева био је једноставан. Поред точкаша дугог домета којег штити и прати, овакве платформе за разлику од гусеничара имају већу брзину кретања на путевима, потенцијални брбени комплет наоружања је већи, чиме се аутоматски увећава и ватрена моћ система, а набавна цена и укупни трошкови одржавања су мањи.

У складу са свим постављеним захтевима, конструкторски тим одлучио је да као полазну основу развоја

будућег система искористи постојећи артиљеријско-ракетни систем 2К22 „тунгуска”, који се већ налазио у оперативној употреби тадашњих оружаних снага. Ипак, због другачије намене оруђа, као и уочених недостатака при развоју савременог наоружања, таква одлука подразумевала је да ће на поменутом систему бити извршене бројне, капиталне, модификације. Стога су прве промене претрпели подвозје и оклоп система. Гусенице које су имале „тунгуску” замењене су точковима, а одустало се и од задржавања постојеће куполе, која је новом наменом система изгубила сврху. Целокупан систем смештен је на шасију теретног возила, чиме се појавило више простора на платформи, а што је омогућило захтевано повећање ватрене моћи. Са овим изменама дошло се практично до потпуно новог система (нешто већих димензија у односу на „тунгуску”), а који је одликовала изузетно велика покретљивост и брзина премештања између две тачке, уз модификовану куполу на којој се налазио већи број лансирних цеви, али и напреднија радар-

Панцир-С после параде 9. маја 2011. у Москви

ска опрема. Све то утицало је на крају да набавна цена система буде нижа, а укупни трошкови његове експлоатације знатно мањи.

Званично, од тренутка када је поменути командант снага ваздухопловне одбране СССР-а армијски генерал Третјак одобрио добијене техничке спецификације за развој ПВО система малог домета, 29. јуна 1990. приступило се развоју компоненти будућег система „панцир”, чији је прототип прве верзије израђен 1994. године, када је и отпочео процес испитивања и тестирања система.

СИСТЕМ ВЕЛИКЕ ПОКРЕТЉИВОСТИ

Наредне године у августу, на руском ваздухопловном сајму у Жуковском (МАКС), систем „панцир” први пут је представљен широј јавности. Јасно је, наравно, да се тадашња верзија у појединим сегментима знатно разликовала од свих даљих модернизација и унапређења које су пратиле развојни пут овог комплекса. Подвојзе система, односно шасија на којој је комплекс био постављен, за основу је имала теренско возило „Урал-5323-20”, који је поседовао ЯМЗ-238Б турбодизел-мотор са директним убризгавањем, укупне снаге од 300 КС (касније ће управо овај мотор тј. његове даље модификације, бити инсталиране у бројним борбеним возилима руске производње). Истина, првобитно је разматрана и опција са скоро идентичним конкурентским мотором КамАЗ 7406 од 260 КС, али је, ипак, одлука остала на ЯМЗ-238Б.

Погонски систем почивао је на концепту 8×8, што је свеукупно допринело да финални „панцир” има карактеристике изузетно мобилног система велике покретљивости, који одликује једноставно одржавање и јефтина производња.

На описану платформу конструктори су поставили борбени модул, који се састојао од два блока са по шест противавионских ракета, два топа калибра 30 mm, радарске станице за откривање циљева, као и си-

стема за праћење циљева и ракета. То је подразумевало да „панцир” из 1995. године буде опремљен са 12 ракета 9М335, које су по конструкцији биле сличне ракети 9М331 које је већ користила „тунгуска”. Ипак, нове ракете имале су напредније карактеристике – повећан домет и ефикасно дејство на 12 km по даљини и 8 km по висини. Маса нове бојеве главе, коју су чинили шипкасти убојни елементи, повећана је на 20 kg, као и пречник маршевског дела ракете, који је повећан на 90 mm, будући да је у ракету интегрисан јачи ракетни мотор. Пречник предње секције овакве двокалибарне ракете остао је непромењен, односно 76 mm, а цео систем са радиокомандним навођењем истовремено је могао наводити до три ракете.

Када је реч о топовском сегменту који се налазио на првом примерку овог система, њега су чинила два течношћу хлађена аутоматска једноцевна топа 2А72 калибра 30 mm и ефикасног домета до 3 km по висини и 4 km по даљини. Брзина испаљене гранате на устима цеви топа била је 970 m/s, а брзина гађања око 800 граната у минути. Управо је овај сегмент представљао и највећи недостатак новог система, узимајући у обзир да је помешана „тунгуска” у истом калибру бележила брзину гађања до 2.400 граната у минути, а чувена ЗСУ-23-4 „шилка” (истина, са два топа више и мањим калибром) и до 2.640 граната у минути. Иначе, артиљеријски сегмент система „панцира” користио је две врсте граната 30 mm и то високоексплозивне запаљиве и гранате за пробијање оклопа.

„Панцир” је изузетно оспособан на електронска ометања, уз висок проценат усјешности елиминисања високопрецизно ваздухопловног наоружања у виду једрећих бомби, ирошних радарских, крсних ракетних и других ракетних ваздух-земља, али и усјешног дејства по авионима, хеликоптерима и беспилотним летелицама, као и циљевима на земљи.

Поред наведеног, на поменути платформу монтиран је и оптички систем за праћење циљева и управљање ватром, чија је радарска станица 1Л36-06 „роман”, по налогу тулског конструкторског бироа, паралелно развијана у корпорацији „Фазотрон НИИР”. Овај вишенаменски радар радио је у С опсегу у осматрачком режиму, док је приликом нишањења користио милиметарски и центиметарски опсег. Његова кључна намена била је праћење циљева и навођење ракета на циљ, а захтеви на које је морао да одговори били су откривање циља радарског одраза 0,1 m² на даљини до 15 километара. Даљим развојем помоћу радара било је могуће дејствовати на два циља у ваздуху, а електрооптичким системом на још два. Тако је улогу нишанског радара преузео пулсни Доплеров радар 1РС2 „шлем”, који је откривао циљеве површине 2 m² на даљинама од 30 km, при чему је за праћење циљева користио Х(икс) опсег, а за нишањење и навођење ракета по циљу Ку опсег (касније ће услед даљег развоја прецизних убојних средстава у САД и промене тактичко-техничких захтева и овај радар бити замењен). Радна места оператера навођења и командира борбеног модула налазила су се у задњем делу возила.

И када се чинило да су све компоненте адекватно уклопљене, те да се финалном изградом борбеног модула и његовим завршним тестирањем 1996. године дошло до захтеваног система, одлучено је да се даљи програм развоја „панцира” прекине. Два су кључна разлога за такву одлуку. Први је политичка и финансијска криза са којом се суочавала Руска Федерација, због чега је одлучено да се будуће набавке наоружања и војне опреме драстично смање. Други је одлука специјалне државне комисије и неколико истраживачких института Министарства одбране, која је утврдила бројне недостатке система. Према тој одлуци, утврђено је да систем не може изводити борбена дејства док је у покрету, као и да не може успешно неутралисати високопрецизно оружје ➤

непријатеља на дometима дужим од 12 km. Тиме је Министарство одбране РФ у потпуности престало да издваја средства за његов развој, означавајући га „неперспективним”, па су сва даља финансијска средства преусмерена на модернизацију ПВО система „тор”.

УЈЕДИЊЕНИ АРАПСКИ ЕМИРАТИ ПОМАЖУ РАЗВОЈ

Но, и поред лоших резултата тестирања и одлуке надлежних органа, компанија је о сопственом трошку наставила даљи развој „панцира”, што је, испоставиће се, било пресудно да он данас буде један од најнапреднијих ПВО система кратког дometа. Значајну улогу на том путу имали су Уједињени Арапски Емирати, који су још крајем деведесетих година препознали потенцијал тог система и, скоро истовремено када је Министарство одбране РФ напустило пројекат, одлучили да са тулским конструкторским бироом наставе његов даљи развој, како би постали први купац „панцира”.

У складу са новим захтевима, приступило се радикалним изменама и изради потпуно новог борбеног модула, који је подразумевао интеграцију нових ракета, топова, али и новог осматрачког радара и система управљања ватром. Посао вредан око 734 милиона долара званично је уговорен у мају 2000. године и подразумевао је испоруку 50 комплекса система „панцир-С1”, од којих су 24 били „точкаши”, а 26 се налазило на гусеничној платформи. Интересантно је да је око 370 милиона долара дало руско Министарство финансија, како би на тај начин отплатило дуг Русије према Уједињеним Арапским Емиратима. Када је реч о динамици испоруке, носилац развоја био је дужан да до краја 2002. године спроведе опитно-контрукторске радове, те да 2003–2005. године у три партије купцу испоручи свих 50 уговорених система. Ради опита и тестирања представници УАЕ уплатили су и аванс од око 100 милиона долара.

Борбено возило је способно да спроведе њун циклус редоследом: истрепава ваздушној простора, откривање циљева, идентификација циља, избор најојасније циља, означавање циља, догађања истрепава ваздушној простора, хватање односно „закључавање” циља, праћење и дејство својственим наоружањем по циљу.

Међутим, иако се очекивало да ће посао бити завршен без већих проблема, конструктори су ипак били принуђени да измене првобитно уговорене рокове и прве примерке за УАЕ пошаљу тек 2006. године. У почетној фази постојећи топ замењен је новим 2А38М, истог калибра од 30 mm, интегрисана је нова вођена ракета, а додатно су развијени и остали подсистеми и елементи комплекса, укључујући осматрачке и нишанске радаре. Ипак, тестирања су показала одређене недостатке управо у овом последњем сегменту, нарочито у погледу праћења циљева и лансираних ракета, што је био кључни разлог измене раније потписаног уговора. Развијањем новог радара 1РС2-1 (1РС2-1Е) који ради у К опсегу, 2005. године, „панцир” је добио могућност истовременог праћења до девет циљева, летелица које се крећу брзином до 1.100 m/s, као и четири лансиране ракете. Дometи за циљ радарског одраза 2 m² био је 24 km, 1 m² – 21 km, 0,5 m² – 16 km, 0,1 m² – 10 km, а 0,03 m² – 7 km.

Након додатних надоградњи, средином 2006. године успешно су извршена и прва испитивања система „панцир-С1”, лансирањем ракета на полигону „Капустин Јар” у Астрахањској области. Крајем исте године први (показни) примерак испоручен је УАЕ, на чијој територији је настављен процес даљег тестирања овог ПВО система. Иначе, овај период (2006–2007) обележили су бројни тестови и испитивања, како на помешаном полигону, тако и на полигону „Ашулук”, приликом којих је испитивано више типова различитих тестних возила. Тако су као платфор-

ма 8×8 испробани руски камиони Урал 5323.4, КамАЗ-6350, КамАЗ-6560 и БАЗ-6906-019, немачки MAN-SX45, белоруски камион МЗКТ-7930 и белоруски гусеничар ГМ352М1Е. Основни циљ тих опита био је да се утврде карактеристике наведених платформи и њихове експлоатационе могућности, након интегрисања система укупне масе од око 10 тона (који чине борбени модул, кабина за трочлану посаду, сектор за смештај агрегата и модул за климатизацију). У складу са условима и потребама УАЕ, одабрана је шасија MAN-SX45, док су се касније Оружане снаге Руске Федерације одлучиле за шасије КамАЗа 6350 и 6560. Паралелно са тим рађена су и тестирања стационарног „панцира”, који може служити за ПВО стратешки важних објеката, односно који може бити постављен на бродску палубу ради ПВО заштите пловила.

Успешни тестови и постигнути резултати направили су прекретницу у даљој судбини овог ПВО система. Убрзо након УАЕ, први примерци „панцира” већ 2008. године пролазе испитивања и стављају се на пробу у руској армији. Као резултат ових тестова, 18. марта 2010, прва серија од 10 јединица ракетног система „панцир” предаје се руском ваздухопловству, уз планове за испоруку додатних 20 јединица у наредне две године. Недуго након тога, 16. новембра 2012, одлуком тадашњег председника Руске Федерације Дмитрија Медведева долази до званичног увођења тог комплекса у Оружане снаге Руске Федерације, чији је број до данас, у различитим варијантама и модернизацијама, порастао на више од 100. Након тога систем „панцир” доживљава изузетно добар извозни успех.

СЕРИЈСКИ „ПАНЦИР-С1”

Након бројних модификација утврђене су коначне карактеристике система „панцир-С1”, чиме је покренута његова серијска производња. Топовску компоненту чине два спрегнута топа 2А38М калибра 30×165 mm, који се хладе водом или антифризом,

а које карактерише електрични погон и укупна брзина гађања између 4.500 и 5.000 граната у минути. Борбени комплет укључивао је 1.400 граната са ефикасним дометом дејства по циљу до 3 km по висини и до 4 km по даљини. Топови су се на борбеном модулу покретали од -9 до $+85$ степени по елевацији, а брзина гранате на устима цеви је 960 m/s.

Ракетна компонента садржала је 12 нових радиокомандно вођених ракета 57Е6-Е укупне масе око 72 kg и бојеве главе тежине 20 kg. Ракету је одликовала висока отпорност на ометање, максимална брзина од око 1.300 m/s и просечна (на домету до 18 km) од око 720 m/s. Ефикасан домет дејства по циљу био је од 5 m до 15 km по висини и 1.200 m до 20 km по даљини. Систем је поседовао могућност истовременог гађања четири циља са осам ракета уз вероватноћу поготка једном ракетом од 0,7.

За потребе овог система инжењери института ВНИИРТ (Всероссийский научно-исследовательский Институт радиотехники) развили су нови радар 2РЛ80 (2РЛ80Е), који је радио у С опсегу, домета до 50 km и покривености од 0 до 60 степени по елевацији. Брзина кружног скенирања износила је од 2 до 4 секунде (односно 360 степени по азимуту, уз брзину од 15 до 30 обртаја у минути), даљина откривања циља радарског одраза за 1 m² била је 47 km, а циља радарског одраза од 0,1 m² 26 km.

Када је реч о конкретним циљевима, систем је поседовао способност откривања ловачког/вишенаменског авиона на 36 km (радарског одраза 2 m²), борбеног хеликоптера на 32 km, крстареће ракете која маневрише на 20 km (радарског одраза 0,1 m²), јдреће бомбе на 16 km (радарског одраза 0,2 m²) или противрадарске ракете на 12 km (радарског одраза 0,1 m², односно ракете типа AGM-88 HARM).

Уз све ово, развијен је и нови оптоелектронски термовизијски систем за осматрање и праћење. Систем је радио у инфрацрвеном краткоталасном и средњеталасном режиму и по еле-

Електрооптички склоп

Радар за откривање циљева

Данас се систем панцир-С1 појединим купцима најчешће испоручује са новим двостраним (Јанус) радаром

Панцир-С1 који је усвојила руска војска 2012.

вацији се могао покретати у распону од -5 до $+82$ степена и ± 90 степени по азимуту. Њиме је било могуће открити ловачки авион на даљинама до 26 km, противрадарску ракету на 15 km, крстарећу ракету на 14, а једрећу бомбу на 10 km. Захваљујући томе, циљеви у ваздуху могли су се пратити радаром и поменутим оптичким системом, а уз помоћ дигиталног даталинка омогућено је умрежавање више система у оквиру једне батерије.

Управо захваљујући овим компонентама нови „панцир” могуће је користити на више начина. У основи, свако возило представља посебну и аутономну борбену јединицу, која може успешно дејствовати без подршке било каквих додатних система и средстава. То подразумева да је борбено возило способно да спроведе пун циклус редоследом: претрага ваздушног простора, откривање циљева, идентификација циља, избор најопа-

Први израђени „панцир” из 1995 године, „пљочкаш”, као главну замјерку имао је немоћност успјешној борбеној дејстви у јојкрејџу. Данас „панцир-СА” са његовим носивостима 30 тона успјешно може дејствовати у јојкрејџу, из засјанка, ња чак и њоком њливања у води.

снијег циља, означавање циља, додатна претрага ваздушног простора, хватање, односно „закључавање” циља, праћење и дејство сопственим наоружањем по циљу.

Такође, систем поседује могућност рада у потпуно аутоматском режиму у засебној и дислоцираној борбеној јединици али и у сопственој батерији од шест возила. У том случају, једно возило може преузети командну улогу, чиме посада, поред борбених дејстава, може командовати посадама у преосталих три-пет возила, додељујући им циљеве на које је потреб-

но дејствовати. Као део ширег ПВО комплекса, систем може дејствовати по циљу и на основу добијених циљева са командног пулта.

На крају, постоји могућност додатног пружања подршке систему у виду осматрачких радара за рано упозорење као што су били Восток-Е, Касте-2Е2 (односно 39Н6), а касније и савремени радар 1РЛ123, који се у употреби задржао до данас.

Све ово учинило је да „панцир” буде изузетно отпоран на електронска ометања, уз висок проценат успешности елиминисања високопрецизног ваздухопловног наоружања у виду једрећих бомби, противрадарских, крстарећих и других ракета ваздух-земља, али и успешног дејства по авионима, хеликоптерима и беспилотним летелицама, као и циљевима на земљи. Уз висок степен мобилности, брзину од 90 km/h и рад у сложеним метеоролошким условима дању и ноћу, систем „панцир-С1” нашао је

своју примену и у ПВО заштити јединица копнене војске. Осим борбених возила, којих у батерији има од четири до шест, систем укључује још и два-три возила за транспорт и претовар ракета, командно возило, станицу за испитивање ракета, станицу за контролу и дијагностику техничког стања, станицу за контролу и ремонт, мобилну радионицу, а могу се укључити још и мобилни тренажери и симулатори.

НОВИ КОНЦЕПТИ

Наравно, на овом се није стало. У наредним годинама настављено је са развојем и унапређењем тог система. Додатно су унапређене радарска компонента и ватрена моћ система, а светлост дана угледале су и нове модернизације - „панцир-СМ”, „панцир-СА” и „панцир-МЕ”.

Данас се систем „панцир-С1” појединим купцима најчешће испоручује са новим двостраним (*Јанус*) радаром, због чега неки ову верзију грешком називају и „панцир-С2”. Реч је

о СОЦ радару С опсега руске компаније „Еникс”, који у односу на ранију варијанту радара 2РЛ80 има већ брзину праћења циљева, што је директно допринело драстичном повећању способности праћења високопрецизних убојних средстава, попут противрадарске ракете АГМ-88. Максимални декларисани домет износи 55,6 km, мада је у литератури све присутнији податак који се односи на домет „преко 40 km” за циљеве радарског одраза 1 m². Систем може да прати 40 циљева у ваздуху и успешно дејствује по свим циљевима који се крећу до 1.200 m/s. Претрживање по азимуту је захваљујући електронски управљивом снопу повећано на 90 степени.

ИЗВОЗ

Након УАЕ система „панцир” доживљава изузетно добар извозни успех. Данас се налази у оружаним снагама Руске Федерације, Сирије, Алжира, Ирака, Ирана, Омана, Етиопије, Екваторијалне Гвинеје (а према неким изворима и Јордана и Вијетнама). Србија је следећи корисник.

Поред новог радара, ради се и на развијању нових ракета и делимично модификованих лансера. Једна од њих је ракета 95Я6СМ домета 25 km и маршевог дела пречника 210 mm, уз неизмењен калибар другог степена ракете који је остао 76 mm. Свеукупно, новом ракетом повећана је могућност дејства по циљевима који се крећу брзином и до 1.850 m/s. Повећани су кинетичка енергија и дозвољено Г-оптерећење, а смањено је потребно време дејства. Осим ове ракете, тренутно се развијају и ракете мањег калибра, чија ће основна намена бити уништавање малогабаритних циљева, односно беспилотних летелица малих димензија и брзина. За разлику од ракете 95Я6СМ, овим поткалибарним ракетама моћи ће да се наоружају и старије верзије „панцира”.

Осим поменуте модернизације, развијени су и нови концепти овог система, како би се одговорило и на новопостављене задатке. Тако је на основу борбених искустава у Сирији и уочених недостатака система дошло до развоја новог концепта под

За потребе руских арктичких јединица развијен је панцир-СА, који није точкаш, већ гусеничар

Панцир-СМ је систем новог концепта, постављен на шасију возила Торнадо

Систем панцир-С1 на шасији MAN-SX45

називом „панцир-СМ”. Овај систем постављен је на шасију возила „Торнадо К-53958”, а прва испитивања забележена су почетком 2018. године у Астраханској области. Према доступним информацијама, највеће промене, поред избора шасије, претрпеће ракетни систем који ће са новим ракетама моћи успешно да дејствује по циљевима на висинама до 25 km и даљинама до 40 km. Постоји могућност да се те ракете примене и на старијим

ДЕЛОВИ СИСТЕМА

Осим борбених возила, којих у батерији има од четири до шест, систем укључује још и два-три возила за транспорт и претовар ракета, командно возило, станицу за испитивање ракета, станицу за контролу и дијагностику техничког стања, станицу за контролу и ремонт, мобилну радионицу, а могу се укључити још и мобилни тренажери и симулатори.

варијантама „панцира”, али ће њихов максимали домет ипак бити мањи, због мањег домета нишанског радара.

Са друге стране, за потребе руских арктичких јединица развијен је „панцир-СА”, који у односу на стандардну варијанту има бројне разлике. Очекивано, уместо „точкаша”, нова платформа је познати зглобни гусеничар транспортер ДТ-30ПМ (руски „вијтаж”), чиме је обезбеђена неопходна висока проходност у свим потенцијалним теренским условима, укључујући и савладавање водених препрека (амфибијска својства). Такође, одустало се и од топовске компоненте, која је потпуно уклоњена, док је број ракета са 12 повећан на 18 комада. Систем је такође добио и нови радар (С опсега), као и станицу за праћење циљева нове генерације. Поред наведеног, одликује га и аутономија кретања од 700 km, брзина на путу од 45 km/h и брзина кретања у води од 6 km/h. Борбени модул са пратећим радарима, станицама за праћење и ракетним блоковима, постављен је на вучни део транспортера, док су посада, системи за одржавање и енергетски системи смештени у његов предњи део.

Због свега наведеног интересантно је направити и једно поређење. Први израђени „панцир” из 1995. године, „точкаш”, као главну замерку имао је немогућност успешног борбеног дејства у покрету. Данас „панцир-СА” са транспортером носивости 30 тона успешно може дејствовати у покрету, из застанка, па чак и током пливања у води. То најбоље доказује колико је овај систем еволуирао у протеклих 25 година.

Постоји још једна варијанта овог ПВО система, под називом „панцир-МЕ”. Реч је о бродској верзији, која је први пут уграђена на ракетни чамац пројекта 22800 „Каракут”. Та верзија претрпела је одређене измене у односу на стандардни „панцир”, па је тако двоцевни топ 2А38М, замењен са два ротирајућа топа АО-18Д у истом калибру, додата је нова оптоелектронска опрема (која је постављена изнад нишанског радара), као и нишански радар са система „панцир-СМ”!

170 година Војне академије

ВРЕЛО СНАГЕ И МЛАДОСТИ ВОЈСКЕ

Година XV

208

Април 2020.

Специјални прилог

ОДБРАНА

Непрекидно усавршавање

Стварање образованог, способног, смелог и оданог лидера, спремног да одговори и најтежим изазовима у одбрани земље – мисија је и визија најстарије војне образовне установе у земљи. После 170 година искуства Војна академија је организационо и функционално реструктурирана и чврсто позиционирана модерна образовно-научна установа, која, као део Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, спремно дочекује будућност.

Приредио Душан ГЛИШИЋ

Ове године обележава се 170 година од оснивања Артиљеријске војне школе, темеља данашње Војне академије, у којој генерације српских официра готово два века стичу знања, војничке и војне вештине, уче о храбрости, славној и непокорној традицији. Данас је Војна академија део Универзитета одбране, савремена образовна установа. Поред основних студија, на којима се кадети и кадеткиње образују и оспособљавају за професију официра, ту је и Школа националне одбране у којој, на два нивоа усавршавања, надарени, истакнути и већ доказани официри стичу шири и сложенија знања, нужна за обављање одговорнијих командантских дужности. Такође, треба поменути и Високе студије безбедности, чији се полазници такође образују на Војној академији, као и резервни официри Војске Србије.

Свака школа, па и Војна академија, препознатљива је по младим људима, који верују да је све могуће и надокхват руке. После положених ригорозних пријемних испита, посебно оних из математике и пред комисијом доказаних физичких и здравствених способности, сигурни у сопствене снаге и моћ, спремно дочекују и прве изазове у кабинетским клупама, на спортским теренима и полигонима.

Пут до првог официрског чина

На првој години студирања, образовања и васпитања кадети, будући официри Војске Србије, поред самопоуздања, стичу и реалан увид у оно што их чека на путу до прве, потпорничке розете. Већ тада, на почетку вишегодишњег школовања предочени су им сви напори и изазови који их очекују и које неће моћи да избегну, јер су изабрали одговоран, тежак и изнад свега частан позив, али и све вештине које ће савладати и по којима ће се разликовати од својих вршњака. Због којих ће, на крају, кад се „оките“ првим чиновима, постати елитни и најодговорнији део друштва и наро-

да коме припадају. Све то и још много више, сазнају током првих дана и недеља по доласку на Војну академију. Све је, дакле, од почетка јасно, баш како у војсци и треба да буде.

На Војној академији реализовани су пријемни испити и тестирања за упис нове генерације кадета. У специфичним условима, оптерећеним епидемијом вируса корона. Организована је и традиционална манифестација „Отворена врата“, на којој су заинтересовани младићи и девојке, заједно са својим родитељима, могли да сазнају све што их је интересовало о професији официра, условима школовања, живота и рада на Војној академији и ономе што их очекује по изласку из те највише војне образовне установе у Србији. Могли су да виде богато опремљене кабинете и учионице, да од својих будућих колега, кадетта друге, треће и четврте године чују какве су могућности за бављење спортом, чему се у Војсци Србије, а тиме и на Војној академији, последњих година поклања посебна пажња, шта им је било најтеже током школовања и где треба највише да се потруде. Речено им је, такође, да ће им од уласка на Војну академију, па све до завршетка школовања, помоћ наставника, предавача и командира, бити надокхват руке. И све у интересу постизања што бољег успеха.

Суштина студијских програма

Школовање на Војној академији и стварање официра је дуг и сложен процес и захтева стицање мноштва професионалних компетенција и палете етичких карактеристика, међу којима посебно место имају вишестепена лојалност и припадност групи. Тај комплексни процес подразумева образовање, војну обуку и васпитање, које за један део младића и девојака отпочиње још пре уласка на Војну академију. У њеном саставу су, наиме, и две средње војне школе: Војна гимназија и Средња стручна војна школа. Мада међу њима постоји битна разлика, која се огледа у исходу и нивоу школовања, заједничко им је да су обе реномиране институције наме-

Студијски програми
Војне академије
осмишљени су
за амбициозне
младиће и девојке
који негују истинску
љубав према својој
војсци и држави.

170 ГОДИНА
ВОЈНЕ
АКАДЕМИЈЕ

Већ на почетку вишегодишњег школовања кадетима су предочени сви напори и изазови који их очекују и које неће моћи да избегну, јер су изабрали одговоран, тежак и изнад свега частан позив, али и све вештине које ће савладати и по којима ће се разликовати од својих вршњака. Због којих ће, на крају, кад се „оките“ првим чиновима, постати елитни и најодговорнији део друштва и народа коме припадају.

њене образовању и васпитавању будућих старешина Војске Србије.

Према речима потпуковника ванр. проф. др Срђана Благојевића и доц. др Срђана Старчевића, студијски програми Војне академије осмишљени су за амбициозне младиће и девојке који негују истинску љубав према својој војсци и држави. Конципирани су тако да својим кадетима, будућим официрима дају сва потребна знања и вештине које им омогућавају да постану команданти и начелници команди, јединица и установа Министарства одбране и Војске Србије, те да једног дана учествују у руковођењу системом одбране.

– Студијски програми пружају потребна академска и стручна знања, са веома добром мером теорије и праксе, и подстичу будуће официре да се развијају као личности. Њихов посао биће да воде и предводе, да командују наоружаним људима и војним јединицама, а то се ни у ком случају не може поверити онима који нису пробрани и одабрани. Зато се на Војној академији изучавају различити предмети: од војне историје, психологије и социологије, преко математике, физике и електротехнике, до тактике, војне топографије, наоружања, командовања и руковођења и многих других. Кадети изучавају два страна језика, а часови физичког, у комбинацији са једном од борилачких секција, на Војној академији релативно брзо дају одличне резултате у погледу њихових физичких способности – каже др Благојевић.

Непрекидно у додиру с науком

Како професија официра, попут других, захтева непрекидно усавршавање, Војна академија дипломираним официрима нуди могућност да упишу мастер и докторске академске студије, а квалитетним наставничким кадром подржава и њихово стручно усавршавање на Командно-штабном и Генералштабном усавршавању, као и на Високим студијама безбедности и одбране. Такође, овде се оспособљавају и будући резервни официри Војске Србије, то јест младићи и девојке који су се добровољно пријавили да

После 170 година искуства Војна академија је организационо и функционално реструктурирана и чврсто позиционирана модерна образовно-научна установа, која, као део Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, мирно и спремно дочекује будућност.

служе војни рок на Курсу слушалаца резервних официра.

– Кроз своју дугу историју официрски позив еволуирао је тако да представља скуп различитих потпрофесија. У складу са тим, официри различитих родова и служби стичу различито образовање. Неки од њих до првих официрских чинова доћи ће после основних академских студија, други после интегрисаних, а трећи после завршеног Курса слушалаца за резервне официре. Али све њих спаја Војна академија, која је, после 170 година искуства, организационо и функционално реструктурирана и чврсто позиционирана модерна образовно-научна установа, која, као део Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, мирно и спремно дочекује будућност – истиче др Старчевић.

Кажу да је највећа част постати наставник на факултету на ком си и студирао. Горе поменути наставници и потпуковници сагласни су с тим и поручују младићима и девојкама у Србији, који воле изазове и дисциплину, а желе да уче и непрекидно се усавршавају у динамичној и часној професији, да упишу Војну академију. Разлози су, кажу, вишеструки, јер ова високообразовна институција пружа реална и употребљива знања, заснована на потребним компетенцијама, а знања стечена у учионицама, на симулаторима и у лабораторијама, често су изложена проверама у пракси, на полигонима, стрелиштима и ратној техници.

– Током образовања кадети стичу широку теоријску способност разумевања појава и процеса да би били у стању да идентификују, разумеју и одговоре на савремене безбедносне изазове, ризике и претње. На располагању

су им две библиотеке и читаоница са импозантним фондом књига, новим штампаним издањима светских и домаћих научних и стручних часописа из области војних наука, борбених платформи, наоружања и опреме и обезбеђеним приступом електронским базама података, а Платформа за учење на даљину гарантује приступ бројним курсевима из различитих области. Али то није све, истичу професори.

Много је садржаја који су, поред већ наведених, јединствени у образовним оквирима Србије. Још за време студирања кадетима се, после обуке у управљању моторним возилима, пружа могућност да стекну дозволу Б и Ц категорије, а на зимском логоровању сви пролазе обуку у скијању на 51. СП „Копаноник“, који такође припада Војној академији. Кадетима је на располагању и Спортски центар са затвореним базеном, теретаном, салама за борење и друге спортове. Захваљујући сарадњи са многим страним високообразовним институцијама, кадети имају прилику да са својим колегама из иностранства размењују искуства, уче и такмиче се. Треба истаћи и то да они у надметању с колегама из других армија на многим пољима постижу веома добре резултате. То је још један разлога за понос, баш као и традиција којом се Војна академија краси већ 170 година. Из ње су, поред многобројних команданта и војсковођа, доказаних у небројеним ратовима за слободу и независност српског народа, изашле и прослављене српске војводе, Путник, Степановић, Мишић и Бојовић, али и многи министри и српски академици. Зато је прича о Војној академији, истовремено и прича о националној борби за слободу.

– На овим нашим, балканским просторима, преплављеним историјом, увек је најтеже било трајати и опстати. Зато је мало институција које се могу похвалити дугим постојањем, а и оне које то могу, своје утемељење углавном дугују потреби да се извојује или одбрани слобода. Војна академија једна је од тих институција – напомиње пуковник доц. др Слободан Ђукић. – Формирана са стра-

11. класа Артиљеријске школе

тегијском визијом да Србији, тада држави у настајању, подари офицере кадре да успешно предводе народну војску у ослободилачким ратовима, врло брзо је постала жила куцавица образовног и културног живота Србије. Њени професори предавали су и у Великој школи, били чланови Српског ученог друштва и, касније, академици, преводили значајна дела страних аутора на српски језик, оснивали часописе, писали књиге и уџбенике – прве из појединих научних дисциплина у домаћој литератури.

На темељу Артиљеријске школе

Војна академија се током свог дугог постојања неколико пута мењала и реорганизовала, прекидала рад у време ратова и обнављала га после победа. Ипак, оно по чему се разликује од других високообразовних институција у Србији, а то је њена суштина, остало је непромењено до данас.

– У њој су се школовали, школују се и школоваће се офицери наше војске – каже др Слободан Ђукић. – Школовање за официрски позив у Србији има дугу традицију, а Војна академија Универзитета одбране је савремена наследница Артиљеријске школе основане 18. марта 1850. актом Устроениа Артиљериске Школе, који је донео кнез Александар Карађорђевић на предлог Државног савета. Пројекат за формирање школе израдио је Александар Франтишек Зах, који је постао и њен први управник. Артиљеријска школа била је општа војна школа у којој су знање стицали офицери свих родова војске. На школовању су биле само две класе и тек кад би старија завршила петогодишњи курс, на њено место примала се нова класа. Артиљеријска школа у Београду није мењала своју организацију тридесет година. Главни недостатак уређења школе огледа се у чињеници да је она производила мали број официра. Артиљеријска школа је од 1850. до 1880. године, за 30 година

Формирана са стратегијском визијом да Србији, тада држави у настајању, подари офицере кадре да успешно предводе народну војску у ослободилачким ратовима, врло брзо постала је жила куцавица образовног и културног живота Србије.

рада, ишколовала 12 класа и произвела свега 189 официра.

После српско-турских ратова (1876–1878) настала је потреба да се Артиљеријска школа реорганизује. На предлог министра војног потпуковника Јована Мишковића Народна скупштина усвојила је *Закон о усправљању Војне академије*, а кнез Милан Обреновић га је потврдио 30. јануара 1880. године. Војна академија је примала питомце сваке године, школовање је и даље трајало пет година, али било је подељено на Нижи курс за питомце и Виши курс за офицере. Смиао поделе Војне академије на Нижу и Вишу школу био је у томе да се направи селекција. Само они офицери који су се доказали радом у трупи могли су да ступе у Вишу школу Војне академије. У обе школе наставна година делила се на теоријски и практични течај.

Основе организације Војне академије нису се битније промениле ни после стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године. Избијањем Априлског рата 1941. године Краљевина Југославија се распала, а Војна академија је престала са радом.

У Другом светском рату, одлуком Врховног штаба Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, од 21. новембра 1944, основана је Војна академија Демократске Федеративне Југославије, која је почела са радом у ослобођеном Београду. Већ наредне године престала је да постоји јединствена Војна академија, а питомци су наставили школовање у посебним војним училиштима по родовима и службама, размештеним широм тадашње Југославије.

Војна училишта груписана су 1952. године у војне академије видова, а у Београду је основана Војна академија Копнене војске. После распада СФРЈ 1991. године сви школски центри премештени су у Београд. На Војној академији на Бањици школовани су офицери родова, а на Војнотехничкој академији у Жаркову офицери служби. Јединствена Војна академија формирана је 2000. године и до данас је, у складу с променама у образовном систему земље, неколико пута реорганизована и модернизована.

Спој традиционалног и савременог

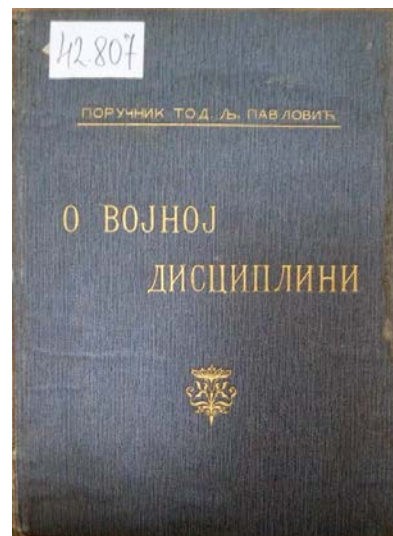
Истичући да је Војна академија данас не само образовно-васпитна већ и модерна акредитована научноистраживачка организација, у којој се научни рад наставника, сарадника, кадетата и студената одвија реализацијом бројних пројеката из основних, развојних и примењених истраживања у техничко-технолошком и друштвено-хуманистичком образовном и научном пољу, пуковник Драган Трифковић рекао је да су циљеви научноистраживачког рада на свим нивоима образовања на тој високообразовној институцији унапређивање и осавременјивање војног образовања, решавање научних проблема од интереса за систем одбране Републике Србије, усавршавање наставног и научног кадра и развој научноистраживачког подмлатка. Такође је додао да осим научноистраживачких пројеката које финансира Министарство одбране, истраживачи Војне академије, заједно са колегама са других факултета и научних института, учествују у изради пет пројеката које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

Све то заједно данас обликује профил Војне академије, саткан од скоро два века искуства и врхунских савремених знања из широког корпуса наука и научних дисциплина. |

„Официр, који из школе изађе, а војну науку савремено не прати и константно се не усавршава, постаје или шарлатан, или завезана врећа. И једно и друго стање је жалосно.” – Војни министар, генерал и академик Јован Мишковић ➤

Прослава 50. годишњице
Војне академије, 1900.

Знаменити наставници Војне академије – Тодор Павловић

Зачетник српске војне психологије и педагогије

Надахнут напредним идејама и богат знањима из социологије мајор Тодор Павловић био је професор војне педагогије на Војној академији (од 1911. до 1914. године), познат по томе што је у своја предавања уносио социолошке, психолошке, историјске, етичке, логичке и друге теме, што га чини утемељивачем већине предмета које данас кадетима Војне академије држе наставници Катедре друштвених наука

Пише **Срђан СТАРЧЕВИЋ**

На париској Сорбони, у децембру 1910. године, један мајор српске војске постао је доктор наука, одбравивши тезу „Демократски идеал и војна дисциплина“. Докторска дисертација је већ следеће године штампана у Паризу да би се одмах нашла у рукама зналаца у још две државе, на супротним крајевима планете. Књига је прешла Атлантик и била уврштена у фонд библиотеке Универзитета у Мичигену и, истовремено, допутовала у мајорову отаџбину – Краљевину Србију. Ту, у Србији, о њој је похвално писао Јован Скерлић, истичући да је њен аутор „сасвим у модерним и напредним идејама, и са знатним социолошким знањем“.

Тодор Павловић рођен је 19. новембра 1876. у Јагодини, непосредно пошто су његов отац Љубомир и мајка Милева избегли у ту варош, напуштајући Књажевац пред турским терором. После српско-турских ратова породица се враћа у Књажевац, где је Павловић похађао четири разреда гимназије. Гимназију је, ипак, завршио у Београду, а школовање је наставио на Војној академији 1894. године. Војну академију завршава с одлич-

ним успехом, па 1897. постаје артиљеријски потпоручник и командир вода у једној од артиљеријских батерија Тимочког артиљеријског пука. По завршетку Више школе Војне академије (1901) враћа се у свој пук као командир батерије. У Београд долази поново 1902. као приправник за ђенералштабну струку. Тада изучава страну војну литературу доступну у библиотекама Министарства војног и Главног ђенералштаба и ону коју је попут многих других српских официра куповао, а огледа се и у превођењу стручних чланака и делова књига француских и немачких аутора.

Амбициозни официр

Учествовао је у припремама и извођењу Мајског преврата, али не и у убиству краљевског брачног пара, јер му је Апис поверио деликатан задатак – да води преговоре са народним посланицима и убеди их у исправност циљева преврата – процењујући, вероватно, да такав задатак захтева образовану личност, присебног става и постојаног духа. Павловић је, потом, са групом официра и присталицама преврата покренуо лист „Војска“, с намером да се српској јавности ➤

Тодор Павловић је био први држављанин Краљевине Србије који је одбранио докторат на Сорбони и прави представник српске интелигенције доситејевског типа, што ће рећи либералне, рационалне и патриотске.

представи нова војна политика Србије и да се народ за ту политику придобије. „Војска” је почела да излази 7. јануара 1904, а у њеном првом броју излази Павловићев уводник и својеврсни програм, којим позива своје колеге да српским државницима дају „војску чврсту, непобедиву, једнодушну, снажну и сложну”.

Попут већине младих официра завереника, и Павловић се критички односио према старијим завереницима, међу којима је био и пуковник Александар Машин, и захтевао да пристану на пензионисање, јер су то тражиле велике силе и већина српских политичких странака. Можда га је зато пуковник Машин оборио на испиту за ђенералштабну струку 1904. године. Пошто није постао ђенералштабни официр, Павловић је преведен у пешадију и распоређен у 9. пешадијски пук Дунавске дивизијске области, за командира чете. Ипак, док је био у Београду, често је дежурао на двору, где је био запажен, па је постављен за једног од краљевих официра ордонанса. Заједно са Аписом пратио је у Француску принца Ђорђа Карађорђевића. Задобио је принчево трајно поверење и поштовање: по избијању рата 1914. године принц Ђорђе је тражио да буде распоређен у 5. прекобројни пук, чији је командант био управо Павловић.

Научно сазревање Тодора Павловића било је увелико у току. Прву књигу, „О војној дисциплини”, објавио је као поручник, 1903. године. Писао је уводнике, чланке и приказе књига за „Дело”, „Војску” и „Српски књижевни гласник”, углавном о ширим војним, друштвеним и политичким темама. Познато је да је 1907. и 1908. користио два дуга одсуства током којих је боравио у Француској да би могао да студира на социолошко-педагошком одсеку париске Велике школе друштвених наука. Студије је завршио 1909, а дипломски рад на тему „Друштвени развитак и војска (еволуција војне дисциплине)” објавио је исте године, у Београду, као књигу. Био је први држављанин Краљевине Србије који је одбранио докторат на Сорбони и прави представник српске инте-

лигенције доситејевског типа, што ће рећи либералне, рационалне и патриотске. Хонорарни професор војне педагогије на Војној академији постао је 1911. године, када је постављен на дужност у Опште војно одељење Министарства војног.

Спој теорије и праксе

Павловић је увиђао да „војску чине људи, жива бића која мисле и припадају друштву као његови чланови”, те да због тога њихов начин живота и мишљења мора бити значајан и за војне јединице које настају од тих људи. Зато је своје интелектуалне способности усмерио према људима и принципима њиховог заједништва, настојећи да открије законитости које владају у развоју војне дисциплине, борбеног распореда, начина борбе и другим, за војску значајним појавама и процесима. Школован у Паризу, Павловић прихвата Диркемову социолошку теорију и као „диркемовац” излаже и примењује идеје о колективној свести и солидарности на војну организацију. Сматрао је да после Француске револуције друштво и војску надахњују демакратски идеали, под чијим се утицајем развија осећање приности између војника и њихових старшина преданих војној служби. У додиру официра и војника настаје тајанствена моћ заједништва која покреће војску на успех чак и када дисциплина која се одржава строгошћу није више могућа услед жара борбе. „Дисциплина је колективна врлина, спона моралног, интелектуалног и физичког сједињења које умножава моћ свакога снагом свих осталих”, писао је Павловић.

Под утицајем Диркемове социологије, мисао Тодора Павловића оштро је супротстављења марксистичком, суштински материјалистичком схва-

тању развоја војске. Насупрот тврдњи да развој ратне технике одређује „развој војних построја” и тактике, Павловић тврди да се они мењају „кад наоружање остаје недирнуто, и, обрнуто, остају исти, кад се наоружање мења.” По његовом мишљењу никакви помаци у тактици нису могући без напретка у колективној свести и солидарности. „Кад се начин на који су људи солидарни мења, и везе које држе чланове војске такође се мењају... Свака битка носи на себи отисак своје епохе и средине која ју је водила: она је свога времена као и људи што су свога доба.”

Павловићево теоријско сазревање само је наизглед прекинуто балканским ратовима. Суштински, он је принципе до којих је дошао примењивао у пракси, богатећи искуством своје научне светоназоре. Учествовао је и у Првом и у Другом балканском рату и из њих изашао са Карађорђевог звездом са мачевима IV реда и Златном медаљом за храброст.

Претпостављени су запазили Павловићев дар за рад са људима и способност да подигне морал војника пред борбу. Његова умешност за морално-психолошку припрему трупа нарочито је дошла до изражаја у Кумановској и Битољској бици. У Једренској операцији био је командант леве нападне колоне Дунавске дивизије II позива, која је најдубље продрла у турске положаје западног сектора, дан пре турске предаје. У Брегалничкој бици је са својим батаљоном самоиницијативно извео ноћни напад на Ретке букове. Потпуно изненадивши непријатеља, гледао је како се пред првим налетом његовог батаљона повлачи 45. бугарски пук, који је требало да отпочне бугарску контраофанзиву. За непријатељем који се повлачио у неред остала су тела око 400 погинулих војника и један пољски топ.

После балканских ратова Павловић је постао редовни професор Војне академије и најмлађи члан њеног савета. У међувремену, француско издање његове књиге „Демократски идеал и војна дисциплина” наишло је на одличан пријем у стручној јавности. Фран-

цуска му је због тога доделила нарочито одликовање – Легију части у рангу официра у области друштвених наука. Одликовање му је 1914. године уручио дежурни питомац, јер је Павловић одбио да прими Легију части из руку било министра војног било управитеља Војне академије, јер су подржавали радикалску владу Николе Пашића која је покушала да неуставно потчини војску. Насупрот њима, Павловић је радије исказао солидарност са официрским кором и војводом Радомиром Путником. Исте године изашла је његова нова и, показатељ се, последња књига „Из психологије борбе” у којој, између осталог, анализира храброст, страх, панику и начине мотивисања војника у борби, све то на примерима из балканских ратова.

Ратни херој

Одмах по избијању Првог светског рата Тодор Павловић, тада потпуковник, преузео је команду над 5. прекобројним пуком Комбиноване дивизије Друге армије. Управо је његов пук током Церске битке заузео Тројанов град, а потом, заједно са 2. прекобројним пуком овладао и простором према Косанином граду. Обрадован овим успехом, генерал Степа Степановић писао је команданту Комбиноване дивизије генералу Михаилу Рашићу: „Примио сам извештај о заузећу Тројановог града на Церу. Усрдно честитам херојима 5. прекобројног пука за то славно дело...”

Павловићев 5. прекобројни пук учествовао је и у најжешћим борбама на Дрини, овога пута у саставу Дунавске дивизије II позива Прве армије којој је био придодат. Управо ће Павловић и његов пук одиграти кључну улогу у бојевима за Мачков камен, 18–22. септембра 1914. године. Он је 20. септембра предводио нападну колону српске војске сачињену од три пука која је заузела највиши врх на Мачковом камену. Нажалост, тада је тешко рањен, а два дана касније Мачков камен пао је у руке бројнијег непријатеља.

Мада му ране још нису биле зацелиле, свестан тешке ситуације у ко-

у „Српској енциклопедији” из 2013. године, под одредницом „Војна наука, доктрина, литература” Тодор Павловић наведен је међу деветорицом најзначајнијих аутора ове врсте литературе из периода Кнежевине и Краљевине Србије.

јој су Србија и њена војска, Павловић је на сопствени захтев поново распоређен у Прву армију. Овога пута постављен је за команданта 3. пешадијског пука II позива Моравске дивизије II позива, таман на време да учествује у Колубарској бици. По отпочињању офанзивне фазе ове славне битке Тодор Павловић био је командант десне колоне Моравске дивизије II позива која је ослободила Ваљево, у којем је потом три дана био командант места, све до доласка штаба 1. армије, 11. децембра 1914. године. За заслуге у рату одликован је Орденом белог орла са мачевима III реда.

Невоље за српску војску поново су наступиле 1915. године, са офанзивом немачке војске фелдмаршала Макензена. Ипак, 3. пешадијски пук под командом Тодора Павловића одлично се борио уочи и током Качаничког маневра (18–20. новембар), којим је српска војска покушала да изврши офанзиву ка Скопљу и настави повлачење долином Вардара. Међутим, офанзива је пропала и српска војска започела је повлачење преко Албаније.

Пуковник Тодор Павловић добио је задатак да са својим пуком буде у заштитници. Током извршења тог задатка био је потчињен команданту 2. пешадијског пука пуковнику Божићу Јанковићу, команданту заштитнице. Код Куле Леке капетана, недалеко од Везировог моста, 2. децембра 1915, заштитница је улетела у арнаутску заседу. Командант заштитнице је побегао, а за њим и војници 2. пука. Пуковник Павловић је са својим пуком прихватио борбу и пошто је био на зачељу колоне, изложен ватри, том приликом је и страдао. Његово тело остало је Арнаутима као плен, заштићено само лешевима 33 старешине и 28 редова његовог пука.

Култура сећања и (не)заборава

После рата Павловић је постхумно одликован Карађорђевог звездом са мачевима III реда, 1920. године. Ипак, сећање на њега је бледело, можда по жељи краља Александра, јер је Павловић, осим што је био црнорукац, био близак и са принцем Ђорђем. Његово име није се нашло у „Споменици погинулих и умрлих официра у ратовима 1912–1920. године”, коју је уређивао Станислав Краков. Једна архивска фасцикла са подацима о Павловићевим ратним подвизима испражњена је тридесетих година прошлог века. У „Споменици седамдесетпетогодишњице Војне академије 1850–1925” поменут је у две реченице. После смрти краља Александра, једна улица у Београду понела је име Тодора Павловића, али је 1948. преименована у Есад-пашину. Оставши тако без гроба, споменика и улице, Тодор Павловић живео је само у својим записаним и објављеним речима.

Испоставиће се да је својим научним делима подигао себи споменик трајнији од бронзаног. Његове књиге нису могле да се заобиђу, па је тако Павловић споменут у оба издања Војне енциклопедије, као аутор значајних дела војне литературе. Почетком 21. века, пре свега захваљујући пуковнику (у пензији) др Велимиру Иветићу, његово име нашло се на интернет сајту Српског социолошког друштва, а потом је осветљена и његова биографија. Аутори „Српског војног поменика” уврстили су га међу 375 историјских личности, а у „Српској енциклопедији” из 2013. године, под одредницом „Војна наука, доктрина, литература” Тодор Павловић наведен је међу деветорицом најзначајнијих аутора ове врсте литературе из периода Кнежевине и Краљевине Србије. На Војној академији кадет (сада потпоручник) Вељко Спасић написао је одличан дипломски рад о Тодору Павловићу.

Можда је време да се објави ново издање његових књига? А улица нека остане Есад-пашина...!

Фото: Медија центар „Одбрана” и фото-архива Војне академије

НА ОБОДУ СТРАТЕГИЈСКЕ ДУБИНЕ

Пише **Дарко ТАНАСКОВИЋ**

Ердоган данас тек понеком пригодном, ритуалном изјавом подсети на то да му је некадашња османска Румелија и даље на срцу, тек да се не заборави, а и зарад политичко-психолошких ефеката, али се, укупно узевши, турска политика према Балкану у овој фази наступања определила за колосек и средства „меке”, односно „паметне моћи”

У војнострочној терминологији одавно се зна шта је стратегијска дубина територије неке државе или стратегијска дубина одбране у контексту одређеног војишта. Нови геополитички садржај и смисао овом појму/термину дао је истанбулски професор међународних односа, а касније министар иностраних послова и премијер Турске Ахмет Давутоглу. Он је овом синтагмом насловио своју обимну студију посвећену „међународном положају Турске”, први пут објављену 2001, а потом прештампавану у десетинама издања. „Стратегијска дубина” стекла је углед темељног и најзаокруженијег, синтетичког и програмског манифеста идеолошке и политичке доктрине неоосманизма, дубинске константе турске спољне политике и укупног државног наступања Турске, операционално све израженије од почетка деведесетих година минулог столећа.

Под стратегијском дужином Давутоглу је подразумевао спрегу фактора географске и историјске дубине, која одликује међународни положај Турске и омогућава јој продуктивно деловање у координатама актуелних и будућних кретања, односа и политичких конфигурација на регионалној и широј међународној сцени. И географска и историјска дубина Турске, према Давутоглуовој концепцији, не проистиче искључиво из њене садашње географске позиције и места на геополитичкој мапи света, већ проистиче, као из неког метафизичког врела, из просторних и историјских димензија Османског царства. Ова компаративна привилегија поседовања такве стратегијске дубине, којом се, како верује Давутоглу, не може континуирано похвалити ниједна јача држава из ближег, па и нешто даљег регионалног окружења Турске, ствара реалне могућности да она, уз претпоставку вођења свестрано осмишљене и околностима прилагођене, активне и диверзификоване спољне политике, поново израсте у једну од макро-регионалних сила. Тако је политика коју је теоријски објаснио Давутоглу, а коју персонификује и води турски председник и неприкосновени лидер Реџеп Тајип Ердо-

ган, сажета у гесло: „Учинимо Турску поново великом!” Својевремено је са највишег места утврђен и симболички рок, 2023. година, до које би Турска требало да обезбеди место међу седам најзначајнијих и најутицајнијих држава на планети. Било би то, помало парадоксално, на стогодишњицу Ататуркове револуције која себи није постављала никакве империјалне, већ споља много скромније, али изнутра велике и прекретне циљеве, а настала је управо на рушевинама Османског царства, на којима се данас напаја обновитељска мисија неоосманизма.

ТУРСКА СПОЉНА ПОЛИТИКА У АРАПСКОМ ПРОЛЕЋУ

До 2023. године није остало много времена, па је занимљиво осврнути се, бар укратко, на досадашња постигнућа Ердоганове политике, идејно укоренење у неооманистичку визију, са нешто израженијом компонентном исламизма. За поузданије судове о овој сложеној теми потребно је опсежно интердисциплинарно сагледавање и истраживање, а овде ће, без већих сазнајних претензија, бити изнете само неке прелиминарне тезе и запажања.

Турски политички аналитичар Гуркан Зенгин учинио је 2013. године напор да сведе први биланс учинака турске спољне политике током трију година од почетка тзв. арапског пролећа. Своју књигу насловио је речју разумљивом сваком Србину – „Кавга”, турцизмом који је све до данас код нас остао у употреби, са приближно непромењеним значењем, и поднасловом „Турска спољна политика у арапском пролећу”. Ево Зенгинове оцене и предвиђања: „На Блиском истоку успоставља се нови поредак, с тим што га овога пута не успостављају западни империјалистички чиниоци, већ народи из региона. Зато је нужно заузети место у том процесу и подржати га. Турска управо то и чини. Ако и не дате свој допринос, нови поредак ће се свакако успоставити. Чак и ако нисте део ’новог по-

ретка’, бићете приморани да се у њега уклопите. Укратко, Турска се на овом историјском раскршћу суочава за значајним могућностима, али и ризицима. Слика је, међутим, таква да је данас много више могућности него ризика. Док се изнова пише историја, Турска настоји да узме судби-

ну у своје руке и да из овог свођења рачуна након једног века изађе као добитник. То је та ’кавга’. Турска је у ову ’кавгу’ морала да се упусти, упустила се и, ако не буду учињене крупне грешке, велика је вероватноћа да ће из ње изаћи као победник.”

Заиста, у време када је турски аналитичар изводио своје закључке и дао, уз резерву да се не направе крупне грешке, оптимистичку прогнозу у погледу изгледа Турске да из блискоисточног замешатељства изађе као добитник, она није била без основа, иако је објективни посматрач већ тада могао наслутити да се на Ердогановом неоосманистичком хоризонту појављују и неки претећи облаци. Али, из начина на који је формулисао своје закључке, а нарочито на основу формулације о „свођењу рачуна након једног века”, јасно је да Зенгину карактеристична неоосманистичка носталгија никакo није страна.

КОНКУРЕНТНОСТ ТУРСКЕ ПРИВРЕДЕ

Када су искусног турског економисту и обавештајца Махира Кајнака (1934–1915), аутора већег броја значајних политиколошких студија, међу којима и „Дубоке државе” (2011), упитали, још 2011. године, да ли су неоосманисти будућност Турске, он је дао поучан одговор: „Не постоји ментална инфраструктура да се учврсти делотворни утицај на бившем османском простору. Док се још увек мучите да убедите Курде да живе са вама, какве ћете односе моћи да успоставите ван свог садашњег простора?” (из књиге разговора са новинаром Емином Гурсесом из „Турске будућности”). Упоређујући хипотетичку неоосманистичку центрипеталну наддржавну формацију са британским Комонвелтом, Кајнак је од-

Ова компаративна привилегија поседовања такве стратегијске дубине, којом се, како верује Давутоглу, не може континуирано похвалити ниједна јача држава из ближег, па и нешто даљег регионалног окружења Турске, ствара реалне могућности да она, уз претпоставку вођења свестрано осмишљене и околностима прилагођене, активне и диверзификоване спољне политике, поново израсте у једну од макрорегионалних сила.

Председник Турске Реџеп Тајип Ердоган

Ахмет Давутоглу

Гуркан Зенгин

рекао реалну могућност да је Турска у условима савременог света успостави, али је и указао на изгледну перспективу стварања шире зоне умрежене економске сарадње већег броја држава, у којој би Турској припала значајна, ако не и средишња улога. Нагласио је и да за настајање такве зоне никакав формални Комонвелт није потребан. Ова Кајнакова опаска има суштински значај. Ердоганова Турска је, наиме, користећи се својим структурним предностима, предузетничком пропулзивношћу и конкурентношћу у одређеним привредним гранама, имала много успеха у економском повезивању са државама у региону, али и на знатно ширем плану. У томе је била неупоредиво ефикаснија од настојања да се политички наметне као лидер на просторима које је на основу Давутоглуове стратегијске дубине осећала као природно поље своје неоосманистичке обраде. Дobar пример предности економског афирмисања Турске над политичким пружа и кривуља кретања њених билатералних односа са Србијом, односно са Србима уопште. Заокрет од повремено наметљивог инсистирања на (наводно) непристрасној посредничкој улози у решавању несугласица и спорова међу народима бивше Југославије, а пре свега оних између Срба и Бошњака, као и у превазилажењу унутармуслиманских подела и уређивању организације Исламске заједнице, ка фаворизовању обострано корисне и свестране привредне сарадње, показао се као вишеструко благотворан. Чак и са становишта неоосманистичког пројекта, овакав конструктиван приступ потенцијално и перспективно је неупоредиво и трајније делотворан. Ердоган данас тек понеком пригодном, ритуалном изјавом подсети на то да му је некадашња османска Румелија и даље на срцу, тек да се не заборави, а и зарад политичко-психолошких ефеката, али се, укупно узевши, турска политика према Балкану у овој фази наступања определила за колосек и средства „меке“, односно „паментне моћи“. То, наравно, не значи да се од стратегијских мета одустало и да су остали колосеци деловања затворени.

Успеси и неуспеси турске спољне политике, вођене у духу операционализације неоосманистичке доктрине и ослањања на стратегијску дубину ипак се најбоље могу одмерити анализом учинака пловидбе у узбурканим блискоисточним политичким водама.!

Најмистериознији део кинеских оружаних снага

СНАГЕ ЗА СТРАТЕШКУ ПОДРШКУ

Када су на крају 2015. године покренуте свеобухватне реформе Народноослободилачке армије Кине (НОАК), тада је паралелно донета и одлука да се 31. децембра, у оквиру нове структуре оружаних снага, створи посебна формација, тзв. Снаге за стратешку подршку (ССП), које нису добиле статус засебног рода војске, али ипак заузимају једно од централних и кључних места у организовању и спровођењу будућих ратних операција

Пише Јован ЧАВОШКИ

Фото: Reuters

И за овако недовољно јасног и конкретног назива крије се елитни део кинеских оружаних снага о коме се и даље врло мало зна, колико год детаљно пратили кинеске и западне војне изворе. Оно што је сигурно јесте да су ове снаге специјално створене да под својим окриљем обједине највећи део космичких, сајбер и електронских борбених капацитета НОАК-а с циљем остваривања значајне превласти у сваком од тих домена, омогућавајући тако да се и конкретно операционализују стратешки и доктринарни концепти „информатизо-

ваног рата” и „интегрисаног сајбер и електронског ратовања”, чиме су ССП суштински добиле задатак да истовремено пружају „информациону подршку” оружаним снагама и воде „информациони рат” за њих.

КОСМИЧКО, САЈБЕР И ЕЛЕКТРОНСКО РАТОВАЊЕ

Захтеви за формирање посебне војне формације која би објединила снаге за космичко, сајбер и електронско ратовање појавили су се већ током претходне деценије, пошто је таква врста ратовања све више постајала приоритетан стратешки задатак у кинеским пројекцијама, док је већина снага задужених за такве операције и даље била диспергована по различитим организационим јединицама НОАК-а. Тиме је ефикасност деловања на том правцу била доведена у питање недостатком добре координације између свих тих сегмената и њиховим међусобним надметањем око првенства у оквирима старе организационе структуре. Мотив да се отпочне са заговарањем једног целовитог решења по том питању био је рад две америчке команде, стратешке и сајбер, које су у много чему објединиле под своје окриље такве оперативне капацитете, иако се у оба та случаја ради о здруженим командама, што није било прихваћено у кинеском случају.

Како је у једном извештају навело кинеско Министарство одбране, циљ стварања ССП-а био је да се обезбеди „снажна стратешка, институционална и одржива подршка која би остварила интеграцију снага” за све те облике ратовања или, по речима председника Си Ђинпинга, ССП су постале „оперативна снага новог типа којом се чува национална безбедност”, а њихова централна улога јесте да буду „важна тачка настајања новог квалитета оперативних способности” НОАК-а, односно стварања иновативних концепата развоја оперативних доктрина и савременог наоружања.

Према томе, како се може приметити, четири кључна принципа леже у основама стварања ових снага: први

је „интегрисано извиђање, напад и одбрана”, чиме се космичко, сајбер и електронско ратовање почело посматрати као засебна и јединствена област вођења ратних операција, која од сада мора бити под интегрисаном командом, а не само као елемент успутне подршке другим облицима ратовања, што је заиста велики помак у односу на прошлост; други је стари маоистички принцип „интеграције мирнодопског и ратног периода”, чиме се коначно ствара стална оперативна формација овог типа, подједнако спремна да дејствује и у рату и у миру, односно која ће остварити прелаз ка ратној ситуацији у најбржем и најефикаснијем облику; трећи је принцип „интеграције система” као кључног елемента кинеске оперативне доктрине „систем система”, којом се обезбеђује свеобухватан и интегрисан начин деловања свих сегмената оружаних снага на свим нивоима и у свим доменима зарад успешног извођења здружених операција и остваривања коначне превласти у борби; док је четврти принцип „цивилно-војне интеграције”, како би се, не само заједничким снагама та два сектора, успешно стварале нове информационе технологије са војном применом, већ и да се високо образовани и талентовани кадар ових снага регрутује и из цивилних редова.

Како је навео нови командант ССП-а генерал Гао Ђин, њихова улога је да обезбеде „информациони кишобран за војни систем, а који ће бити интегрисан са активностима наших копнених, поморских, ваздушних и ракетних снага током читаве операције и биће кључна снага за победу у рату”.

ОПЕРАТИВНА ДОКТРИНА „СИСТЕМ СИСТЕМА”

Уколико се посматра ранија организациона структура НОАК-а, ССП су под својим окриљем објединиле делове Треће и Четврте управе некадашњег Генералштаба које су биле задужене за електронско извиђање и сајбер ратовање, делове космичких сна-

га који су некада биле у саставу старе Главне управе за наоружање, као и снаге за психолошки и политички рат којима је некада командовала Главна политичка управа. Исто тако, многи важни научноистраживачки институти су такође пребачени у надлежност ССП-а, а који су се раније налазили у надлежности Одељења за информатизацију некадашњег Генералштаба. Међутим, кинеска страна се ипак одлучила да ове снаге створи реорганизовањем већ постојећих јединица у оквирима НОАК-а, тзв. базе, а не оснивањем нових снага од самих основа, што је био добар избор, јер се тиме првенствено уштедело време и сачували су се ресурси за даље успешно интегрисање свих ових, већ увелико разрађених, формацијских сегмената. Иначе, ССП се налазе под директном командом највишег војног руководећег органа, Централне војне комисије, односно највероватније њеног Командног центра за здружене сајбер операције, чиме то тело

има у рукама кључни механизам да се консолидују и оснаже сви аспекти оперативне доктрине „систем система” и тако јасно дефинише конкретна улога ССП-а у њеним оквирима.

У суштини, ССП се административно састоје од четири главне управе: штаб, опремање, политички рад и логистика, али је читав формација подељена на две равноправне команде: Одељење космичких система и Одељење мрежних система, који засебно делују, док сам штаб снага игра оперативну улогу координатора изме-

*Како је навео нови командант
Снаја за сјрајешку подршку
јенерал Гао Ђин, њихова улога
је да обезбеде „информациони
кишобран за војни систем,
а који ће бити инјегрисан
са активносћима наших
којнених, јоморских,
ваздушних и ракетних снаја
током чипаве ојерације и диће
кључна снаја за јобеду у райу”*

ђу свих ових делова. Колико је данас познато, ова два одељења имају чак и засебне оперативне штабове на нивоу пет борбених зона, некадашњих војних округа, тако да се претпоставља да ССП воде све ове операције на стратешком нивоу, док родови војске и борбене зоне то раде на тактичком и оперативном нивоу уз помоћ ССП-а. У будућности се може десити да ова два одељења, можда, прерасту у две независне оперативне формације, али то је тек далека могућност. Као што смо видели, командант ССП-а је генерал Гао Ђин, некада начелник штаба у ранијој Другој артиљерији, кинеским стратешким нуклеарним и ракетним снагама и потоњи помоћник начелника некадашњег Генералштаба, док је остатак командног кадра углавном дошао из редова официра копнене војске који су били распоређени на дужности у Генералштабу и Главној управи за наоружање, односно у јединицама које су сада већином пребачене у надлежност ССП-а.

Фото: Reuters China Daily

ОДЕЉЕЊЕ КОСМИЧКИХ СИСТЕМА

Уколико говоримо о сфери одговорности и организацији два основна одељења ССП-а, стварањем Одељења космичких система на једном месту обједињене су скоро све војне операције у свемиру (цивилни космички програм није стваљен под команду ових снага). Тиме је коначно окончано бирократско надметање у овој сфери које је постојало између Главне управе за наоружање, Ратног ваздухопловства и Друге артиљерије око тога ко ће управљати већим и значајнијим сегментом космичког ратовања. Колико је до сада познато, лансирање и управљање сателитима за оптичко и електронско извиђање, као и сателитима за навођење (систем Беidou, кинески ГПС систем), али и руковођење целокупном земаљском инфраструктуром везаном за сателите, стављени су под команду ССП-а, али је и даље остало непознато да ли им је препуштено и управљање антисателитским оружјем или је то ипак остало у надлежности

Пошћо се кинеске оружане снаге још налазе у процесу реформи и модернизације, исправност свих ових решења њек ће се доказати на делу, али нико не може неирати велики значај промена које су се одијрале у овом домену, јасно указујући свим њосајрачима да се основни њосао информатизације НОАК-а сушћински окончао.

Ракетних снага или Ратног ваздухопловства. Оно што нам је ипак познатије јесте да је Ратно ваздухопловство препустило свемирски авион „Шенлунг“ на развој и коришћење ССП-у, односно овом одељењу, али су ракетна одбрана и одбрана из свемира ипак остале под командом Ратног ваздухопловства.

САЈБЕР И ЕЛЕКТРОНСКО РАТОВАЊЕ

Одељење мрежних система преузело је одговорност да на стратешком нивоу организује офанзивно и дефан-

зивно сајбер и електронско ратовање, мада постоје индиције да и неки други делови НОАК-а (Одсек за комуникације и информације или Одсек за мреже и електронику Здруженог штаба, који вероватно руководе сајбер и електронском одбраном), као и цивилно Министарство државне безбедности исто тако контролишу неке сегменте сајбер и електронских операција. Осим тога, ометање сателитских сигнала и ГПС система, као и хакерски напади против непријатељских свемирских инсталација, највероватније се сада налазе у надлежности Одељења мрежних система, а не Одељења космичких система, што донекле доводи до преклапања функција, али ипак не толико драстично. Исто тако, ово одељење вероватно је задужено и за психолошко и политичко ратовање, укључујући и спровођење таквих операција у односу на Тајван, којима је некада руководило Одељење за везе раније Главне политичке управе, мада је могуће да се сада ССП више концентришу на конкретне информације војног карактера, а

Фото: AP Photo

Фото: Reuters Damir Sagolj

мање их интересују чисто политичке информације или политичка пропаганда.

У суштини, ССП играју главну улогу у стварању система централизованог управљања, примене и развоја информационих технологија у служби успешног извођења здружених операција и остваривања „информационе превласти“, али истовремено оне имају и задатак катализатора квалитативних промена у начину ратовања НОАК-а. Како је то једном навео један угледни кинески војни коментатор, централни задатак ових снага у будућим „информатизованим ратовима“ биће обезбеђивање непрекинутог „информационог ланца“ од „почетног обавештавања, извиђања и раног упозоравања, преко преноса, обраде и дистрибуције информација, да би се по избијању непријатељства посветиле и проблемима навође-

ња, процене успешности првих удара, усмеравања другог удара итд.”

Према томе, основне задатке ССП-а, колико данас о њима знамо, можемо поделити у пет категорија: организовање централизованог прикупљања, обраде и управљање информацијама; остваривање стратешке информационе подршке команда борбених зона; пројектовање офанзивних информационих капацитета; извођење стратешке одбране у космичком, сајбер и електронском простору; стварање услова за успешно извођење здружених операција.

ИНФОРМАЦИЈА – СТРАТЕШКИ РЕСУРС

У неку руку оснивање ССП јесте донекле на линији, већ помало легендарне, оперативне доктрине коју је још раније промовисао генерал Џанг

*Одељење космичких система
и Одељење мрежних система,
који заседно делују, док сам
штаб снага игра ојеративну
улогу координатора између
свих ових делова.*

Ваннјен, тзв. маљ убице, односно стварања специфичне врсте наоружања које би у кључном моменту могло бити употребљено против непријатељеве истакнуте слабе тачке, чиме би се створила асиметрична предност за кинеске оружане снаге, без обзира на тренутни однос снага на бојишту и потом преокренула читаву борбена ситуација. Снаге за стратешку подршку би у будућности заиста могле да одиграју једну такву пресудну улогу, заједно са ракетним снагама и томе слично. Сходно томе, по мишљењу кинеских војних теоретичара, информационе операције углавном мо-

рају бити офанзивне по свом карактеру, морају остварити свој највећи ефекат у почетним фазама оружаног конфликта, а таква једна постигнута квалитативна предност потом омогућава да се надокнаде сви недостаци и пропусти у домену односа снага, потребног времена за извођење таквих операција или величине простора на коме се оне одвијају. Међутим, по кинеским стручњацима, управо је овладавање информационим простором постало кључ будуће победе, не само у рату већ често и у миру, пошто је информација стратешки ресурс, осигуравајући тако стабилност државе и друштва и осујећујући могућу политичку и психолошку субверзивну делатност.

Као што се могло видети, упркос доста штурим информацијама, очигледно је да стварање ССП заиста представља квалитативни искорак кинеских оружаних снага у односу на друге водеће армије света, где су борбени капацитети у домену најнапреднијих информационих технологија сада смештени под јединственим кровом, што није случај са другим конкурентима, чиме се, не само гарантује ефикасност њихове примене, већ и чврста оперативна интеграција, вођена иновативним принципом „стратешке подршке”, са другим кључним деловима НОАК-а у једну функционалну системску целину неопходну за успешно извођење здружених операција у „локалним информатизованим ратовима”.

Пошто се кинеске оружане снаге још налазе у процесу реформи и модернизације, исправност свих ових решења тек ће се доказати на делу, али нико не може негирати велики значај промена које су се одиграле у овом домену, јасно указујући свим посматрачима да се основни посао информатизације НОАК-а суштински окончао. Свакако, све што се буде дешавало на плану успешног оперативног, персоналног и технолошког развоја ССП-а у много чему представљаће лакмус тест даљег напретка кинеских оружаних снага на њиховом путу ка светском врху.

Пише дипломата
др Срећко БУКИЋ

*...односи Београда и Пекинја сежу у дубину
прошлог века и они се, као ни са једном другом
државом, стално крећу узлазном линијом,
до свестраног стратешког партнерства и
искреног пријатељства кинеског и српског
народа, њиховог руководства и оба председника.*

Свет пред истим непријатељем

Тешко смо погођени пандемијом новог вируса корона. Ствар је искључиво глобалног, а никако локалног и изолованог карактера – ниједна земља и ниједан народ нису поштеђени. Време је великих изазова које тражи велику солидарности на глобалном нивоу и личном плану. Али само велики изазови доносе велика достигнућа.

Пандемија најављује неко ново време, будућност која нам је прилично магловата. Око тога се морају сложити и глобалисти и антиглобалисти, јер та подела са становишта објективних друштвених закона не важи: глобализација и напредак су од прве парне локомотиве незаустављиви.

Другачије не може бити. Живимо у глобалном селу, а онда и одговор мора бити глобалан. У време Првог српског устанка на нашој планети живело је нешто испод једне милијарде људи, пред балканске ратове 1,7 милијарди, а данас смо догурали до 7,620 милијарди! Упозорења науке о глобалним изазовима су углавном неуслишена... („ма неће то нас задесити“).

Наши грађани, и наравно не само они, разасути су буквално по целом свету. Не бисмо ни знали у потпуности где су се све они нашли да нам ова пандемија короне то није показала. Наша дипломатија и Влада буквално их скупљају по свету. Наша дипломатија има ту привилегију да је сукцесор онога што је најбоље из

српске и југословенске дипломатије у континуитету дугом више од два века. Ослањајући се и на ту традицију, она може да види и боље и даље и да оцртава спољнополитичке путеве у времену глобалних изазова. А шта је глобални свет? Није ништа друго него растући свет дубоко међузависних и испреплетаних народа и држава по свим основама.

Катастрофа пандемије коју преживљавамо почела је у најмногљуднијој земљи света, у Кини, у Вухану, граду већем од сваке балканске земље понаособ узето, и попут стампеда проширила се по целом свету. Зар и то није доказ глобализације – највишег степена зависности и испреплетаности људи из свих углова земног шара?

Данас највише пати наш европски дом у којем, ето, упркос граница тренутно живимо без граница – корона их не признаје. Катастрофичне су слике и кадрови који нам пристижу из најтеже погођене Италије, потом Шпаније, као еталон онога шта нас можда све заједно или пак појединачно може снаћи, ако не схватимо да је ово време (глобалне) солидарности. Био је довољан телефонски позив премијера Контеа руском председнику Путину и да чланице ЕУ и НАТО прискочи у помоћ Русији са својом армијом, са тимовима војних вирусолога и лекара, медицинском опремом, дезинфекционим системима, лековима... И то у најутроженије италијанске регије.

Ситуација не обећава добро ни код наших првих суседа ни код нас. Прва транша помоћи Европске уније неће бити последња (сетимо се помоћи Уније за време поплава). Норвешка никада не чека – она нам сама

пружа руку помоћи. И док се у Европи пандемије и панике свако забавио својим јадам, уверен да је његова несрећа највећа, показало се да постоји једна земља спремна да нама и другима одмах масовно прискочи у помоћ. Израсла на глобализацији, Кина, а не САД, хита да неседишно помаже остатку света.

Ми кинеску помоћ, која нам је прва пристигла, доживљавамо као највреднију и најважнију, неседишну, непролазне моралне вредности. Кинези памте – када су се они нашли у невољи, наша скромна помоћ била је велика – емоционално, политички, морално.

Моментална помоћ Народне Републике Кине Републици Србији уследила је након писма упућеног на највишем нивоу: потврда је „братског односа народа и челичног пријатељства“. Пристигли су нам и кинески медицински стручњаци из провинције Гуангдонг, који безрезервно деле своја драгоцене искуства у борби са короном са нашим лекарицама. Ништа не чуди – односи Београда и Пекинја сежу у дубину прошлог века и они се, као ни са једном другом државом, стално крећу узлазном линијом, до свестраног стратешког партнерства и искреног пријатељства кинеског и српског народа, њиховог руководства и оба председника.

Не би требало сметнути с ума да је актуелна пандемија вируса корона „показна вежба“ за неку још опаснију глобалну пандемију која нас може задесити ако на време не спремимо одговор светске заједнице (следи хитни самит Г20 у видео-формату управо о томе).

Београд, 25. март 2020.

Поводом Дана сећања на жртве фашизма у Другом светском рату
Српски интернирци у Норвешкој (1942–1945)

НА „КРВАВОМ ПУТУ“

Пише Далибор ДЕНДА

Са подручја окупиране Југославије у Норвешку је послато 4.268 затвореника, припадника југословенских народа, од којих је Срба било 3.841 (89%). Живот у свим логорима под командом СС-а био је изузетно тежак. Лоше одевање и хладна клима, оскудна исхрана и тежак рад, болести и брутално понашање особља имали су за последицу висок проценат смртности, који је међу првим српским интернирцима износио чак 70%.

У Другом светском рату судбину окупираних земаља делиле су подједнако Краљевина Норвешка и Краљевина Југославија. Нацистички напад на Норвешку почео је 9. априла 1940. искрцавањем немачких трупа у луци Нарвик, без објаве рата. Циљ кампање био је да се од савезника заштити морски пут снабдевања Трећег рајха гвозденим рудом из Шведске. Последњи отпор у земљи угушен је после двомесечних борби 10. јуна, а краљевска породица и влада повукле су се у избеглиштво у Лондон. У земљи је формирана марионетска власт са Видкуном Квислингом на челу, чије је име постало синоним за колаборацију у Другом светском рату. Сличну судби-

ну доживела је и Краљевина Југославија, чији су се краљ и влада нашли такође у Лондону након брзог априлског слома југословенске војске 1941. године. Норвешка територија је из стратешких разлога била од изузетног значаја за Трећи рајх. Након отпочињања ратних операција против СССР-а, Немци су осим страховања од англоамеричких напада држали и јединствен фронт против Совјета са Финском, па је то био разлог више да концентришу трупе на северу Норвешке, у пределима где није било ни путева ни железничких пруга. Због тога је у марту 1942. године Врховна команда Вермахта донела одлуку да се из концентрационих логора одвоје радно способни мушкарци и пошаљу на рад у Норвешку. Између норвешких квислиншких

власти и нациста постојао је договор да се у логоре у тој земљи пребаце заробљеници из Србије и НДХ. Одлучено је да се из логора Сајмиште, Бањица, Црвени крст у Нишу, Шабац, Градишка и Јасеновац пошаље око 10.000 затвореника. Операција се одвијала под шифром „Викинг”. Због епидемија и тешкоћа око превоза, са подручја окупираних Југославије послато је 4.268 затвореника, припадника југословенских народа, од којих је Срба било 3.841 (89%). Интернирци су прикупљани у логору на Старом сајмишту. Путовање до Норвешке трајало је око два месеца. У првом транспорту, који је у луке Нарвик, Берген и Тронхејм стигао јуна 1942. године, било је 2.613 особа. Они су смештени у логоре Карашок, Ботн, Бјесфјорд, Корген и Остен. Други транспорт, који је бројао 857 људи, стигао је у Тронхејм октобра 1942. и био смештен у пет логора у северној Норвешкој. Сви интернирци вођени су као „бандити – криминалци” и нису имали статус ратних заробљеника. Међу њима је било највише заробљених партизана, али и мањи број припадника четничког покрета, српских сељака из НДХ и талаца.

ПОД КОМАНДОМ СС ЈЕДИНИЦА

Логори у које су смештени били су под непосредном командом СС јединица и Специјалних јединица организације ТОТ, окружени норвешким стражарима и чуварима реда. Управник свих логора у Норвешкој био је потпуковник Ханс Бено Хутиг. Интернирци су радили на изградњи путева кроз Северну Норвешку, „крвавог пута” изнад Поларног круга, где су температуре достигале и до -40° , као и на изградњи железничке пруге, бункера и обалских војних постројења. Живот у свим логорима под командом СС-а био је изузетно тежак. Лоше одевање и хладна клима, оскудна исхрана и тежак рад, болести и брутално понашање особља имали су за последицу висок проценат смртности, који је међу првим српским интернирцима износио чак 70%.

У ПРВОМ ТРАНСПОРТУ,
КОЈИ ЈЕ У ЛУКЕ НАРВИК,
БЕРГЕН И ТРОНХЕЈМ
СТИГАО ЈУНА 1942.
ГОДИНЕ, БИЛО ЈЕ 2.613
ОСОБА. ОНИ СУ СМЕШТЕНИ
У ЛОГОРЕ КАРАШОК, БОТН,
БЈЕСФЈОРД, КОРГЕН И
ОСТЕН. ДРУГИ ТРАНСПОРТ,
КОЈИ ЈЕ БРОЈАО 857 ЉУДИ,
СТИГАО ЈЕ У ТРОНХЕЈМ
ОКТОБРА 1942. И БИО
СМЕШТЕН У ПЕТ ЛОГОРА У
СЕВЕРНОЈ НОРВЕШКОЈ.

Најкарактеристичнији пример терора СС-а представљао је логор у Бејсфјорду, у којем је 17. и 18. јула 1942. извршен масакр над болесним југословенским интернирцима. У логорској амбуланти налазило се 287 затвореника неспособних за рад. Већина је боловала од дизентерије јер је пијаћа вода била неисправна, али су Немци објавили да сумњају на тифус. Један део оболелих стрељан је у рамама које су сами ископали, док је њих

стотињак спаљено у бараки из које су одбили да изађу. Способни за рад изведени су из логора и транспортовани бродовима и камионима без хране и воде до логора Евре Јернван у Бјернфјелну, у којем су три седмице провели на голој земљи док нису изграђене бараке. Ту су радили на изградњи пута према Шведској, једног од пет „крвавих путева”. Септембра месеца у логору Ботн стрељан је из истих разлога у бесвесном стању и у инвалидским колицима новинар „Политике” и песник Душан Јерковић са још 70 оболелих. Још један масакр догодио се у Карашоку новембра 1942. године, када је убијено 265 болесних интернираца из карантина.

МЛЕЧНИ ПУТ

Локално становништво почело је да пружа помоћ интернирцима од момента приспећа. Први су се у то укључили норвешки ђаци који су на путу ка школи наилазили на колоне измучених интернираца и кроз логорску жицу им убацивали сендвиче које су носили за ужину. И Црвени крст Тронхејма, који је бринуо о 300 интернираних норвешких наставника који су одбили да држе наставу по фашистичком програму, тајно је помагао заробљенике у болесничком логору Ејзанд. Преко „млечног пута” уз помоћ Данске и Шведске снабдевали су их млеком, путером, медом и лековима. И норвешка организација отпора „Хјемфронт” помагала је у набављању и уносу хране и лекова у логоре, преко Норвежана минера и осталих стручњака који су заједно са њима радили на градилиштима.

Услови су се побољшали тек од 21. марта 1943, када је одговорност за интернирце преузео немачки Вермахт. Немачки војници су тада преузели улогу чувара, а лекари Црвеног крста добили приступ логорима. Тада је у Норвешку пристигао трећи транспорт интернираца из Југославије. Они су распоређени у логоре Ботн, Корген и Ејзанд и сматрани су ратним заробљеницима, услед чега су уживали бољи третман. Четврта група са 145

КАДА ЈЕ ФЕБРУАРА 1943. ГОДИНЕ ИЗ ЛОГОРА ЕРСТРАТ ПОБЕГЛО ПЕТ ЗАТВОРЕНИКА, НОРВЕШКИ СЕЉАЦИ СУ ИМ НА НЕПРОХОДНОМ БРДУ СТЈЕРН САГРАДИЛИ КУЋУ ОД ДРВЕТА, У КОЈОЈ СУ ЧЕКАЛИ ПОГОДАН МОМЕНАТ ЗА БЕГ И ДВА ПУТА НЕДЕЉНО ИМ ДОНОСИЛИ ХРАНУ.

затвореника стигла је у Осло априла 1943. године и смештена је у логоре Рјукан и Пореструн. Они су радили помоћне послове за фабрику „тешке воде”, неопходне нацистима за производњу атомске бомбе и за хемијске фабрике. Од 30 логора за југословенске заробљенике, 13 је било смештено на северу, 13 у средњој и четири у јужној и југозападној Норвешкој.

СРПСКА КУЋА

Уз помоћ норвешких патриота 89 југословенских заробљеника успело је да побегне у Шведску. Када је фебруара 1943. године из логора Ерстрат побегло пет затвореника, норвешки сељаци су им на непроходном брду Стјерн саградили кућу од дрвета, у којој су чекали погодан моменат за бег и два пута недељно им доносили храну. Та кућа касније је названа „Српска кућа”.

Након капитулације Немачке већина југословенских интернираца провела је у Норвешкој још три месеца. Сви преживели логораши са севера пребачени су у јулу у Тронхејм, док су транспорти ка Југославији кренули 21. и 22. августа 1945. године. Многи од њих никада се нису вратили. На далеком северу смрт су нашла 1.373 југословенска интернираца, од којих су 1.282 били Срби. Најтежа ситуација била је у логорима у Карашок, Бејсфјорд, Ботон, Кореген и Усен, где је преживело мање од трећине заробљеника. Као успомена на ово страдање али и пријатељске везе између српског и норвешког народа, 1969. године у Нишу је основано Друштво југословенско-норвешког пријатељства, које данас носи назив Норвешко друштво Србија. И многе општине из двеју земаља су побратимљене, као што је то случај са Кикиндом и Нарвиком или Горњим Милановцем и градом Вефсн, док је у Горњем Милановцу, на Брду мира саграђен спомен-комплекс у коме се од 1987. године налази „Српска кућа” – дрвнара, слична оној коју су мештани саградили на брду Стјерн за одбегле српске интернирце. Рат је тако учинио да се међусобно повежу и зближе два далека и различита народа, те да Срби упознају Норвежана и Норвежани Србе.¹

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

Војна академија
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за поновни избор лица у звање наставника у образовно-научном пољу друштвено-хуманистичких наука, и то:

1. поновни избор једног наставника за ужу научну област Менаџмент у одбрани у звање ванредног професора.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира,
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи и
3. да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да испуњава услове за поновни избор у звање ванредног професора из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, број 21/16).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор и поновни избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. године), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Војне академије);
2. попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD);
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;

4. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије.

Правилник о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника и Упутство за припрему конкурсне документације и израду извештаја комисије за избор у звање наставника налази се на интернет страници Војне академије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор и поновни избор у звање наставника подносе се на адресу Војне академије: **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”**.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидат који буде поново изабран у звање наставника неће бити постављан на формацијско место наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком је постављен, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 67/2019).

ВОЈСКА СРБИЈЕ

Копнена војска

ОБАВЕШТЕЊЕ

Интерни конкурс за пријем у професионалну војну службу у својству официра на неодређено време, у Копнену војску, објављен у магазину „Одбрана” број 327, дана 1. септембра 2019. године, као и измена интерног конкурса објављена у магазину „Одбрана” број 328, дана 1. октобра 2019. године, **ПОНИШТАВА СЕ**, на основу Решења Правне управе Секретаријата министарства одбране, УП-2 број 2-4/20 од 6. фебруара 2020. године.

Конкурси су отворени од 3. априла, првог дана од објављивања „Одбране”

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана” за 2020. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (01. 01. – 30. 06. 2020. године, 6 бројева) – по цени од **550,00** динара2. Годишња претплата (01. 01. – 31. 12. 2020. године, 12 бројева) – по цени од **1.100,00** динара

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом)

Плаћање унапред на рачун **840-312849-56** МЦ „Одбрана”, Браће Југовића 19, Београд

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

ПИБ и Матични број _____ (за правна лица)

Потпис наручиоца

М.П.

Уобичајене активности у Војсци
Србије не одлажу се због ванредног
стања и додатних задатака

Фото: Горан Станковић

